

**ISSN 2413-5593 (Print),
ISSN 2663-6530 (Online)**

2023. № 43

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43>

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA COHNITYVNOI LINHVISTYKY

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

Головний редактор: Корбозерова Н. М., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА), ninakor@ukr.net.

**Заступник
головного редактора:** Скрильник С. В., канд. філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА), s.skrylnyk@ukr.net.

**Відповідальний
секретар:** Ситдикова І. В., канд. філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА), roman.philology@gmail.com.

Індексується у міжнародних реферативних та наукометричних базах даних:

ICV 2019: 62.92, Google Scholar ,

Research Bib ,

Crossref.

Друкується за рішенням Вченої ради Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 7 від 27 лютого 2023 року).

Рецензенти: Бурбело В. Б., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Філоненко Н. Г., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. лінгвіст. ун-т (УКРАЇНА).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу мовної інформації Серія КВ №21582-11482ПР від 18.08.2015 р.

Наказом МОН України від 26.11.2020 № 1471 збірнику наукових праць «Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики» підтверджено статус фахового і належність до категорії «Б».

Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка / головний ред. Н. М. Корбозерова. – (2002–2023). – К. : Юстон, 2023. – Вип. 43. – 152 с. – Бібліограф. в кінці ст.

Збірник вміщує статті, в яких досліджуються актуальні питання загального мовознавства, питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства, літературознавства, лінгвістичної семантики, прагмалінгвістики, когнітивної лінгвістики, комунікативної лінгвістики, перекладознавства, лінгвокаультурології. Розраховано на широке коло філологів, викладачів, перекладачів, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти. Збірник видається двічі на рік, передрук не припускається. Статті пройшли рецензування. Всі статті перевірено на плагіат.

Збірник розміщено на сайті: <http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemanitics>

E-mail : zbirnykninako@ukr.net

Редакційна колегія:

Акінсі М.-А., д-р філол. наук, проф., Ун-т Руан (ФРАНЦІЯ);

Буає Генрі, д-р філол. наук, проф., Ун-т Поль Валері Монпельє III (ФРАНЦІЯ);

Волкова С. В., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. лінгвістич. ун-т (УКРАЇНА);

Годзіч Анна, д-р філол. наук, доц., Ун-т імені Адама Міцкевича, м. Познань (ПОЛЬЩА);

Голубовська І. О., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Гриценко С. П., д-р філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Гудманян А. Г., д-р філол. наук, проф., Нац. авіаційний ун-т (УКРАЇНА);

Дерієн С., д-р філол. наук, проф., почесний професор лінгвістики та освіти, Ун-т Рутгерс, (м. Нью-Джерсі), США.

Дорофєєва М. С., д-р філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Ільченко О. М., д-р філол. наук, проф., Центр наук. дослідж. та виклад. іноз. мов НАН України (УКРАЇНА);

Керо Хервіл'я Енріке Ф., д-р філол. наук, проф., Гранадськ. університет (ІСПАНІЯ);

Переписьотчикова С. Є., д-р філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

Пономаренко В. П., д-р філол. н., ст. наук. співробіт., Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (УКРАЇНА);

Солощук Л. В., д-р філол. наук, проф., Харківськ. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна (УКРАЇНА);

Тріаре Домінік, д-р філол. наук, проф., Ун-т Поль Валері м. Монпельє (ФРАНЦІЯ);

Чернюх Б. В., д-р філол. наук, проф., Львівськ. нац. ун-т імені Івана Франка (Україна).

**ISSN 2413-5593 (Print),
ISSN 2663-6530 (Online)**

2023. № 43

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43>

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA COHNITYVNOI LINHVISTYKY

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

ISSN 2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)

Editor-in-Chief: **Nina M. Korbozerova**, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE), ninakor@ukr.net.

Deputy Editor-in-Chief: **Serhiy V. Skrylnyk**, PhD (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE), s.skrylnyk@ukr.net.

Secretary: **Sytdykova Iryna V.**, PhD (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE), roman.philology@gmail.com.

Indexed in bibliographic databases:

ICV 2019: 62.92,

Google Scholar ,

Research Bib ,

Crossref.

The edition is published on the decision of the Academic Council of the Institute of Philology at the Taras Shevchenko National University of Kyiv (proceedings № 7, 27 February 2023).

Reviewers: **Valentyna B. Burbelo** , DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Nataliya G. Filonenko , DSc (Philology), Prof., Kyiv National Linguistic University (UKRAINE).

Certificate of state registration of the print media KB № 21582-1148IIP, 18.08.2015.

The collection of scientific works "Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics" has confirmed the status of professional and belonging to the category "B" (The order № 1471 of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 26.11.2020).

Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics: collection of scholarly articles / Ministry of education and science of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv / Editor-in-chief N. M. Korbozerova. – (2002–2023). – Kyiv : Uston, 2023. – Issue 43. – 152 p. Bibliography is at the end of the article.

The collection of scholarly articles includes articles on the current issues in general linguistics, comparative and historical linguistics, linguistic typology, literary studies, linguistic semantics, pragmalinguistics, cognitive linguistics, communicative linguistics, translation studies, linguocultural studies. This edition is intended for linguists, translators, interpreters, teachers, lecturers, post-graduate students, persons pursuing a doctor's degree, and University students. It is published twice a year. Republishing is impossible. All the articles in the edition have been peer-reviewed. All the articles have been checked up for plagiarism.

The collection of scholarly articles is published online at:
<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

E-mail : zbirnykninako@ukr.net

© Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2023

Members of the publishing board:

Akinsi, Mehmet-Ali M., DSc (Philology), Prof., University of Rouen (FRANCE);

Boyer, Henri, DSc (Philology), Prof., Paul Valéry University of Montpellier III (FRANCE);

Volkova, Svitlana V., DSc (Philology), Prof., Kyiv National Linguistic University;

Godzich, Anna, DSc (Philology), Associate Prof., Adam Mickiewicz University Poznan (POLAND);

Golubovska, Iryna O., DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Grytsenko, Svitlana P., DSc (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Gudmanian, Artur G., DSc (Philology), Prof., National Aviation University (UKRAINE);

Darian, Steven, DSc (Philology), Prof., Rutgers University (New Jersey, USA);

Dorofeeva, Margarita S., DSc (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Ilchenko, Olga M., DSc (Philology), Prof., Center for Research and Teaching of Foreign Languages (UKRAINE);

Quero-Gervilla, Enrique F., DSc (Philology), Prof., University of Granada (SPAIN);

Pereplotchykova, Svitlana Ye., DSc (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Ponomarenko, Volodimir P., DSc (Philology), Leading Researcher, O. O. Potebnya Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine (UKRAINE);

Soloshchuk, Ludmyla V., DSc (Philology), Prof., V. N. Karazin Kharkiv National University (UKRAINE);

Triare, Dominik, DSc (Philology), Prof., Paul Valéry University of Montpellier III (FRANCE);

Cherniukh, Bohdan V., DSc (Philology), Prof., Ivan Franko National University of Lviv (UKRAINE).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ [CURRENT ISSUES IN LINGUISTIC SEMANTICS]

УДК 821.131.1-311.6.09:316.624.3

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 05.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 10.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 89.43 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.01>

МАНІПУЛЯТИВНІ СТРАТЕГІЇ «ГАЗЛАЙТИНГ» ТА «ПОСТІЙНЕ РОЗЧАРУВАННЯ» У КОМУНІКАЦІЇ НЕГАТИВНИХ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ А.МАНДЗОНІ «ЗАРУЧЕНІ»

Валерія Ігорівна Охріменко (м. Київ, Україна)

valeriaaisabella@ukr.net

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри романської філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті проаналізовано маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману А. Мандзоні «Заручені». Встановлено, що тактиками реалізації «газлайтингу» є нав'язування ціннісних орієнтацій і переакцентування та навіювання, а тактиками реалізації «постійного розчарування» є знецінення, дистанціювання, емоційного тиску, погроз. Перлокутивний ефект маніпулятивних стратегій «газлайтинг» та «постійне розчарування» є результуючою силою впливу зазначених тактик, кожна з яких має лінгвістичні маркери реалізації на всіх мовних рівнях; при цьому всі тактики є взаємопов'язаними. Мовлення маніпулятора характеризується вживанням мовленнєвих актів директивів-прескриптивів, що вводять нав'язані маніпулятором цінності, директивів-прохібитивів, що здійснюють ціннісну переорієнтацію жертви, сугестивів, що ретранслюють нав'язані цінності, та менасивів з метою залякування жертви та дестабілізації її психоемоційної сфери. Досягнення перлокутивного ефекту як результуючої дії маніпулятивних стратегій пояснюється прагненням жертви уникнути когнітивного дисонансу у її свідомості, що викликається суперечливими почуттями, емоціями, цінностями. Вербальна та невербальна поведінка жертви маніпуляції свідчить про безпорадність та її пасивну

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistichnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I.], valeriaaisabella@ukr.net

комунікативну позицію. Вживання А. Мандзоні синонімічних рядів та тропів створює смислове поле напруги, що відображає, з одного боку, протистояння маніпуляторів та жертви, з іншого, когнітивний дисонанс у свідомості жертви. Виділено синонімічні ряди на позначення жертви маніпуляцій, що відображають приреченість та гіперболізовану негативну оцінку жертви маніпуляторами. Асиндетон використовується А. Мандзоні з одного боку, у мовленні маніпулятора, що реалізує навіювання, з іншого боку, на позначення когнітивного дисонансу у свідомості жертви, охопленої суперечливими почуттями. Градація, з одного боку, використовується у мовленні маніпуляторів для підсилення тиску на жертву, з іншого боку, на зростання емоційного напруження та стану відчаю жертви. Антитеза є тропом *par excellence* для опису протистояння маніпуляторів та жертви і вживається: на позначення асиметричної комунікації між маніпулятором та жертвою; на позначення когнітивного дисонансу у свідомості жертви, що спричиняється суперечливими почуттями, емоціями та цінностями. Підсилюючий ефект має вживання антитези з другим компонентом з градацією. Ключовою антитезою є суперечність бажаного та реального, яку нарешті усвідомлює жертва маніпуляції: «*brillanti fantasie d'una volta – circostanze reali*».

Ключові слова: маніпулятивні стратегії, газлайтинг, стратегія постійного розчарування, когнітивний дисонанс, перлокутивний ефект.

MANIPULATIVE STRATEGIES OF GASLIGHTING AND CONSTANT DISAPPOINTMENT IN THE COMMUNICATION OF NEGATIVE CHARACTERS IN THE NOVEL OF A. MANZONI "BETROTHED"

Valeria I. Okhrimenko (Kyiv, Ukraine)

valeriaisabella@ukr.net

Advanced PhD (Philology), Professor, Professor at Romance Philology Department,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The manipulative strategies of "gaslighting" and "constant disappointment" in the communication of negative characters in A. Manzoni's novel "Betrothed" are analyzed. It has been established that implementation tactics of "gaslighting" are the imposition of value orientations with overemphasis and suggestions, while implementation tactics of "constant disappointment" are devaluation, distancing, emotional pressure, threats. The perlocutionary effect of using manipulative strategies "gaslighting" and "constant disappointment" is the

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zaruchenii»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

resultant force of influence of mentioned tactics. Each of these tactics has specific linguistic markers of expression; however, all the tactics are interrelated. The manipulator's speech is characterized by using of prescriptive-directive speech acts that introduce values imposed by the manipulator, prohibitive-directive speech acts that realize value reorientation of the victim, suggestives that accentuate imposed values, and menasives being their functional purpose intimidating the victim and destabilizing her psycho-emotional sphere.

Language means of expression the tactics of manipulative strategies "gaslighting" and "constant disappointment" are characterized by the following features: exaggerated negative evaluation of the victim "una rea, un'indegna, una scomunicata"; verbalization of neglecting the victim: "veniva corrisposta con uno sguardo sprezzante" "corrisposta con una noncuranza manifesta"; lexical units to indicate the physical isolation of the victim in a closed space: "clausura... stretta e intera; monastero", verbalization of minimizing communication with the victim and ignoring her "l'abbandono in cui era lasciata", "o non attaccava, o veniva corrisposta con uno sguardo distratto"; lexical units of emotional semantics to indicate the emotional alienation of the manipulator and ignoring the victim's desire for emotional connection: "seri, tristi, burberi", "insisteva, e tentava di famigliarizzarsi; lexical units of emotional semantics to denote insecurity, oppression, fear of the victim: "rimaneva poi umiliata, e sempre più afflitta, il terrore"; "sommessamente e tremando"; "uno sguardo tra atterrito e supplichevole". The produced perlocutionary effect as a result of manipulative strategies is explained by the victim's desire to avoid cognitive dissonance in her mind, which is caused by conflicting feelings, emotions, values. Verbal and non-verbal behavior of the victim of manipulations shows her helplessness and passive role in communication.

A. Manzoni's use of synonymous series and tropes creates a semantic field of tension that reflects, on the one hand, the confrontation between manipulators and the victim, and on the other, cognitive dissonance in the victim's consciousness. Manzoni created synonymous series for the designation of the victim of manipulations that reflect doom «la nostra infelice», «povera innocentina», «sventurata» and hyperbolized negative evaluation of the victim by manipulators: «una rea», «un'indegna», «scomunicata». The other synonymous series are used for the designation of causation of will imposed by manipulator: «irrevocabilmente stabilita», «necessità fatale», «vocazione impostale» and for the designation of isolation of the victim: «prigionia – carceriera – guardiana – clausura – monastero». A. Manzoni uses metaphor «prigionia» and comparison «clausura era stretta e intera, come nel monastero» for the designation of Gertrude's parents' castle. Asyndeton is used by A. Manzoni, on the one hand, in the speech of manipulator for suggesting, on the other hand, to indicate cognitive dissonance in the mind of the victim overwhelmed by conflicting feelings. Gradation, on the one hand, is used in the speech of manipulators to increase pressure on the victim: «seri, tristi, burberi», on the other hand, to increase the emotional tension and state of despair of the victim: «un altro gastigo oscuro, indeterminato, e quindi più spaventoso». Antithesis is the trope par excellence for describing the

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

confrontation between manipulators and the victims and is used: to denote asymmetric communication between manipulators and the victim: «una gran confidenza – l'abbandono»; to indicate cognitive dissonance in the victim's mind, which is caused by conflicting feelings, emotions and values: «il rimorso del fallo, e una tenerezza fantastica di divozione; l'orgoglio amareggiato e irritato». The use of antithesis with the second component being part of gradation produces reinforcing effect: «quel fantasma – seri, freddi, minacciosi». The main antithesis is the contradiction between what is desired and what is real, which the victim of manipulation finally realizes: «brillanti fantasie d'una volta – circostanze reali».

Key words: manipulative strategies, gaslighting, strategy of constant disappointment, cognitive dissonance, perlocutionary effect.

Проблема маніпуляції свідомістю як різновиду соціально-психологічного впливу вивчалася у психології та політології, проте лінгвістичний аспект маніпулятивного впливу почав досліджуватися пізніше. Лінгвопрагматичний аспект дослідження мовних явищ ґрунтується на підході до мовлення як соціальної дії. У центрі уваги дослідників постає вивчення моделей та механізмів комунікативного впливу, зокрема маніпулятивного. Існує велика кількість наукових праць, присвячених вивченню маніпулятивних стратегій, що застосовуються для маніпуляції масовою свідомістю. Водночас, бракує досліджень маніпулятивних стратегій у міжособистісному спілкуванні, зокрема, у мовленні персонажів художніх творів. З огляду на зазначене, дане дослідження є **актуальним**.

Наукова новизна полягає у першій спробі:

- проаналізувати маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» та визначити тактики їх реалізації у вербальному та невербальному мовленні негативних персонажів роману А. Мандзоні «Заручені», здійснивши проєкцію маніпулятивних технік у психології на смисловий простір тексту роману;
- визначити лінгвістичні маркери тактик, що реалізують маніпулятивні стратегії «газлайтинг» і «постійне розчарування» у зазначеному романі;
- визначити особливості тропічних засобів, які вживає А. Мандзоні у романі «Заручені», що корелюють з втіленням тактик зазначених маніпулятивних стратегій, в аспекті створення смислового поля напруги.

Об'єктом дослідження є мовні засоби на позначення вербальної та невербальної поведінки маніпулятора, що застосовує маніпулятивні стратегії газлайтингу та постійного розчарування, та його жертви.

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni “Betrothed” (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zarucheni»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

Предметом дослідження є лінгвопрагматичний потенціал мовних засобів на позначення вербальної та невербальної поведінки маніпулятора, що застосовує маніпулятивні стратегії газлайтингу та постійного розчарування, та його жертви; лінгвопрагматичний потенціал тропеїчних засобів в аспекті створення смислового поля напруги.

Матеріалом дослідження є роман А. Мандзоні «Заручені» літературного напрямку романтизму.

Мета роботи полягає у дослідженні смислового поля роману А. Мандзоні «Заручені» в аспекті визначення лінгвопрагматичного потенціалу тропеїчних засобів, що корелюють з втіленням тактик маніпулятивних стратегій «газлайтинг» та «постійне розчарування», а також у визначенні лінгвістичних маркерів зазначених тактик.

Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань**:

1. дослідити тактики реалізації маніпулятивних стратегій «газлайтинг» та «постійне розчарування» у вербальній та невербальній поведінці персонажів А. Мандзоні «Заручені»;
2. встановити лінгвістичні маркери тактик, що реалізують маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування»;
3. визначити особливості вербальної та невербальної поведінки маніпулятора та жертви, а також перлокутивний ефект маніпулятивних стратегій;
4. визначити особливості тропеїчних засобів, які вживає А. Мандзоні у романі «Заручені», що корелюють з втіленням тактик зазначених маніпулятивних стратегій, в аспекті створення смислового поля напруги.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні лінгвістичні дослідження зосереджуються на функціональному аспекті мови, що передбачає підхід до мовлення як соціальної дії і, відповідно, зумовлює пошук моделей і механізмів комунікативного впливу, до якого відноситься й маніпулятивний. Зазначимо, що у лінгвістиці маніпулятивний вплив став об'єктом аналізу значно пізніше, ніж у суспільно-політичних науках. У політології вивчалися маніпуляції масовою свідомістю [7], у той час як в психології – в аспекті міжособистісних стосунків [2; 19].

Один із постулатів психолінгвістики визначає сутність соціально-орієнтованої комунікації у здійсненні впливу як на соціальну структуру суспільства, так і на окремі суспільні групи. Уявлення про маніпуляцію передусім як вплив на масову свідомість впливає і на характер дослідження маніпулятивних стратегій у

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I.], valeriaisabella@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

лінгвістиці. Так, переважна більшість досліджень маніпуляцій у лінгвістиці стосувалися політичного дискурсу [9; 11; 12], рекламного дискурсу [3], ЗМІ [4; 5; 6; 8]. Їх об'єднує те, що у центрі уваги постає маніпуляція масовою свідомістю.

Вивчення маніпуляцій в лінгвістиці в аспекті міжособистісного спілкування здійснювалося передусім в теорії мовленнєвих актів [1]. При дослідженні маніпуляції як комунікативної події на матеріалі мовлення персонажів художніх творів здійснюється моделювання структурно-змістової моделі, при цьому постулюється відсутність специфічних мовних засобів маніпулятивного впливу (Є. Денисюк) або здійснюється екстраполяція способів та засобів маніпуляцій у політичному дискурсі на мовлення персонажів, що розглядається в аспекті стилеутворюючих засобів на всіх мовних рівнях (Ю. Дідик). Ми вважаємо за доцільне здійснити лінгвістичне дослідження маніпулятивних стратегій зі здійсненням екстраполяції технік маніпуляції у психології на вербальну та невербальну поведінку персонажів літературного твору.

Виклад основного матеріалу дослідження. У психології під маніпуляцією розуміють різновид емоційного впливу, спрямованого на імпліцитно виражене спонукання іншої особи (осіб) до виконання дій всупереч волевияву [психол. сл.]. У лінгвістиці маніпуляція розглядається як різновид мовного впливу; при цьому слід розрізняти мовний вплив та мовну маніпуляцію. Якщо в основі мовного впливу знаходиться використання мовних засобів з метою переконання, то в основі мовної маніпуляції є навіювання. Мовна маніпуляція – це вплив з метою викликати зміни у стані свідомості комуніканта та його поведінці, що суперечить його волевияву, і здебільшого такий вплив не усвідомлюється ним. Маніпуляцію називають мовною, оскільки вплив під час комунікації здійснюється за допомогою мовних засобів [2, с. 9].

У мові мовленнєва маніпуляція розглядається як «різновид маніпулятивного впливу, який здійснюється шляхом майстерного використання певних ресурсів мови з метою прихованого впливу на когнітивну й поведінкову діяльність адресата» [9, с. 50-51]. Аналізуючи різні визначення маніпуляції, слід зазначити, що їх об'єднує те, що маніпуляція – це у будь-якому випадку вплив.

Оскільки маніпуляція – це вид психологічного впливу, що опосередковується через взаємодію вербальних і невербальних засобів, то для її вивчення потрібна інтеграція результатів психологічних і власне лінгвістичних досліджень. З огляду на

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zaruchenii»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

зазначене вважаємо за доцільне при дослідженні маніпулятивних стратегій у комунікації негативних персонажів роману А. Мандзоні використовувати класифікацію маніпулятивних технік з психології, яка пов'язана з міжособистісними стосунками та включає в себе такі техніки: газлайтинг, постійне розчарування, проекція, стратегія безглузвих розмов, узагальнення та очорнення, абсурд та хороша маска [19]. У межах цієї статті розглянемо техніки газлайтингу та постійного розчарування.

Вибір у якоості матеріалу дослідження саме роману А. Мандзоні «Заручені» пояснюється тим, що у зазначеному творі автор належить до гетеродієгетичного типу наратора (наратор є всеобізнаним), а власне твір характеризується нульовою фокалізацією (наратор описує ментальну та психоемоційну сферу свідомості персонажів) [16, р. 142-143]. З огляду на зазначене неабиякий інтерес викликає дослідження лінгвопрагматичного потенціалу тропеїчних засобів, які вживає А. Мандзоні у романі «Заручені», що корелюють з втіленням тактик зазначених маніпулятивних стратегій, в аспекті створення смислового поля напруги.

При дослідженні вияву лінгвістичних маркерів маніпулятивних стратегій необхідним є дослідження як вербальної, так і невербальної поведінки маніпулятора та його жертви. Інформація, що транслюється за невербальним каналом, суттєво доповнює вербальну. Крім того, невербальна інформація є менш контрольованою свідомістю суб'єкта у порівнянні з вербальною, а тому і більш правдивою, оскільки більшість невербальних реакцій контролюється підсвідомістю [14; 17; 20].

Розглянемо поняття «маніпулятивна ситуація» та «маніпулятивна стратегія». Під **маніпулятивною ситуацією** ми розуміємо різновид конфліктної комунікативної ситуації, що включає такі компоненти, як маніпулятор, жертва маніпуляції, асиметричність ролей комунікантів (переваги маніпулятора в соціальному та майновому статусі, віковій категорії), схильність маніпулятора до авторитарності, що є предикторами цілеспрямованого та постійного впливу маніпулятора на жертву, причому такий вплив є прихованим і суперечить інтересам жертви.

При цьому чим більш вираженою є асиметричність ролей комунікантів, тим більшою є імовірність того, що маніпулятору вдасться досягти поставленої мети. Адже згідно К. Тейлор, саме сформованість когнітивних мереж, що містять інформацію категоризацію та концептуалізацію навколишнього світу, включаючи поведінкові паттерни, кількість когнітивних мереж та їх узгодженість є тим самим

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

захисним механізмом, що дозволяє протидіяти маніпуляціям. Оскільки поведінкові паттерни, які є практично сформованими у повнолітніх, поповнюються новою інформацією і вдосконалюються протягом життя, особливо вразливим до маніпуляцій є неповнолітні [18].

У психології існує визначення «маніпулятивна техніка» [19]; техніка, у свою чергу, передбачає сукупність засобів, які вживає маніпулятор для досягнення цілей маніпуляції. Ми вважаємо за доцільне вживати термін «маніпулятивна стратегія», що реалізується через ряд тактик. Під маніпулятивною стратегією в лінгвістиці (пов'язаною з маніпуляцією масовою свідомістю) традиційно розуміють процес розробки та реалізації комунікативного завдання з метою впливу на адресата [4].

Ми визначаємо **маніпулятивну стратегію** як різновид конфліктної комунікації, цілеспрямований вплив маніпулятора з поєднанням вербальних і невербальних засобів, метою якого є зміна когнітивних установок та поведінки жертви, що суперечить її волевияву та системі цінностей; перлокутивним ефектом висловлювань, що реалізують маніпулятивну стратегію, є когнітивний дисонанс (термін Л. Фестінгера) у свідомості жертви, що змушує її діяти за бажанням маніпулятора. Маніпулятивна стратегія втілюється у ряді **тактик**, характеризує конкретну розмову або групу розмов (у ширшому розумінні – комунікацію) з певними цілями, які переслідує маніпулятор, і має перлокутивний ефект.

Якщо говорити про локуцію, ілокуцію та перлокуцію як смислові компоненти у структурі мовленнєвого акту (МА), то всі висловлювання маніпулятора мають неявно виражену *ілокутивну ціль*: жертва повинна сама здогадатися, що від неї хоче маніпулятор. Іншою ознакою ілокутивної цілі висловлювань маніпулятора є небажаність дії для жертви маніпуляції, що суперечить волевияву. А перлокутивний ефект виражається як результуюча дія маніпулятивної стратегії, що реалізується у N-кількості мовленнєвих ходів.

Що стосується видів МА у мовленні маніпулятора, то його висловлювання, адресатом яких є жертва маніпуляції, здебільшого відноситимуться до *директивів* та *менасивів*. Адже загальною семантичною ознакою директивів є суб'єкт, що каузує дію або стан іншого суб'єкта. Якщо говорити про основні прагматичні різновиди директивів (прескриптиви, прохібітиви, сугестиви, реквестиви), то у мовленні маніпулятора, адресованого жертві, вживатимуться прескриптиви, сугестиви, прохібітиви. Менасив (мовленнєвий акт погрози) має чітко виражену прагматичну

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zaruchenij»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

пресупозицію небажання адресата виконати дію, що каузується суб'єктом мовлення, тому менасиви часто вживаються маніпуляторами. У маніпулятивній ситуації цю прагматичну пресупозицію отримують і прохібітиви.

Метою маніпулятора, що використовує маніпулятивні стратегії, є каузація зміни стану або виконання дії жертвою. Механізм впливу маніпулятора пов'язаний з каузацією когнітивного дисонансу, для уникнення якого жертва опиниться під впливом маніпулятора і виконає те, що він забажає. Під *когнітивним дисонансом* (термін Л. Фестінгера) розуміють стан вираженого психічного дискомфорту суб'єкта, що зумовлюється специфічним станом його свідомості, при якому існують суперечності між думками, емоціями, поведінкою; при зміні одного або кількох складників суб'єкт змінює інші, прагнучи до відновлення рівноваги [13].

Розглянемо маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у романі А. Мандзоні «Заручені».

Маніпулятивна стратегія «газлайтинг» є однією з найпідступніших і найнебезпечніших. Метою газлайтингу є вплив на свідомість жертви, що призводить до спотворення сприйняття нею оточуючої реальності. Жертва газлайтингу зневірюється і втрачає себе як особистість, що робить її маріонеткою маніпулятора [19]. У свідомості жертви газлайтингу виникає когнітивний дисонанс, і саме щоб позбутися нього, вона виконує те, що хоче маніпулятор.

Постать маніпулятора-газлайтера втілює принц Монци – батько Гертруди. Мандзоні описує принца з Монци як суворого господаря, тирана. Аналіз лексичних одиниць на позначення референта «*principe*» – «*padrone austero*» [21, р. 182, 183] дає про нього уявлення як про сувору людину з високим соціальним статусом, до того ж наділену неабиякою владою «*grandissima autorità*». Смислове поле мікротексту доповнюють лексичні одиниці на позначення рис характеру, таких як непохитна рішучість, невизнання авторитету інших «*immobilità di risoluzione, una ombrosa gelosia di comando*» [21, р. 183]. Тиран з високим соціальним та майновим статусом є ідеальним маніпулятором. Для того, як сприймаються його накази іншими, Мандзоні використовує епітет *fatale*. «*Necessità fatale*» [21, р. 183] задає перспекцію і вказує на фатальність, невідворотність долі його доньки, що була повністю від нього залежною. Лексичні одиниці (ЛО) на позначення каузації волевияву утворюють синонімічний ряд: «*condizione irrevocabilmente stabilita*», «*necessità fatale*», «*vocazione impostale*» [21, р. 182, 183].

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I.], valeriaisabella@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Жертвою маніпулятора-газлайтера є донька принца, Гертруда, за яку було вирішено її долю практично до її народження: віддати її в монастир. Стосовно цього персонажу Мандзоні використовує влучні епітети, що утворюють синонімічний ряд і характеризують її знедоленість: «*la nostra infelice*», «*povera innocentina*», «*sventurata*» [21, p. 182, 184, 213].

Маніпулятивна стратегія «газлайтинг» реалізується через тактики: *нав'язування ціннісний орієнтацій і переакцентування; навіювання*. Розглянемо бінарну тактику *нав'язування ціннісних орієнтацій і переакцентування*. Саме у реалізації маніпулятивної стратегії газлайтингу тактика нав'язування ціннісних орієнтацій та тактика переакцентування є тісно взаємопов'язаними, утворюючи *бінарну структуру*. З одного боку, йдеться про нав'язування жертві цінностей та моделі поведінки; з іншого боку, здійснюється засудження емоційних проявів, цінностей, поведінки жертви, якщо вони суперечать силоміць нав'язаному маніпулятором канону. Якщо жертва чинить опір, її поведінка зазнає корекції.

Принц з Монци та члени його родини вдаються до маніпуляцій, щоб змусили Гертруду стати черницею. Мандзоні вживає оксюморон «*vocazione impostale*»: [21, p. 183] адже покликання не можна нав'язати силою. Здійснюючи *нав'язування ціннісних орієнтацій*, Гертруду з дитинства називали матінкою-абатисою, давали гратися ляльками, що зображали черниць, і своїми розмовами постійно давали зрозуміти їй, яка доля її чекає: «*Era un'idea sottintesa e toccata incidentemente, in ogni discorso che riguardava i suoi destini futuri*» [21, p. 183]. До *тактики переакцентування* батько вдавався через засудження поведінки дівчинки: її бажання віддавати накази, що є природним для маленьких дітей, оцінювалося як таке, що не є притаманним майбутній абатисі; при цьому наголошувалося, що коли вона виросте і стане абатисою, от тоді буде робити усе, що їй заманеться: «*Qualche altra volta il principe, riprendendola di certe maniere troppo libere e famigliari, alle quali pure ella trascorreva assai volentieri con uguale facilità, «ehi! ehi!» le diceva; «non è questo il fare d'una par tua: se vuoi che un giorno ti si porti il rispetto che ti sarà dovuto, impara fin d'ora a star sopra di te*» [21, p. 183]. Газлайтером здійснюється пригнічення емоційних проявів жертви: «*riprendendola di certe maniere troppo libere e famigliari*», а також переакцентування поведінки «*non è questo il fare d'una par tua*». Слід відмітити вживання каузальної структури, що встановлює залежність між бажаним вчинком та повагою: батько дає зрозуміти Гертруді, що поважати її будуть не

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zaruchenii»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

безумовно, а лише тоді, коли вона стане абатисою: *«se vuoi che un giorno ti si porti il rispetto che ti sarà dovuto, impara fin d'ora a star sopra di te»*.

Тактика навіювання полягає у багаторазовому повторі розмов, що транслюють бажані для маніпулятора цінності, які має прийняти жертва *«Era un'idea sottintesa e toccata incidentemente, in ogni discorso che riguardava i suoi destini futuri»*. Навіювання реалізується через постійні нагадування, як у висловлюванні з імперативом, що вводить підрядне речення з деонтичною модальністю: *«ricordati che tu devi essere in ogni cosa la prima del monastero: perchè il sangue si porta tutto dove si va.»* [21, p. 183]. Навіювання реалізується також через асиндетон, що вживає Мандзоні для передачі потоку мовлення, що обрушується на жертву: *«non son vezzi da una tua pari: se vuoi che un giorno ti si porti il rispetto che ti si conviene, impara fin d'ora a star più in contegno: ricordati che tu devi essere in ogni cosa la prima del monastero»* [21, p. 183]. Нав'язування ціннісних орієнтацій і переакцентування, а також навіювання *«Tutte le parole di questo genere stampavano nel cervello (...) l'idea»* [21, p. 183] є фактично *brainwashing*.

Отже, маніпулятивна стратегія **«газлайтинг»** реалізується за допомогою тактик *нав'язування ціннісних орієнтацій і переакцентування* (нав'язування маніпулятором власної системи цінностей і «перепрограмування» поведінки жертви) та *навіювання* (повтор нав'язаних цінностей).

Лінгвістичними маркерами тактики нав'язування ціннісних орієнтацій і переакцентування є: синонімічний ряд на позначення каузації волевияву: *«condizione irrevocabilmente stabilita»*, *«necessità fatale»*, *«vocazione impostale»*; МА директиви-прескриптиви з маркерами нав'язування ціннісних орієнтацій *«essere in ogni cosa la prima del monastero»*; ЛО на позначення пригнічення емоційних проявів *«riprendendola di certe maniere troppo libere e famigliari»*; МА директиви-прохібітиви на позначення переакцентування, ціннісної переорієнтації жертви: *«non è questo il fare d'una par tua»*, *«non son vezzi da una tua pari»*, каузальні структури на позначення зумовленості між вчинком, бажаним для маніпулятора, і позитивною оцінкою жертви *«se vuoi che un giorno ti si porti il rispetto... impara fin d'ora...»*.

Лінгвістичними маркерами тактики навіювання є: повтори, що транслюють нав'язані маніпулятором цінності; МА директиви-прескриптиви, що вводять нав'язані маніпулятором цінності: *«ricordati che tu devi essere in ogni cosa la prima del monastero»*; повтор МА директивів-прескриптивів як засіб сутестії; асиндетон для передачі потоку мовлення.

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistichnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

Розглянемо маніпулятивну стратегію «постійного розчарування». В основі цієї маніпулятивної стратегії є безпідставні звинувачення маніпулятора з метою викликати в жертви почуття провини і змусити виконати те, чого домагається маніпулятор [19]. У свідомості жертви виникає когнітивний дисонанс, який викликає почуття дискомфорту, і щоб позбутися нього, вона виконує те, що нав'язує їй маніпулятор.

Цю маніпулятивну стратегію застосовує принц з Монци до своєї доньки Гертруди, щоб змусити її нарешті принести обітницю і стати черницею назавжди. Принц з Монци та члени його родини вміло вдаються до маніпулятивної стратегії «постійного розчарування», маючи на меті змусити Гертруду погодитися стати черницею, при цьому дає їй зрозуміти, що її супротив – це її провина. За правилами того часу перш ніж прийняти обітницю, дівчина повинна була провести місяць за межами монастиря, в якому виховувалася. Приїхавши додому, Гертруда стає жертвою маніпуляцій свого батька та інших членів родини.

Ключовими тактиками, що реалізують стратегію «постійного розчарування», є *тактики знецінювання, дистанціювання, емоційного тиску, погроз*. Жертва підлягає знеціненню через те, що вона не така, якою її хоче бачити маніпулятор, тому вона знецінюється і дистанціюється; це продовжується до досягнення перлокутивного ефекту – підкорення жертви маніпулятору.

Сутність *тактики знецінювання* полягає в тому, що маніпулятор постійно дає зрозуміти жертві, що вона не виправдовує його очікувань. Для цього жертві надається негативна оцінка, що не відповідає дійсності, зазвичай гіперболізована. Опинившись у родинному замку, батько Гертруди, всі родичі і навіть слуги відразу дають їй зрозуміти, що вона не виправдала очікувань, а отже, не така. Синонімічний ряд на позначення гіперболізованої негативної оцінки жертви у романі Мандзоні має такий вигляд: «*una rea, un'indegna, scomunicata*» [21, р. 188]. Родичі змушують почуватися Гертруду так, ніби вона злочинець, не є гідною своєї сім'ї, і навіть «відлучена від церкви». Мандзоні метафорично порівнює монастир, з якого приїхала дівчина в надії провести цілий місяць в колі сім'ї, з родинним замком, що теж став монастирем, навіть гіршим за той, який вона покинула: «*La clausura era stretta e intera, come nel monastero*» [21, р. 188]. Виявом *тактики знецінювання* є вербальна та невербальна поведінка не тільки членів родини, а навіть слуг (що так діяли з відома

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zaruchenii»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

господаря), яка свідчить про зневажливе ставлення до Гертруди, доньки принца: «*corrisposta con una noncuranza manifesta*» [21, p. 189].

Для реалізації стратегії «постійного розчарування» типовою є **тактика дистанціювання**. Використовуючи цю тактику, маніпулятор зводить до мінімуму комунікацію з жертвою, щоб вона усвідомила свою «провину», при цьому він дає зрозуміти, що лише за умови спокутування провини можливе відновлення комунікації.

Тактика дистанціювання виявляється передусім у фізичній ізоляції дівчини, яка переважну більшість часу проводить у своїй кімнаті під суворим наглядом слуг: «*Le furon tenuti gli occhi addosso più che mai*» [21, p. 188]. Мандзоні порівнює її перебування вдома з перебуванням у монастирі: «*La clausura era stretta e intera, come nel monastero; d'andare a spasso non si parlava neppure*» [21, p. 188], на позначення батьківського замку вживає метафору «в'язниця» «*lunghi giorni di prigionia*» [21, p. 191], на позначення служниці, що стерегла Гертруду у зачиненій кімнаті – метафору «надзирателька»: «*vita noiosa di carceriera*» [21, p. 190], «*per un di que' dispetti della sua guardiana*» [21, p. 191].

Проявом тактики дистанціювання виступає зведення до мінімуму комунікації з дівчиною. Їй дуже рідко дозволялося бачитися з членами родини: «*Di rado, e solo a certe ore stabilite, era ammessa alla compagnia de' parenti e del primogenito*», а в ті рідкісні моменти, коли вона опинялася в сімейному колі, її бажання поговорити ігнорувалися: «*Nessuno le rivolgeva il discorso*». Невербальним маркером дистанціювання в комунікації виступає відсторонений погляд: «*quando essa arrischiava timidamente qualche parola, che non fosse per cosa necessaria, o non attaccava, o veniva corrisposta con uno sguardo distratto*» [21, p. 188]. Мандзоні використовує *антитезу* на позначення асиметричної комунікації: «*quando essa arrischiava timidamente qualche parola – veniva corrisposta con uno sguardo distratto*» [21, p. 188].

При реалізації стратегії постійного розчарування тактики знецінювання та дистанціювання взаємодіють з іншою тактикою: **тактикою емоційного тиску**. В основі тактики емоційного тиску знаходиться вербальна та невербальна поведінка маніпулятора, що свідомо прагне викликати негативні емоції жертви, при цьому їй дають зрозуміти, що єдиний спосіб змінити ставлення маніпулятора – підкоритися його волі. Це так званий шантаж за допомогою негативних емоцій.

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I.], valeriaisabella@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Виявом *тактики емоційного тиску* є свідомо демонстрація маніпулятором негативних емоцій, які викликає у нього жертва за свою «провину». Як тільки Гертруда повернулася в замок, вона несподівано помітила, що усі члени родини поводяться з нею суворо, емоційно дистанціюються й ігнорують спроби бідолашної дівчини зблизитися: *«I parenti eran seri, tristi, burberi con lei, senza mai dirne il perché»*. Мандзоні використовує метафоричне порівняння, проводячи аналогію поведінки родини з церковною анафемою: *«un anatema misterioso pareva che pesasse sopra di lei, e la segregasse della famiglia, lasciandola soltanto unita quanto bisognava per farle sentire la sua suggezione»* [21, p. 188].

З одного боку, родичі емоційно дистанціюються від Гертруди, вдаючи суворість й ігноруючи прояв її почуттів, з іншого боку, відчай дівчини зростає; спочатку вона наважується з опасінням, а потім з наполегливістю вимолити бодай трохи родинної любові і ласки: *«non potendo più soffrire una così amara e umiliante distinzione, insisteva, e tentava di familiarizzarsi»*. Проте їй відразу дають зрозуміти, що існує лише один спосіб повернути прихильність родини: *«si sentiva subito toccare, in maniera indiretta ma chiara, quel tasto della scelta dello stato; le si faceva copertamente sentire che c'era un mezzo di riacquistar l'affetto della famiglia»* [21, p. 188]. Метою маніпуляцій є викликати у жертви розгубленість, страх та відчай. Замкнена у своїй кімнаті, Гертруда намагається знайти емоційний відклик бодай у слуг, які її охороняють, але марно, що викликає постійне зростання емоційного пригнічення: *«avrebbe voluto di grazia che le facessero qualche dimostrazione d'affetto... e scendeva anche a mendicarne, rimaneva poi umiliata, e sempre più afflitta»* [21, p. 189].

Дієвою тактикою реалізації маніпулятивної стратегії постійного розчарування є *тактика погроз*. Манупулятор використовує цю тактику по відношенню до жертви, погрожуючи покаранням за так звану провину, і дає зрозуміти, що лише спокутування провини, яке полягає саме у здійсненні того, що хоче маніпулятор, є єдиним способом уникнути суворого покарання. У романі Мандзоні принц з Монци, служниці якого вдалося перехопити лист його доньки, написаний єдиному із слуг, що ставився до неї з повагою та співчуттям, погрожує Гертруді неминучим покаранням.

Кульмінацією протистояння стає сцена розмови Гертруди з батьком, яка зі страхом очікує суворого покарання за те, що було перехоплено її лист, який вона написала до єдиного слуги, який співчував її становищу. Страх перед батьком є

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zarucheni»]

© Okhrimenko V. I. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

безмежним: «*il terrore... non si può descrivere ne immaginare*» [21, p. 189]. Мандзоні використовує антитезу в описі сцени протистоянні батька й доньки: «*era quel padre, era irritato, e lei si sentiva colpevole*» [21, p. 189]. Відмітимо вживання Мандзоні не посесивного, а вказівного займенника, що є означенням по відношенню до *padre* і створює ефект дистанціювання: *quel padre*.

Принц погрожує Гертруді, протиставляючи реальну погрозу віртуальній, тій, що їй неминуче очікує в майбутньому: «*Le parole non furon molte, ma terribili: il gastigo intimato subito non fu che d'esser rinchiusa in quella camera, sotto la guardia della donna che aveva fatta la scoperta; ma questo non era che un principio, che un ripiego del momento; si prometteva, si lasciava vedere per aria, un altro gastigo oscuro, indeterminato, e quindi più spaventoso*». [21, p. 189]. Для протиставлення реальної і віртуальної загрози Мандзоні використовує антитезу, проте другий елемент антитези, що позначає віртуальну погрозу, містить градацію.

Перлокутивним ефектом менасивів є складний комплекс почуттів Гертруді, що включає почуття провини, каяття та страх перед майбутнім покаранням. Душевний стан героїні Мандзоні описує, вживаючи асиндетон: «*Rimase essa dunque col batticuore, con la vergogna, col rimorso, col terrore dell'avvenire, e con la sola compagnia di quella donna odiata da lei, come il testimonio della sua colpa, e la cagione della sua disgrazia*». [21, p. 189]. Асиндетон вживається на позначення когнітивного дисонансу у свідомості героїні, охопленої суперечливими почуттями і емоціями, що супроводжуються вегетативною симптоматикою, зокрема, прискореним серцебиттям: «*col batticuore*».

Отже, маніпулятивна стратегія «**постійного розчарування**» реалізується за допомогою таких тактик: *знецінення* (негативна характеристика жертви та її вчинків), *дистанціювання* (відмова від комунікації або її мінімізація), *емоційного тиску* (шантаж за допомогою негативних емоцій), *погроз* (менасиви з метою залякування). Кожна з тактик має лінгвістичні маркери.

Лінгвістичними маркерами тактики знецінювання є: гіперболізована негативна оцінка жертви (*la guardavano come una rea, come un'indegna*); вербалізація зневажливого ставлення (*veniva corrisposta con uno sguardo sprezzante; corrisposta con una noncuranza manifesta*).

Лінгвістичними маркерами тактики дистанціювання є: синонімічний ряд на позначення фізичної ізоляції у замкненому просторі (*clausura... stretta e intera; monastero, carceriera, guardiana*); вербалізація зведення до мінімуму комунікації

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

(*l'abbandono in cui era lasiata*), вербалізація ігнорування спроб жертви вступити в комунікацію (*la segregasse della famiglia; o non attaccava, o veniva corrisposta con uno sguardo distratto*).

Лінгвістичними маркерами тактики емоційного тиску є: ЛО емотивної семантики на позначення:

- емоційної відчуженості та осуду жертви маніпуляторами: «*seri, tristi, burberi*», «*seri, freddi. minacciosi*»;
- бажання жертви емоційного зближення з маніпулятором: «*insisteva, e tentava di famigliarizzarsi*»;
- негативного емоційного стану жертви: невпевненості пригнічення, страху: «*rimaneva poi umiliata, e sempre più afflitta, il terrore*»; «*domandò, sommessamente e tremando*»; «*uno sguardo tra atterrito e supplichevole*»;
- почуття провини жертви: «*si sentiva colpevole*».

Лінгвістичними маркерами тактики погроз є: МА менасиви, антитеза на позначення реальної та віртуальної загроз: «*il gastigo intimato subito – un altro gastigo*», менасив-підсилення за допомогою градації «*un altro gastigo oscuro, indeterminato, e quindi più spaventoso*».

Як тільки маніпулятор виявляє ознаки того, що жертва готова поступитися, він її підбадьорює, вдаючи прихильне ставлення, що реалізується через слова-афективи: «*Brava! Bene!*» *esclamarono a una voce la madre e il figlio*» [21, p. 198], підкріплюється інтонацією: «*disse solennemente il principe*» [21, p. 199] та виразом обличчя: «*si mostrava soddisfattissimo*» [21, p. 205].

Перлокутивний ефект маніпулятивних стратегій «газлайтинг» та «почуття провини» є цілком прогнозованим. На *невербальному рівні* для жертви характерним є тремтіння, опущений / благаючий, сповнений жаху погляд, що вказує на психологічний стан невпевненості та безпорадності: «*senza alzar gli occhi in viso al padre*» [21, p. 197]; «*sguardo tra atterrito e supplichevole*» [21, p. 197]; тремтячий голос, послаблений тон голосу: «*domandò, sommessamente e tremando*» [21, p. 197]; «*rispose con voce fiacca*» [21, p. 199]. На *вербальному рівні* мовлення жертви маніпуляцій характеризують МА квеситиви з маркером деонтичної модальності: «*domandò... che cosa dovesse fare*» [21, p. 197], замовчування «*Ma...*» *proferì sommessamente*» [21,

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zaruchenii»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

p. 199]. Комунікативна позиція жертви маніпуляцій є пасивною: «*la povera ascoltatrice era annichilata*», «*non osò proferire parola*» [21, p. 198].

Досягнення перлокутивного ефекту як результуючої дії маніпулятивних стратегій пояснюється прагненням Гертруди уникнути когнітивного дисонансу. Тактики вербальної та невербальної поведінки маніпуляторів, що втілюють маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування», викликають у свідомості жертви когнітивний дисонанс. Рушійною силою когнітивного дисонансу у свідомості Гертруди є суперечність бажаного та реального стану справ: бажання світського життя суперечить волі її батька. Принцу з Монци завдяки постійним маніпуляціям вдається зламати опір дівчини.

Ознакою когнітивного дисонансу жертви є **суперечливі почуття та емоції**: «*Due sentimenti di ben diverso genere contribuivan pure a intervalli a scemare quella sua antica avversione: talvolta il rimorso del fallo, e una tenerezza fantastica di divozione; talvolta l'orgoglio amareggiato e irritato dalle maniere della carceriera*» [21, p. 191]. Почуття провини та враженого самолюбства, що час від часу охоплюють Гертруду, потроху послаблюють її відразу до монастиря.

Іншою ознакою когнітивного дисонансу є **суперечливі цінності**: «*che strana comparsa doveva far quel fantasma, tra quegli altri così diversi da lui, seri, freddi, minacciosi*» [21, p. 190]. Паж зі спогадів Гертруди стає примарою, що протиставляється натиску сім'ї, яка нею маніпулює. Мандзоні використовує антитезу, другий компонент якої містить градацію, що передає ставлення до дівчини членів родини, а компоненти градації містять інформацію про тактику емоційного тиску «*seri, freddi*» та погроз «*minacciosi*». За нових обставин приємні спогади та фантазії стають примарами, віддаляються, втрачають значимість і протиставляються суворій реальності: «*Né più a lungo, o più volentieri, si fermava in quelle liete e brillanti fantasie d'una volta: eran troppo opposte alle circostanze reali, a ogni probabilità dell'avvenire*» [21, p. 190]. Антитеза «*brillanti fantasie – circostanze reali*» уособлює сутність когнітивного дисонансу, для уникнення якого дівчина змиряється з утраченими надіями. Наведений приклад ілюструє дію механізму витіснення: за умови несформованості когнітивних мереж з поведінковими паттернами на перший план висувається нова, існуюча реальність [15, p. 59].

Відчуженість родичів була для неї настільки нестерпною, настільки суперечила її уявленню про родинні стосунки (когнітивний дисонанс), що вона починає думати, що у цьому справді є її провина, і вирішує спокутувати «провину» і

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I.], valeriaisabella@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

підкоритися волі батька (що є нічим іншим, ніж уникненням когнітивного дисонансу): «*Ma le venne in mente che dipendeva da lei di trovare in loro degli amici; e provò una gioia improvvisa. Dietro questa, una confusione e un pentimento straordinario del suo fallo, e un ugual desiderio d'espierlo*». [21, p. 191]. Лише у момент усвідомлення вона відчуває радість «*provò una gioia improvvisa*», а в листі до батька її охоплюють суперечливі почуття: «*scrisse al padre una lettera piena d'entusiasmo e d'abbattimento, d'afflizione e di speranza, implorando il perdono, e mostrandosi indeterminatamente pronta a tutto ciò che potesse piacere a chi doveva accordarlo*» [21, p. 191]. Мандзоні влучно використовує антитези для зображення зміни настрою, суперечливих почуттів дівчини, визнання провини та бажання спокутувати її: «*d'entusiasmo e d'abbattimento*», «*d'afflizione e di speranza*», «*implorando il perdono – mostrandosi (...) pronta*»; при цьому імпульсивне рішення визнання провини є третім елементом градації, а між суперечливими емоціями та готовністю спокутування провини існує каузальний зв'язок: намір є результуючим впливом когнітивного дисонансу у свідомості жертви маніпуляції.

Розглянемо вживання тропів у романі А. Мандзоні, пов'язані з маніпулятивними стратегіями «газлайтинг» та «постійне розчарування», а також синонімічні ряди на позначення референтів (маніпулятора та жертви), що утворюють **сміслові поле напруги**. У результаті аналізу було виявлено, що вживання тропів Мандзоні підпорядковується зображенню протистоянь:

- 1) протистояння маніпуляторів і жертви;
- 2) когнітивного дисонансу в відомості жертви маніпуляцій, що перетворює її на іграшку в руках маніпуляторів.

Для зображення образу Гертруди Мандзоні вживає синонімічні ряди. Перший **синонімічний ряд** на позначення референта (жертви маніпуляцій) акцентує увагу на приреченості та нещасливій долі дівчини: «*la nostra infelice, povera innocentina, sventurata*» [21, p. 182, 184, 213]. Вживання зменшувально-пестливого суфікса передає безпорадність маленької дівчинки перед тиском батька. Другий **синонімічний ряд** на позначення гіперболізованої негативної оцінки жертви: «*una rea, un'indegna, scomunicata*» [21, p. 188] реалізує тактику знецінювання.

Поведінка батька Гертруди, принца з Монци, по відношенню до Гертруди уособлюється в **оксюмороні** «*vocazione impostale*» [21, p. 183]. Адже покликання не можна нав'язати силою. Відмітимо **синонімічний ряд** на позначення каузації

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zaruchenii»]

© Okhrimenko V. I. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

волевияву маніпулятора: «*condizione irrevocabilmente stabilita*», «*necessità fatale*», «*vocazione impostale*» [21, p. 182, 183]. На позначення перебування Гертруди в отчому домі Мандзоні вживає **метафору**, визначаючи замок як в'язницю: «*lunghe giorni di prigionia*» [21, p. 191]. Служницю, що стереже Гертруду в замкненій кімнаті, Мандзоні метафорично називає надзирательською: «*carceriera*» [21, p. 190], «*guardiana*» [21, p. 191]. У **порівнянні** «*La clausura era stretta e intera, come nel monastero*» [21, p. 188] рідний дім Гертруди порівнюється з монастирем, від якого вона прагнула віддалитися, натомість члени родини, використовуючи тактику дистанціювання, перетворюють для неї замок на справжнісінький монастир. Ізоляція, в якій опинилася дівчина, порівнюється з церковною анафемою: «*un anatema misterioso pareva che pesasse sopra di lei*» [21, p. 188]. У такий спосіб у **смисловому полі** утворюється **синонімічний ряд**, що окреслює замкненість героїні у фізичному просторі: *prigionia – carceriera – guardiana – clausura – monastero*.

Асіндетон використовується Мандзоні з одного боку, у мовленні маніпулятора, що реалізує навіювання: «*non son vezzi da una tua pari: se vuoi che un giorno ti si porti il rispetto che ti si conviene, impara fin d'ora a star più in contegno: ricordati che tu devi essere in ogni cosa la prima del monastero*» [21, p. 183], з іншого боку, для передачі когнітивного дисонансу у свідомості жертви, охопленої суперечливими почуттями та емоціями: «*Rimase essa dunque col batticuore, con la vergogna, col rimorso, col terrore dell'avvenire, e con la sola compagnia di quella donna odiata da lei, come il testimonio della sua colpa, e la cagione della sua disgrazia*». [21, p. 189].

Градація у романі Мандзоні також уособлює протистояння маніпуляторів та жертви. З одного боку, градація використовується маніпуляторами для демонстрації підсилення тиску на жертву. З іншого боку, градація використовується на позначення зростання страху та відчаю жертви маніпуляцій. Автор вживає **градацію** на позначення емоційного тиску родичів на Гертруду та зростання емоційного напруження: «*I parenti eran seri, tristi, burberi*» [21, p. 188], а також у сцені залякування Гертруди, в якій маніпулятор протиставляє реальну загрозу суворого покарання віртуальній, яка є набагато страшнішою: «*un altro gastigo oscuro, indeterminato, e quindi più spaventoso*» [21, p. 189]. Водночас Мандзоні часто вживає **градацію** на позначення зростання страху та відчаю жертви маніпуляцій: «*col batticuore, con la vergogna, col rimorso, col terrore dell'avvenire*» [21, p. 189]. Елементи градації на позначення тиску маніпулятора, з одного боку, та на позначення відчаю

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

жертви, з іншого, вступають у смислові відношення контрадикторності у смисловому полі мікротексту, створюючи напругу.

Антимеза є тропом *par excellence* для опису протистояння маніпуляторів та жертви. В *антимезі* «*Tra loro pareva che regnasse una gran confidenza, la quale rendeva più sensibile e più doloroso l'abbandono in cui era lasciata Gertrude*» [21, p. 188] порозуміння членів сім'ї протиставляється ізоляції дівчини. За допомогою *антимези* Мандзоні зображує асиметричну комунікацію між маніпуляторами та жертвою: «*quando essa arrischiava timidamente qualche parola – veniva corrisposta con uno sguardo distratto*» [21, p. 188]. *Антимеза*, яку використовує Мандзоні, описуючи вирішальну розмову Гертруди з батьком «*era quel padre, era irritato, e lei si sentiva colpevole*» [21, p. 189] демонструє досягнення перлокутивного ефекту маніпулятивної стратегії «постійне розчарування». Відмітимо використання *антимези* Мандзоні на позначення протиставлення реальної загрози за удавану провину Гертруди та майбутньої, ще страшнішої: «*il gastigo intimato subito – un altro gastigo*» [21, p. 189].

Антимези вживаються на позначення **когнітивного дисонансу** у свідомості жертви, що спричиняється суперечливими почуттями, емоціями та цінностями: «*talvolta il rimorso del fallo, e una tenerezza fantastica di divozione; talvolta l'orgoglio amareggiato e irritato*» [21, p. 191]. Підсилюючий ефект має вживання *антимези* з другим компонентом з градацією: «*quel fantasma – seri, freddi, minacciosi*». Ключовою *антимезою* є суперечність бажаного та реального, яку нарешті усвідомлює жертва маніпуляції: «*brillanti fantasie d'una volta – circostanze reali*».

Досягнення перлокутивного ефекту маніпулятивних стратегій Мандзоні зображує Гертруду як абатису, що пов'язала своє життя з монастирем проти власної волі, вживаючи *нисхідну градацію*: «*sventurata, sfiorita, quasi scomposta*» [21, p. 178]. Заперечний префікс *s-*, що входить до компонентів градації, корелює із запереченням і включається у ширший контекст – заперечення особистості Гертруди її батьком-маніпулятором, а останній компонент градації «*scomposta*» за своєю семантикою уособлює руйнацію Гертруди як особистості.

Висновки. У комунікації негативі персонажі роману А. Мандзоні «Заручені» вдаються до маніпулятивних стратегій «газлайтинг» та «постійне розчарування». Тактиками реалізації «газлайтингу» є *нав'язування ціннісних орієнтацій і переакцентування та навіювання*. Тактиками реалізації «постійного розчарування» є

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Okhrimenko V. I. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

знецінення, дистанціювання, емоційного тиску, погроз. Перлокутивний ефект маніпулятивних стратегій «газлайтинг» та «постійне розчарування» є результуючою силою впливу зазначених тактик, кожна з яких має лінгвістичні маркери реалізації на всіх мовних рівнях; при цьому всі тактики є взаємопов'язаними. Мовлення маніпулятора характеризується вживанням мовленнєвих актів директивів-прескриптивів, що вводять нав'язані маніпулятором цінності, директивів-прохібтивів, що здійснюють ціннісну переорієнтацію жертви, сугестивів, що ретранслюють нав'язані цінності, та менасивів з метою залякування жертви та дестабілізації її психоемоційної сфери. Досягнення перлокутивного ефекту як результуючої дії маніпулятивних стратегій пояснюється прагненням жертви уникнути когнітивного дисонансу у її свідомості, що викликається суперечливими почуттями, емоціями, цінностями. Вербальна та невербальна поведінка жертви маніпуляцій свідчить про безпорадність та її пасивну комунікативну позицію.

Вживання А. Мандзоні синонімічних рядів та тропів створює *сміслову поле напруги*, що відображає, з одного боку, протистояння маніпуляторів та жертви, з іншого, когнітивний дисонанс у свідомості жертви. А. Мандзоні вживає *синонімічні ряди* на позначення жертви маніпуляцій, що відображають приреченість та гіперболізовану негативну оцінку жертви маніпуляторами. *Асиндетон* використовується Мандзоні з одного боку, у мовленні маніпулятора, що реалізує навіювання, з іншого боку, на позначення когнітивного дисонансу у свідомості жертви, охопленої суперечливими почуттями та емоціями. *Градація* з одного боку використовується маніпуляторами для підсилення тиску на жертву, з іншого боку, на зростання емоційного напруження та стану відчаю жертви. *Антитеза* є тропом *par excellence* для опису протистояння маніпуляторів та жертви і вживається: на позначення асиметричної комунікації між маніпулятором та жертвою; на позначення когнітивного дисонансу у свідомості жертви, що викликають суперечливі почуття, емоції та цінності. Підсилюючий ефект має вживання *антитези з другим компонентом з градацією*. Ключовою *антитезою* є суперечність бажаного та реального, яку нарешті усвідомлює жертва маніпуляції: «*brillanti fantasie d'una volta – circostanze reali*».

Література:

1. Бігунова, Н. О. «Ілокутивні цілі та перлокутивний ефект мовленнєвого акту схвалення (на матеріалі англомовного літературного дискурсу)». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* 38 (2019): 55–59.
2. Гуменюк, О. Є. *Психологія впливу* (Тернопіль: Економічна думка, 2003), 304.

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

3. Зірка, В. В. «Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі» (автореф. дис. д-ра філол. наук, Київ, 2005), 34.
4. Коваленко, А. М. «Мовні засоби реалізації маніпулятивного впливу в сучасних англомовних ЗМІ». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* 38 (2019): 214–218.
5. Козак, С. В. «Комунікативні стратегії як засіб маніпулятивного впливу в англомовних прес-релізах». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»* 23 (2012): 68–70.
6. Левченко, Л. О. «Психологічні особливості діяльності засобів масової інформації». *Людина і політика* 2 (2001): 103–108.
7. Петренко, В. *Особливості визначення політичної мови «Політичний менеджмент»* 2 (2007): 16–24.
8. Різун, В. В., Непийвода, Н. Ф., Корнєєв, В. М. *Лінгвістика впливу* (Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005), 148.
9. Руда, О. Г. *Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі* (Київ: НАН України, Ін-т укр. мови, 2012), 232.
10. *Словник психологічних термінів* (Київ, Україна, 2015), <https://nuph.edu.ua/slovník-psihologichnih-terminiv/> (дата звернення: 31.01.23).
11. Dijk, T. A. What is a Political Discourse Analysis? *«Political linguistics»* 11 (1997): 11–52.
12. Dunmire, P. Political Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language *«Language and Linguistics Compass»* 6 (11) (2012), 735–751.
13. Festinger, L. *A Theory of Cognitive Dissonance* (Stanford: Stanford University Press, 1962), 291.
14. *L'Acchiappabugiardi* (Padova, Italia, 2019), <https://agentieventidori.it/pdf/Acchiappabugiardi.pdf>.
15. Panicucci, G. *Manipolazione mentale: i profili penali tra dogmatica e politica criminale* (Pisa: Università di Pisa, 2018), 297.
16. Samir, A., Salama, R. «Struttura e narratore ne I Promessi Sposi di Alessandro Manzoni» *Romanica Silesiana* 17 (1) (2020): 138–150. <https://doi.org/10.31261/RS.2020.17.11> (accessed 23.04.23).
17. *Smascherare chi mente* (Lugano, Svizzera, 2013), <https://www.donadelli.eu/smascherare-chi-mente.html> (accessed: 23.01.23).
18. Taylor, K. *Brainwashing: the science of thought control* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 213.
19. *Tecniche di manipolazione psicologica. La mente meravigliosa* (Roma, Italia, 2018), <https://lamenteemeravigliosa.it/tecniche-di-manipolazione-psicologica/> (accessed: 23.05.22).
20. Vascotto, J. «Gli indici comportamentali della menzogna: analisi verbale e non verbale» (Trieste, Italia, 2019), <https://arts.units.it/retrieve/e2913fdd-6ad5-f688-e053-3705fe0a67e0/Documento%20di%20tesi.pdf> (accessed 5.05.22).

Джерельна база:

21. Manzoni, A. *I promessi sposi* (Milano: Mondadori, 1985), 816.

References:

1. Bigunova, N. O. «Ilokutyvni tsili ta perlokutyvnyj efect movlennjegovogo actu skhvalennja (na

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni “Betrothed” (in Ukrainian) [Manipuljatyvni strategii' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.manzoni «zaruchenja»]

© Okhrimenko V. I. [Okhrimenko V. I., valeriaisabella@ukr.net]

- materiali anglo-movnoho literaturnogo dyskursu)». *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu* 38 (2019): 55–59.
2. Gumenjuk, O. Y. *Psykhologija vplyvu* (Ternopil': Ekonomichna dumka, 2003), 304.
 3. Zirka, V. V. «*Movna paradygma manipuljatyvnoji gry v reklami*» (avtoref. dys. d-ra filol. nauk, Kyjiv, 2005), 34.
 4. Kovalenko, A. M. «*Movni zasoby realizatsiji manipuljatyvnogo vplyvu v suchasnykh anglo-movnykh ZMI*». *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu* 38 (2019): 214–218.
 5. Kozak, S. V. «*Komunikatyvni strategiji jak zasib manipuljatyvnogo vplyvu v anglo-movnykh pres-relizakh*». *Naukovi zapysky Natsional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija». Serija «Filologichna»* 23 (2012): 68–70.
 6. Levchenko, L. O. «*Psykhologichni osoblyvosti dijal'nosti zasobiv masovoi informatsiji*». *Liudyna i polityka* 2 (2001): 103–108.
 7. Petrenko, V. *Osoblyvosti vyznachennja politychnoji movy «Politychnyj menedzhment»* 2 (2007): 16–24.
 8. Rizun, V. V., Nepyjvoda, N. F., Kornejev, V. M. *Lingvistyka vplyvu* (Kyjiv, 2005), 148.
 9. Ruda, O. G. *Movne pytannja jak objekt manipuljatyvnykh strategij u suchasnomu ukrajins'komu politychnomu dyskursi* (Kyjiv, 2012), 232.
 10. *Slovyk psykhologichnykh terminiv* (Kyjiv, Ukraïna, 2015), <https://nuph.edu.ua/slovník-psyhologichnih-terminiv/> (accessed: 31.01.23).
 11. Dijk, T. A. What is a Political Discourse Analysis? «*Political linguistics*» 11 (1997): 11–52.
 12. Dunmire, P. Political Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language «*Language and Linguistics Compass*» 6 (11) (2012), 735–751.
 13. Festinger, L. *A Theory of Cognitive Dissonance* (Stanford: Stanford University Press, 1962), 291.
 14. *L'Acchiappabugiarda* (Padova, Italia, 2019), <https://agentieventidori.it/pdf/Acchiappabugiarda.pdf> (accessed: 11.01.23).
 15. Panicucci, G. *Manipolazione mentale: i profili penali tra dogmatica e politica criminale* (Pisa: Università di Pisa, 2018), 297.
 16. Samir, A., Salama, R. «*Struttura e narratore ne I Promessi Sposi di Alessandro Manzoni*» *Romanica Silesiana* 17 (1) (2020): 138–150. <https://doi.org/10.31261/RS.2020.17.11> (accessed 23.04.23).
 17. *Smascherare chi mente* (Lugano, Svizzera, 2013), <https://www.donadelli.eu/smascherare-chi-mente.html> (accessed: 23.01.23).
 18. Taylor, K. *Brainwashing: the science of thought control* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 213.
 19. *Tecniche di manipolazione psicologica. La mente meravigliosa* (Roma, Italia, 2018), <https://lamenteemeravigliosa.it/tecniche-di-manipolazione-psicologica/> (accessed: 11.06.22).
 20. Vascotto, J. «*Gli indici comportamentali della menzogna: analisi verbale e non verbale*» (Trieste, Italia, 2019), <https://arts.units.it/retrieve/e2913fdd-6ad5-f688-e053-3705fe0a67e0/Documento%20di%20tesi.pdf>.
 21. Manzoni, A. *I promessi sposi* (Milano: Mondadori, 1985), 816.

(Актуальні питання лінгвістичної семантики [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» (Українською) [Manipuljatyvni strategiji' «gazlajtyng» ta «postijne rozcharuvannja» u komunikacii' negatyvnyh personazhiv romanu a.mandzoni «zarucheni»]

© Охріменко В. І. [Ohrimenko V. I.], valeriaisabella@ukr.net

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І
ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА**
[CURRENT ISSUES IN COMPARATIVE AND HISTORICAL
LINGUISTICS AND LINGUISTIC TYPOLOGY]

УДК 811.133

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 11.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 15.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98.13 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.02>

**ЛІНГВІСТИЧНА ТИПОЛОГІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД
СИСТЕМАТИЗАЦІЇ МОВ**

Ніна Миколаївна Корбозерова (м. Київ, Україна)

ninakor@ukr.net

доктор філологічних наук, професор кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено вивченню лінгвістичної типології, яка займає одну з провідних ніш у структурі наукових знань у сучасній лінгвістиці.

Завдяки типологічному підходу у мовознавстві з'явилася можливість чітко класифікувати мови за лінгвістичним типом, виявити структурну та функціональну спорідненість або неспорідненість, схожість або несхожість між мовами світу, встановити в мовах мовні універсалії, ізоморфізм, аморфність, аломорфізм.

Ключові слова: лінгвістична типологія, таксономічна типологія, ареальна типологія, соціальна типологія.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Linguistic Typology as a Special Type of Language Systematization (in Ukrainian) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

MULTIPLANNING OF THE METHOD OF THE INTERLINGUAL COMPARATIVE ANALYSIS OF THE RELATED / UNRELATED LANGUAGES

Nina N. Korbozerova (Kyiv, Ukraine)

ninakor@ukr.net

DSc (Philology), Professor of Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

Linguistic typology, as one of the main areas of language analysis, is focused on the study of the structural and functional features of at least two languages, regardless of the presence/absence of genetic kinship between them. This is one of the essential criteria that distinguish linguistic typology from comparative-historical studies in ontological and epistemological terms, that is, each of these directions has its own, clearly defined subject, principles and methods of research.

Linguistic typology is capable of covering a wider range of general regularities and phenomena that are common to each of the compared languages. At the same time, the identified isomorphic features can be considered as general typological regularities inherent in the structure of the language, and not only as classification features. That is, at this level of analysis of linguistic units, the process of synthesis takes place during the study of the organization and classification of sound, word, sentence, and suprasyntactic units.

Genealogical, typological and territorial are considered to be the current directions of systematization of languages in linguistics.

Each of the directions is characterized by its own approaches, methods and research criteria in language research.

The genealogical approach involves taking into account historical factors, thanks to which it is possible to identify family ties between the languages under analysis.

The typological approach makes it possible to classify languages by linguistic type, according to the taxonomic criteria of structural relatedness or non-relatedness, similarity or dissimilarity, presence or absence of similar features between languages, regardless of their historical origin, territorial distribution and close or distant geographical location.

In addition, linguistic typology deals with the study of type in language, language universals, isomorphism, amorphousness, allomorphy in language.

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Лінгвістична типологія як особливий вид систематизації мов (Українською) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Корбозерова Н. М. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

The territorial approach to classification takes into account the principle of areal research, the purpose of which is to study languages that have been in close contact for a long time and even came under the influence of language convergence.

Keywords: linguistic typology, taxonomic typology, areal typology, social typology.

Вступ.

Лінгвістична типологія як один з важливих розділів сучасного науки про мову має розгалужену систему підрозділів, що продиктовано сучасними викликами у суспільстві і неухильному вдосконаленню методів, підходів та прийомів у науці. Наукова парадигма знань вимагає постійного поглиблення та уточнення предмета, завдань та цілей наукового дослідження. Багатоаспектний зіставний аналіз мов дозволив залучити до формальних та таксономічних класифікацій комунікативний, функціональний, прагматичний параметри дослідження.

Актуальність зумовлено необхідністю розширення об'єкту зіставного дослідження мов за рахунок використання сучасних методів аналізу.

Новизна полягає у введенні у науковий обіг таких понять, як логіко-сміслові універсалиї, соціальна типологія.

Основний виклад

Лінгвістична типологія як один з основних напрямів аналізу мови зорієнтована на вивчення структурно-функціональних особливостей одночасно щонайменше двох мов незалежно від наявності/відсутності генетичної спорідненості між ними [1; 2]. Саме це є одним із суттєвих критеріїв, які відрізняють лінгвістичну типологію від порівняльно-історичних студій в онтологічному та епістемологічному планах, тобто кожен з цих напрямів має свій, чітко визначений, предмет, принципи та прийоми дослідження. Тому, на наш погляд, лінгвістична типологія здатна охопити при аналізі більш широкий спектр загальних закономірностей та явищ, що розповсюджуються на кожен з порівнюваних мов. При цьому, виявлені ізоморфні риси можуть розцінюватися як загальні типологічні закономірності, що притаманні будові мови, а не лише класифікаційним ознакам. Тобто на цьому рівні аналізу мовних одиниць відбувається процес синтезу при дослідженні організації та класифікації звуку, слова, пропозиції та надсинтаксичних одиниць.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Linguistic Typology as a Special Type of Language Systematization (in Ukrainian) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

Актуальними напрямками систематизації мов у лінгвістиці вважаються генеалогічний, типологічний та територіальний. Кожен з напрямків характеризується при дослідженні мови своїми підходами, методами та критеріями дослідження.

Так, генеалогічний підхід передбачає врахування історичних чинників, завдяки яким є можливим виявлення родинних зв'язків між мовами, які аналізуються.

Типологічний підхід дає можливість класифікувати мови за лінгвістичним типом, згідно таксономічним критеріям структурної спорідненості або неспорідненості, схожості або несхожості, наявності або не наявності схожих рис між мовами, не зважаючи на їхнє історичне походження, територіальне поширення та близьке або далеке географічне розташування. Крім цього, лінгвістична типологія займається вивченням питань типу в мові, мовних універсалій, ізоморфізму, аморфності, аломорфізму у мові.

Територіальний підхід при класифікації враховує принцип ареального дослідження, метою якого є вивчення мов, що тривалий час перебували у тісному контакті і, навіть, опинилися під дією мовної конвергенції.

Типологічні класифікації будуються на підставі формалізації встановлених у процесі зіставлення, у першу чергу і головну, частиномовних ознак шляхом від значення до форми. Таким чином, з'являється змога створити метамову, кодувати інформацію про структуру різних мов світу у плані виявлення структурних універсалій та структурних ізоморфних ознак, а ширше — у плані співставлення загальних та специфічних внутрішньо складних та глибоко неоднорідних компонентів системи з подальшим об'єднанням їх у різноманітні групи та підгрупи.

Останні дослідження із зіставної типології демонструють, що у лінгвістиці чітко окреслився перехід від таксономічної типології (або Як-типології) у бік функціональної, пояснювальної типології (Чому-типології), тобто від принципів спостережної, так би мовити “наївної”, типології до комунікативної, так би мовити “динамічної”, типології. Функціональна типологія, на відміну від таксономічної, зорієнтована на діяльнішу модель мови. Тому, ґрунтуючись на вже існуючих класифікаційних властивостях порівнюваних мов, функціональна типологія має своїм завданням дати відповідь на запитання, яким чином структурно та семантично розрізняються мови. У цьому аспекті до аналізу

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Лінгвістична типологія як особливий вид систематизації мов (Українською) [Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov]

© Корбозерова Н. М. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

широко залучаються не тільки морфолого-синтаксичні категорії, а й лексико-фразеологічні та фонологічні системи, а спектр методів та прийомів дослідження розширюється і залучає комунікативні, прагматичні, когнітивні, етнолінгвістичні, лінгвокультурні аспекти, що неодмінно спричинить значне розширення завдань лінгвістичної типології від виявлення структурних сходжень та розходжень мовних одиниць та створення структурно-типологічних класифікацій мов до побудови типології мовних ситуацій та нових логіко-сміслових універсалій.

Стрімко розвивається і такий розділ мовознавства, як соціальна типологія, до завдань якої можна віднести дослідження писемної традиції, ступеня та типу унормованості і стандартизованості мови, характеру кодифікації мови, правового, конфесійного та навчально-педагогічного статусу мови.

Висновки

У сучасних умовах у зв'язку з тим, що лінгвістична типологія вийшла на новий рівень свого аналізу, її слід віднести лінгвістичної науки, яка покликана зіставляти щонайменше дві мови у плані не лише структурних, а й комунікативних та функціональних особливостей без урахування генетичного походження порівнюваних мов.

Перспектива дослідження

Продовжити розробки у плані подальшого членування лінгвістичної типології залежно від уточнення предмета дослідження, зокрема конценсивного (змістового) зіставного аналізу.

Література:

1. Korunets, Ilko V. *Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages* (Vinnitsya, 2004).
2. Кочерган, М. П. *Основи зіставного мовознавства* (Київ: Академія, 2006).

References:

1. Korunets, Ilko V. *Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages* (Vinnitsya, 2004).
2. Kochergan, M. P. *Osnovy zistavnogo movoznavstva* (Kyiv: Akademija, 2006).

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Linguistic Typology as a Special Type of Language Systematization (in Ukrainian) [**Lingvistychna typologija jak osoblyvyj vyd systematyzacii' mov**]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.], ninakor@ukr.net

УДК 81'44

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 18.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 25.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 90.05 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.03>

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ

Соломія Ігорівна Король (м. Київ, Україна)

korol.solomia@gmail.com

магістрантка кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Дана стаття зосереджується на сучасному мовознавстві і його новому перспективному напрямі, антропоцентричній теорії мовленнєвих жанрів (ТМЖ). Авторка статті розглядає популярність теорії мовленнєвих жанрів в контексті віртуальної комунікації та її впливу на соціальний зміст. Підкреслена необхідність багатоаспектного підходу до вивчення мовленнєвих жанрів у сучасній генології та віртуальний характер соціальних мереж, їхню неструктурованість, плюралізм та фрагментарність. Зроблено висновок, що сучасний мовленнєвий жанр та віртуальний мовленнєвий жанр є інформаційно-комунікативним середовищем, що спирається на писемне спілкування і використовує широкий спектр мовленнєвих засобів.

Ключові слова: *теорія мовленнєвих жанрів, генологія, первинний і вторинний мовленнєвий жанри, віртуальний простір, інтернет-дискурс, жанрова структура, стилістика.*

MODERN APPROACHES TO DEFINING SPEECH GENRES

Solomiia I. Korol (Kyiv, Ukraine)

korol.solomia@gmail.com

Master student at Romance Philology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

This article focuses on modern linguistics and its new promising direction, the anthropocentric theory of speech genres (TSG). The author of the article examines the

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства)

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva]

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

importance of the theory of speech genres in the context of virtual communication and its impact on social content. The necessity of a multidimensional approach to the study of speech genres in modern genology and the virtual nature of social networks, their unstructured nature, pluralism and fragmentation are emphasized. It is concluded that the modern speech genre and the virtual speech genre are an information and communication environment based on written communication and using a wide range of linguistic means.

The importance of distinguishing between speech genres on the web cannot be overstated, as it helps ensure effective communication and understanding among Internet users. Speech genres are varieties of texts or speech that have their own characteristics, style, and purpose. They are used to convey information, express thoughts, entertain, or create an emotional atmosphere.

In the online space, recognizing speech genres has several crucial aspects: communication efficiency, avoiding misinterpretation, enhancing credibility, facilitating effective information seeking.

In conclusion, the identifying speech genres on the web is of utmost importance as it enables effective communication, helps users find relevant content, prevents misinterpretation, enhances credibility, and fosters trust. By understanding and utilizing the appropriate speech genres, both content creators and consumers can engage in meaningful and productive online interactions.

Key words: theory of speech genres, genology, primary and secondary speech genres, virtual space, Internet discourse, genre structure, stylistics.

Вступ. Усі найрізноманітніші сфери людської діяльності пов'язані з використанням мови. Цілком зрозуміло, що характер і форми цього використання так само різноманітні, як і сфери людської діяльності. Мовлення реалізується у формі індивідуальних конкретних висловлювань (усних і письмових) учасників різних сфер людської діяльності.

Незважаючи на те, що проблема опису мовленнєвого жанру протягом останніх десятиліть знаходиться у центрі уваги лінгвістів, культурологів, літературознавців та інших спеціалістів, досі не запропоновано єдиної концепції щодо розв'язання питань дефініції й теоретичного обґрунтування цієї категорії. Дискусійними залишаються також питання класифікації та способів моделювання різних видів жанрів.

Дослідження вимагає звернення до витоків вивчення теорії мовленнєвого жанру, а також окреслення поняття «віртуальних жанрів» над чим працювали такі вчені як Девід Крістал, Джон Свейлз, Флорій Бацевич та інші.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i tyologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyv zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

Метою цієї статті є аналіз класифікації мовленнєвих жанрів, виділення закономірностей та пошук вторинних МЖ у віртуальному просторі. **Об'єктом** виступили зразки МЖ, особливо – віртуальні. Провідними методами дослідження стали аналітично-описовий, емпіричний методи та компаративний аналіз.

Актуальність цієї статті полягає у висвітленні теоретичних засад мовленнєвого жанру, який у сучасній лінгвістиці стає загальнофілологічним явищем і відіграє важливу роль у мовознавстві, бо постійно відкривають нові мовленнєві жанри. Деяким жанрам мовлення присвячено чимало лінгвістичних праць, однак їх природа ще цілком не розкрита і вимагає додаткового вивчення.

Науковий інтерес до лінгвістичної генології обумовлений також тим, що мовознавці прагнуть осмислити її статус і місце в ряду лінгвістичних дисциплін. Учені обговорюють способи ідентифікації жанрів, виокремлення їхніх ознак, типологію жанрових форм, методологію й термінологію жанрів, функціонування жанрів у різних сферах спілкування та ін.

Основний зміст. Поняття мовленнєвого жанру посідає вагоме місце у прагмалінгвістиці, соціолінгвістиці, стилістиці, лінгвістиці тексту. Особливим об'єктом наукової гуманітарної думки стала лінгвістична генологія. До сьогодні не існує єдиної загальновизнаної теорії жанру, але вже описано фундаментальні основи сучасної генології, які ґрунтуються на концепції М. М. Бахтіна.

Багатство і різноманітність мовленнєвих жанрів безмежні тому, що невичерпні різноманітні можливості людської діяльності, і тому, що кожна сфера діяльності містить цілий репертуар мовленнєвих жанрів, які диференціюються і зростають у міру розвитку і ускладнення конкретної сфери.

Динамічний розвиток інтернет-технологій та поява нових комунікаційних платформ у мережі зумовили необхідність постійного та всебічного дослідження Інтернет-комунікацій. Одним з найважливіших напрямків у цій галузі досліджень є інтернет-лінгвістика. досліджень є лінгвістика Інтернету. Незважаючи на те, що все більше і більше дослідників займається вивченням використання мови в Інтернет-просторі, цей напрям не втрачає своєї актуальності через найвищі темпи розвитку цієї сфери.

На сьогоднішній день мережа Інтернет досліджується в різних сферах що вказує на її багатофункціональність. Стрімкий розвиток електронних засобів зв'язку електронних засобів комунікації прискорив появу нового різновиду мови

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)
[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyv zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

та спричинив кардинальні зміни у мові, що використовується в Інтернеті. За допомогою Інтернету люди навчаються, подорожують, купують речі, гармонізують своє особисте життя, знаходять друзів, поринають у світ музики та літератури. На нашу думку, найважливішим є те, що всі учасники віртуального світу мають можливість доторкнутися до найрізноманітнішої інформації, засвоїти її та відтворити під час спілкування.

Сучасна мережа Інтернет надає широкий спектр лінгвістичних матеріалів, представлених різноманітними посиланнями на основі гіпертекстової технології. Нові види комунікації змінили лінгвістичні підходи до аналізу тексту, оскільки письмові повідомлення почали домінувати над усним мовленням, а текст часто реалізується у вигляді звукового або відеозапису. Як наслідок, з'явилася мережева комунікація, яка спричинила дискусію в науковому світі про мову Інтернету як новий тип дискурсу.

Низка досліджень сперечається про коректну термінологію для позначення нових інтернет-реалій, використовуючи різні визначення для мережевої комунікації та змішаних форм мови, що продукуються в Інтернеті.

М. М. Бахтін пов'язував природу мовленнєвого жанру з висловлюванням. На думку вченого, мовленнєвий жанр – це репліка, ціле висловлювання в діалозі. Він розглядав мовленнєвий жанр в аспекті мовленнєвого спілкування як факт соціальної взаємодії людей, як співвідношення та взаємодію смислових позицій [8, с. 181].

Продовження цієї цілком слушної думки знаходимо у праці українського мовознавця Ф. С. Бацевича, який визначає мовленнєві жанри як «тематично, композиційно й стилістично усталені типи повідомлень – носіїв мовленнєвих актів, об'єднаних метою спілкування, задумом мовця з урахуванням особистості адресата, контексту і ситуації спілкування».

Мовленнєвий жанр у комунікативній лінгвістиці розглядається вченими як складник дискурсу, його найважливіша категорія, що об'єднує інтенції (лат. *intentio* – устремління, бажання) учасників спілкування в дискурсі, тематику їхніх розмов, особливості організації одиниць мовного коду. Мовленнєвий жанр пов'язаний із певними комунікативними ситуаціями і створений мовцями для передачі комунікативного смислу.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

Мовленнєвий жанр як одна з найважливіших категорій комунікативної лінгвістики постає поряд із текстом, дискурсом, мовленнєвим актом, повідомленням. Ф. Бацевич справедливо стверджує, що мовленнєвий жанр – це «мовленнєве ціле, складний синтез повідомлень (мовленнєвих актів), об'єднаних комунікативною тематикою адресанта, моделлю адресанта і адресата, комунікативною метою, комунікативним смислом, специфічною жанровою тональністю, «закільцьоване» попередніми і наступними мовленнєвими жанрами» [2, с. 81-82]. Мовленнєвий жанр складається з певної кількості мовленнєвих актів учасників комунікації, у яких проявляються комунікативні наміри адресата й адресанта. На основі групи мовленнєвих жанрів формується функційний стиль мовлення.

У праці «Проблема мовленнєвих жанрів» Бахтін систематично і дуже докладно розкриває питання, пов'язані із загальними уявленнями про мовленнєві жанри і про те, як вони співвідносяться зі стилем мови і реченням. Він починає з визначення мовленнєвих жанрів: він стверджує, що існують різноманітні сфери спілкування, і загалом стійкі висловлювання в межах кожної сфери становлять мовленнєві жанри. Оскільки ці жанри настільки різноманітні і неоднорідні, то встановити загальну природу висловлювання за своєю суттю проблематично. Бахтін стверджує, що дуже важливо розуміти різницю між первинними і вторинними жанрами, але він не приділяє багато часу поясненню того, чому ця відмінність є такою важливою. Натомість більша частина праці присвячена опису того, чому стилістичні питання невблаганно пов'язані з висловлюваннями мовленнєвих жанрів [8, с. 63-65].

Тобто, всі висловлювання відображають індивідуальний стиль, але деякі жанри більш сприятливі для відображення індивідуальності, ніж інші; уривок з художнього твору, безумовно, передає більше відчуття індивідуального стилю, ніж коротка військова команда. Поточна проблема полягає в тому, що поділ мовних стилів має тенденцію бути випадковим і, як наслідок, неправильно відокремлює стиль від жанрів. Частково ця проблема впливає із загального незнання висловлювання як реальної одиниці мовленнєвої комунікації.

По суті, мовленнєвий жанр можна назвати висловлюванням. Щоправда, висловлювання ніколи не закінчується, коли воно закінчується, з'являється інше, а відповідь стає висловлюванням у відповідь на попереднє. Мовленнєве висловлювання завжди створюється і формується як відповідь на попереднє

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)
[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

висловлювання/висловлювання і завжди створюється в очікуванні відповідного висловлювання. Повної мови не існує, вся мова є спорадичною, тимчасово незавершеною і може бути порівняна зі сполучною павутиною висловлювань [3, с. 51].

Отже, мовленнєві жанри функціонують у процесі комунікації і допомагають створювати відповідні щодо ситуації і теми розмови форми діалогічних текстів.

Особливо слід наголосити на надзвичайній неоднорідності мовленнєвих жанрів (усних і писемних). По суті, до категорії мовленнєвих жанрів слід віднести і короткі репліки повсякденного діалогу (а вони надзвичайно різноманітні залежно від тематики, ситуації та учасників), і повсякденну розповідь, і письмо (у всіх його різноманітних формах), і коротку стандартну військову команду, і розгорнутий і деталізований наказ, і досить строкатий репертуар ділових документів (здебільшого стандартних), і розмаїтий світ коментарів (у широкому розумінні цього слова: суспільних, політичних) [7, с. 218-219].

А ще сюди треба включити різноманітні форми наукових висловлювань і всі літературні жанри (від прислів'я до багатотомного роману). Може здатися, що мовленнєві жанри настільки різноманітні, що не мають і не можуть мати єдиного спільного рівня, на якому їх можна було б вивчати. Адже тут на одному рівні дослідження опиняються такі різноманітні явища, як однослівна побутова репліка і багатотомний роман, стандартизована навіть за інтонацією військова команда і глибоко індивідуальний ліричний твір тощо.

Здавалося б, така функціональна неоднорідність робить спільні ознаки мовленнєвих жанрів надмірно абстрактними і порожніми. Цим, мабуть, і пояснюється те, що загальна проблема мовленнєвих жанрів ніколи посправжньому не ставилася. Літературні жанри вивчалися більше, ніж будь-що інше. Але від античності до сьогодення вони вивчалися з точки зору їх специфічних літературно-художніх особливостей, а не як особливі типи висловлювань, відмінні від інших типів.

Риторичні жанри вивчаються з часів античності (і в наступні епохи до класичної теорії було додано не так вже й багато). Але і тут специфічні особливості риторичних жанрів (судових, політичних) все ж таки затьмарювали

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjevyh zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

їх загальнолінгвістичну природу. Нарешті, вивчалися побутові мовленнєві жанри (переважно репліки в повсякденному діалозі), причому із загальнолінгвістичних позицій.

Крайню неоднорідність мовленнєвих жанрів і пов'язану з цим складність визначення загальної природи висловлювання ні в якому разі не можна недооцінювати. Особливо важливо тут звернути увагу на дуже істотну різницю між первинними (простими) і вторинними (складними) мовленнєвими жанрами (розуміється не як функціональна відмінність). Вторинні (складні) мовленнєві жанри – роман, драма, всі види наукових досліджень, основні жанри коментаря тощо – виникають у більш складному і порівняно високорозвиненому та організованому культурному спілкуванні (насамперед письмовому) – художньому, науковому, суспільно-політичному тощо [14, с. 132].

У процесі свого становлення вони вбирають і засвоюють різні первинні (прості) жанри, що склалися в опосередкованому мовленнєвому спілкуванні. Ці первинні жанри видозмінюються і набувають особливого характеру при переході в складні. Вони втрачають свій безпосередній зв'язок з реальною дійсністю і з реальними висловлюваннями інших людей. Наприклад, репліки побутового діалогу або листи, що зустрічаються в романі, зберігають свою форму і своє побутове значення лише в площині змісту роману. У реальну дійсність вони входять тільки через роман в цілому, тобто як літературно-художня подія, а не як повсякденне життя. Роман в цілому – це таке ж висловлювання, як і репліки в побутовому діалозі або приватні листи (вони мають загальну природу), але на відміну від них роман – це вторинне (складне) висловлювання [14, с. 38].

Різниця між первинними і вторинними (ідеологічними) жанрами дуже велика і принципова, але саме тому природа висловлювання повинна виявлятися і визначатися через аналіз обох типів. Саме взаємозв'язок між первинними і вторинними жанрами та процес історичного становлення останніх проливає світло на природу висловлювання (і насамперед на складну проблему взаємозв'язку мови, ідеології та світогляду).

Вивчення природи висловлювання і різноманіття типових форм висловлювання в різних сферах людської діяльності має величезне значення практично для всіх галузей мовознавства і філології. Чітке уявлення про природу висловлювання взагалі і про особливості різних типів висловлювань

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)
[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyih zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

(первинних і вторинних), тобто різних мовленнєвих жанрів, необхідне, на нашу думку, для досліджень у будь-якій спеціальній галузі. Ігнорування природи висловлювання або неврахування особливостей родових підкатегорій мовлення в будь-якій галузі лінгвістичного дослідження призводить до формальності й надмірної абстрактності, спотворює історичність дослідження, послаблює зв'язок мови з життям. Адже мова входить у життя через конкретні висловлювання (які маніфестують мову) і життя входить у мову також через конкретні висловлювання. Висловлювання є винятково важливим вузлом проблем.

За М. Бахтіном, три аспекти (зміст, стиль і композиційна структура) нерозривно пов'язані з цілим висловлюванням і визначаються специфікою конкретної сфери спілкування. Кожне окреме висловлювання, звичайно, індивідуальне, але кожна сфера, в якій використовується мова в якій використовується мова, виробляє свої відносно стійкі типи цих висловлювань. Їх ми можемо назвати мовленнєвими жанрами [8].

Бахтін ввів поняття первинних (простих) і вторинних (складних) мовленнєвих жанрів. До перших він відносив жанри, які склалися в умовах безпосереднього мовленнєвого спілкування, до других – жанри, що склалися в умовах складного й високорозвиненого культурного спілкування (переважно писемного). У процесі свого формування вторинні жанри вбирають у себе й переробляють первинні (прості) жанри [8, с. 36].

Мовленнєві жанри можна класифікувати за різними ознаками (у залежності від підходу до дослідження): за структурою, тематикою, функцією, комунікативним наміром, учасниками спілкування і дискурсом, в рамках якого існують мовленнєві жанри. Наприклад, Ф. С. Бацевич говорить про «необхідність пошуку критеріїв виділення мовленнєвих жанрів в самому багатотемному дискурсі та в потребі виявляти сигнали змін, до яких він відносить зміну стратегій або тактик спілкування, зміну тематики розмови, моделі адресата і адресанта, модальність, тональність, ситуацію і атмосферу спілкування» [1, с. 127].

З розвитком інформаційних технологій виникла потреба розширити традиційний перелік мовленнєвих жанрів та включити нові інтерпретації, які б враховували комунікації у веб-просторах.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

Одним з перших лінгвістів взявся за характеристику деяких генеалогічних утворень в Інтернеті польський мовознавець Ян Гженя. Характеризуючи вторинні мовленнєві веб-жанри, він вказує на наступні критерії визначення:

1) комунікативне тло, що включає образ відправника і одержувача та стосунки між ними, час і місце спілкування, сферу суспільного життя, характерну для жанру, тематику, канал спілкування (усний чи письмовий), ступінь офіційності ситуації, наміри учасників комунікації,

2) лінгвістичні категорії, характерні для описуваного типу текстів,

3) специфічні композиційні властивості [4, с. 46].

З лінгвістичної точки зору тут трудність становить насамперед використання категорії автора замість відправника і відсутність категорії одержувача. Орієнтація на однобічність комунікації означає, що традиційна концепція жанрового аналізу не повністю покриває теоретичну базу для характеристики онлайн-текстів, радше для онлайн-повідомлень публічного характеру, адресованих багатьом аудиторія (приміром, твіт або повідомлення на форумі).

Також можна виділити деякі спільні моменти для розглянутих у цій статті жанрових детермінантів, таких як композиція, компоненти комунікативної ситуації, елементи стилю, тематика та інтенції мовців (авторів).

Значно більше проблем створюють жанрові критерії, пов'язані з пов'язані зі специфікою самого Інтернету та технічними питаннями. Під цим мається на увазі інтерфейс, макет або графічний шар, які виходять за межі лінгвістики. На жаль, дослідники інтернет-жанрів нечасто беруть до уваги ці фактори, оскільки вони перебувають поза сферою мовознавства і стосуються комп'ютерних наук.

Для ефективного аналізу текстів з інтернет-ресурсу, лінгвістичні критерії, необхідні для конкретного сайту або веб-сторінки оцінки, повинні бути сформульовані для особливого типу тексту. До теперішнього часу творці веб-ресурсів зазвичай орієнтуються на наступні критерії:

- авторські права, які визначають достовірність інформації (сайти державних організацій, навчальних закладів, бібліотек, наукових центрів тощо);
- частота оновлення інформації;
- можливості взаємодії;
- зручність пошуку інформації та навігації по сайту;

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства)

[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva]

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyv h zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

- кількість та види гіпертекстових посилань у порівнянні з іншими ресурсами;
- дизайн сайту (привабливість, читабельність, зручність доступу до інформації);
- частота відвідування сайту.

Веб-сторінка як складний вид тексту використовує спеціальні мовні засоби. По-перше, користувачі зазвичай потрапляють на головну сторінку, де вони дізнаються про структуру, навігацію, карту сайту, гіперпосилання та зміст про структуру, навігацію, гіперпосилання та зміст сайту. У межах одного веб-ресурсу співіснують і взаємодіють тексти з різними комунікативними функціями і можна виділити такі основні текстові елементи веб-сторінок:

- індексні тексти, що складаються тільки з гіперпосилань;
- комунікативні тексти з лінійним основним текстом, що забезпечують зв'язок між цим текстом та іншими текстами в межах цього або інших сайтів;
- інформаційні тексти, які містять основну інформацію веб-сайту та посилання на тексти, пов'язані з основним змістом;
- тексти, що забезпечують взаємодію користувачів з авторами текстів (опитування, обговорення, обмін думками).

У цьому аспекті ще потрібні спеціальні дослідження, оскільки в Інтернеті активно розвиваються багато мовленнєвих жанрів, в той час як інші втрачають свою популярність.

Отже, можемо запропонувати такі критерії текстів, що функціонують у мережі, щоб виявити жанрову структуру веб-тексту, який включає в себе:

1) структурний аспект – текстовий каркас, сегментація та зв'язки між сегментами, метадані;

2) прагматичний аспект – комунікативна прив'язка, тобто образ відправника та одержувача і реципієнта разом з відносинами, що їх пов'язують, комунікативною метою, контекстом, в якому відбувається спілкування, одночасність передачі та прийому;

3) когнітивний аспект – предмет і спосіб його представлення (включаючи перспективу, точку зору, ієрархію цінностей та інші складові);

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology

[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjjevyh zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

4) стилістичний аспект – стилістичні детермінанти, структура, зумовлена прагматикою, пов'язана з генезисом використовуваних засобів, що впливають з характеристик каналу зв'язку, та стилістичні елементи, характерні для усного та писемного мовлення [2, с. 145].

Доповнена таким чином жанрова схема дозволить успішно здійснювати генологічний аналіз різних типів текстів що існують в Інтернеті. Запропоновані жанрові детермінанти онлайн-тексту не є остаточною класифікацією. З розвитком технології та комунікації, можуть з'являтися нові комунікативні ситуації, нові жанри та їх репрезентації а також нові жанри та їхні репрезентації, що потребують переосмислення методів лінгвістичної генології.

Висновки. Сучасне мовознавство характеризується становленням і формуванням нового перспективного напрямку, в основі якого лежить антропоцентрична теорія мовленнєвих жанрів (ТМЖ). Популярність цього напрямку зумовлена інтересом науковців до феномену віртуальної комунікації, яка має певну структуру та відрізняється механізмами впливу на соціальний зміст. Багатоаспектність і багатство жанрових форм зумовлюють необхідність різнопланового підходу до вивчення мовленнєвих жанрів у сучасній генології. У статті було викладено основні теоретичні засади дослідження теорії мовленнєвих жанрів.

Соціальні мережі покликані реагувати на політичні, філософські, економічні, соціальні, культурні, морально-етичні, освітні, релігійні та інші питання свого буття і ставлення до світу, а також співвідношення з дійсністю і свідомістю. Змінюється світогляд людини, а разом з ним і її цінності постмодерністського спрямування. Людина, навіть не усвідомлюючи цього, поринає у світ всесвітньої павутини і сприймає його не як світ віртуального життя, а як реальний. Людина опиняється у «внутрішньому вакуумі», який і є «постмодерністським вакуумом», що є постмодерністською установкою.

Як свідчить спостереження, соціальні мережі – це сайти, які наповнюються користувачами. Це означає, що будь-який принцип постмодернізму є для соціальних мереж цілком підходить будь-який принцип постмодернізму, а саме: нечітка реальність соціальних мереж; її віртуальність, відсутність мережі, її віртуальність, відсутність структури і неможливість повного контролю з боку модераторів; плюралізм і цитування; відсутність

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjevyh zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

авторства та універсальність коду, що дозволяє включати будь-яку інформацію; пріоритет форми над змістом; фрагментарність.

Доведено що сучасний мовленнєвий жанр та його різновид – віртуальний мовленнєвий жанр віртуального мовлення – це інформаційно-комунікативне середовище, в якому існує певна стилістика, сфера спілкування, мовленнєва поведінка, мовленнєва поведінка. Мовленнєвий жанр і віртуальний мовленнєвий жанр належать до писемного спілкування і спираються на найповніше використання лексичних, граматичних, графічних та медійних засобів мовлення, що передбачає певні корективи, а також відрізняється за формою діалогу та монологу.

До вторинних мовленнєвих жанрів за стилістичними ознаками можна віднести віртуальний мовленнєвий жанр в мережі Інтернет, який хоч і схожий за формою з традиційною комунікацією, однак має ряд відмінностей.

Перспектива для подальших досліджень. Наукові здобутки, присвячені типології мовленнєвих жанрів, мають нові форми й підходи, що пов'язано з інтеграційними й глобалізаційними процесами в суспільстві. Наведена тема відкриває безкрайній простір для категоризації та класифікації мовленнєвих жанрів у мережі.

Проблема дискурсу та соціальної взаємодії розширюється з застосуванням мультимедіа, чат-ботів, роботів у комунікації. Для її вирішення часто потрібні методи та ідеї, що виходять за межі лінгвістичного дискурс-аналізу. Напрямами подальших досліджень будуть такі сторони мови Інтернету, як семіотика, етнографія, взаємодія «людина-комп'ютер» та «людина-робот».

Однак, мова залишається центральною для розуміння цифрового дискурсу. Інтернет-комунікація створює нові типи дискурсу, що вимагає ретельного методологічного аналізу різнопланових даних. Перспективним напрямком у вивченні мови Інтернету є всього розмаїття комп'ютерно-опосередкованої комунікації.

Література:

1. Бацевич, Ф. С. *Вступ до лінгвістичної генології*: навчальний посібник (Київ: Академія, 2006), 248.
2. Бацевич, Ф. С. *Словник термінів міжкультурної комунікації* (Київ: Довіра, 2007), 205.
3. Бацевич, Ф. С. *Основи комунікативної лінгвістики*: підручник (Київ: Академія, 2004), 344.
4. Гженя Ян. *Мовна комунікація в Інтернеті*. Варшава (2008), 150.

(Current issues in comparative and historical linguistics and linguistic typology
[Aktual'ni pytannja porivnjaj'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Modern Approaches to Defining Speech Genres (in Ukrainian)

[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyih zhanriv]

© Korol S. I. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

5. Дзюбіна, О. І. *Комунікативний аспект соціальних мереж Facebook і Twitter. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»* 2 (12) (2016): 218–222.
6. Полякова, Т. Л. «Лінгвостилістичні характеристики жанру твітінг в англomовній політичній інтернет-комунікації.» Автореф. дис. канд. наук (Харків, 2014).
7. Селіванова, О. О. *Лінгвістична енциклопедія* (Полтава: Довкілля-К, 2011), 844.
8. Bakhtin, M. M. *Speech Genres and Other Late Essays*, transl. by Vern W. McGee (University of Texas Press, Austin, 1986).
9. Crystal, D. *Language and the Internet* (Cambridge, 2001), doi:10.1017/CBO9781139164771
10. Dąbkowska, Anna. «Zwierzenia w internecie – nowy gatunek mowy?» *Studia medioznawcze* 21, № 1 (80) (2020).
11. Formanova, S., Gusak, L., Vorobiova, T., Savchuk, R., Dorofieieva, O., & Smalko, L. *Status in Social Networks as a Speech Genre. Postmodern Openings* 12 (1) (2021): 128-140.
12. Searle, J. R. *Making the Social World: The Structure of Human Civilization* (2010).
13. Swales, J. M. *Genre analysis. English in academic and research settings* (Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press, 1999, 1998).
14. Witosz, Bożena. *Genologia lingwistyczna* (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005), 261.

References:

1. Bacevych, F. S. *Vstup do lingvistychnoi' genologii'*: navchal'nyj posibnyk (Kyiv: Akademiya, 2006), 248.
2. Bacevych, F. S. *Slovnyk terminiv mizhkul'turnoi' komunikacii'* (Kyiv: Dovira, 2007), 205.
3. Bacevych, F. S. *Osnovy komunikatyvnoi' lingvistyky*: pidruchnyk (Kyiv: Akademiya, 2004), 344.
4. G'zhenja Jan. *Movna komunikacija v Interneti*. Varshava (2008), 150.
5. Dzubina, O. I. «Komunikatyvnyj aspekt social'nyh merezh Facebook і Twitter.» *Visnyk Dnipropetrovs'kogo universytetu imeni Al'freda Nobelja, Serija «Filologichni nauky»* 2 (12) (2016): 218–222.
6. Poljakova, T. L. «Lingvostylistychni harakterystyky zhanru tvitting v anglomovnij politychnij internet-komunikacii'» Avtoref. dys. kand. nauk (Harkiv, 2014).
7. Selivanova, O. O. *Lingvistychna encyklopedija* (Poltava: Dovkillja-K, 2011), 844.
8. Bakhtin, M. M. *Speech Genres and Other Late Essays*, transl. by Vern W. McGee (University of Texas Press, Austin, 1986).
9. Crystal, D. *Language and the Internet* (Cambridge, 2001), doi:10.1017/CBO9781139164771
10. Dąbkowska, Anna. «Zwierzenia w internecie – nowy gatunek mowy?» *Studia medioznawcze* 21, № 1 (80) (2020).
11. Formanova, S., Gusak, L., Vorobiova, T., Savchuk, R., Dorofieieva, O., & Smalko, L. *Status in Social Networks as a Speech Genre. Postmodern Openings* 12 (1) (2021): 128-140.
12. Searle, J. R. *Making the Social World: The Structure of Human Civilization* (2010).
13. Swales, J. M. *Genre analysis. English in academic and research settings* (Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press, 1999, 1998).
14. Witosz, Bożena. *Genologia lingwistyczna* (Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005), 261.

(Актуальні питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства
[Aktual'ni pytannja porivnjal'no-istorychnogo i typologichnogo movoznavstva])

Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів (Українською)
[Novitni pidhody do vyznachennja movlennjeyv zhanriv]

© Король С. І. [Korol' S. I.], korol.solomia@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN SOCIOLINGUISTICS]

УДК 811.134.2

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 13.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 17.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 100 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.04>

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ В КОНТЕКСТІ ПОДІЙ
2022-2023 РОКІВ

Катерина Михайлівна Лахтіонова (м. Київ, Україна)

olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент

Стаття присвячена мовній ситуації в Україні, яка наразі дуже загострилася. Процес відмови від російської мови та ігнорування культури окупантів є незворотнім наслідком економічних та політичних подій у 2022-2023 роках, включно з початком вторгнення до України так званих “новоязівців”, тобто рашистів. Пропонуємо дуже цікаві історичні паралелі, які наразі співзвучні із історією українського сьогодення. Та висновок завжди один: якщо мова зганьбила себе, вона стане ізгоєм, і навпаки: мова українська розквітне.

Ключові слова: токсичність мови, деконструкція наративу, мова тоталітаризму, “новояз”, “новомова” як особлива лінгвальна система, крах супермови.

UKRAINIAN LANGUAGE AND HISTORICAL PARALLELS
IN THE CONTEXT OF 2022-2023

Kateryna M. Lakhtionova (Kyiv, Ukraine)

olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor

The article is devoted to the study of the language situation in Ukraine in the 2022-2023. It is analyzed how the perception of the native language by a Ukrainian has changed. The events of the last two years fundamentally influenced the vision of Ukrainian and Russian languages by Ukrainian society. These changes are proven by some historical facts that happened in Europe and Central Asia. Such factors as war invasion, the influence of the policy of totalitarian regimes, especially the influence of language and cultural politics upon

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Ukrainian Language and Historical Parallels in the Context of 2022-2023 (in Ukrainian) [Ukraïns'ka mova ta istorychni paraleli v konteksti podij 2022-2023 rokiv]

© Lakhtionova K. M. [Lakhtionova K. M.], olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

the language situation, national mentality, and conscience of the Ukrainian nation are considered. The forecast of the future language situation in Ukraine is presented, for the historical empirical experience may suggest some repeating regularities. It is all proved by historical facts, cultural, and artistic events, sociolinguistic conditions, studies, and the opinions of Ukrainian and foreign scientific authorities and influencers quoted.

Key words: *toxicity of the language, deconstruction of the narration, totalitarian language, “new lang”, “new language” as a special linguistic system, destruction of the super language.*

Безперечно, лінгвістичні проблеми у суспільстві існували завжди і існують тепер: на сьогоднішній час, такий складний для нашої країни мовна проблема стає дуже гостро тому, що мова тоталітаризму, тобто російська мова, доживає свого кінця. Епоха тоталітаризму, тобто вплив російської мови на всі сфери діяльності українського суспільства, була безмежною. Вона буквально насаджувала свої догми і вподобання не тільки в Україні, але й в усіх європейських та азійських державах. Нас дуже зацікавила думка Інни Ренчки з цього приводу, тому вважаємо за потрібне процитувати цю думку повністю: “Історичний та філософський аспекти вивчення феномену тоталітаризму тісно пов’язані з лінгвістичним питанням. Адже мова й суспільство є взаємозалежними; у мові, що є суспільним явищем, відбиваються особливості суспільної свідомості, культурні, психологічні та ціннісні орієнтири соціуму” [6, с. 18].

Яскравим прикладом цього насадження є поява так званої “новомови”. За тою ж самою авторкою, “на позначення особливої лінгвальної системи тоталітаризму вживають різні терміни: “мова брехні”, “дерев’яна мова”, “мова ненависті”, “казенна мова”, “жаргон влади”, “політичний жаргон”, “новояз”, “номенклатурний новояз”, “соціолект”, “ідіостиль”, “антимова”, “квазімова”, підмова, тощо” [6, с. 20].

На нашу думку, ця класифікація, запропонована І. Ренчкою, є дуже цікавою, метою якої, як і всіх вище названих термінів, є намагання знищити розвиток національних мов у самому зародку, так само, як і мов національних меншостей. Мета новомови, констатує п. Ренчка, полягає не тільки в тому, щоб бути засобом вираження світогляду і мислення (на прикладі політичної течії так званого англійського соціалізму), а в нашому випадку впливати на процеси формування України як незалежної держави, а й щоб унеможливити всі інші форми думки.

“Слово стало інструментом контролю не лише над діями, а й над свідомістю людей” [Ibid, с. 20].

(Актуальні питання соціолінгвістики [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Українська мова та історичні паралелі в контексті подій 2022-2023 років (Українською) [Ukrai'ns'ka mova ta istorychni paraleli v konteksti podij 2022-2023 rokiv]

© Ляхтіонова К. М. [Lahtionova K. M.], olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

Пріоритет “новомови” – це викривлення провідних ідей державного розвитку, що втілюються в таких словах, як “Війна – це мир”, “Свобода – це рабство”, “Неуцтво – це сила”. Суцільне жахіття! Виходить, що для “новомови” загальнолюдські цінності не мають ніякого значення (прикладі слоганів Ренчки).

Однак зараз у нашій країні маємо зовсім інші лінгвістичні тенденції, коли населення “повально” відмовляється як від “новомови”, так і від мови загарбників.

Мовне питання завжди мало величезне значення у становленні національної ментальності, культури та самоідентифікації. Ще великий Данте казав, що, якщо немає національної мови, яка б об’єднувала всіх, то немає і нації.

Мова загарбників зганьбила себе, як і російська культура, яку століттями нав’язували всюди, де тільки можна було, як дещо історичне, що мало б надати так звану “освіту” резидентам усіх загарбаних територій. Причому “мови національних меншин”, як вони їх називали, зовсім не мали можливостей для власного розвитку. Пам’ятаю свою поїздку до Узбекистану, країни зі своїми тисячолітніми традиціями, своєю релігією, своєю мовою, загарбану ще у 20-их роках ХХ століття. І, незважаючи на все це, знаходячись на фактично чужій території, мова загарбників домінувала всюди. Дійшло до того, що навіть вся шкільна програма Узбекистану була русифікована, все викладалося російською, а не узбецькою мовою. Уявіть собі, що на вивчення своєї рідної мови, узбецької, відводилася лише одна година на тиждень.

Історія Європи налічує декілька прикладів, коли саме єдина національна мова об’єднала країну й таким чином створила незалежну державу. Мова йде про Італію, яка об’єдналась як лінгвістично, так і географічно у 1861 році.

Мають місце також мовні парадокси. Наприклад, у 1944 році дуче (фюрер) Італії Беніто Муссоліні видав наказ “модифікувати” італійську мову, видаливши з обігу та словників всі слова англійського та французького походження. Причина – відкриття другого фронту такими країнами, як Англія, Франція та Сполучені Штати Америки. Інші факти – у 1943 році Рим був окупований за згодою того ж Муссоліні, що й посприяло вигнанню тодішнього італійського монарха, Віктора Емануїла, якого вважали зрадником нації тому, що він допустив окупацію Італії фашистами і добровільно передав (не відмовився, а передав) владу дуче, який, як відомо, був у досить дружніх стосунках із Гітлером.

Вторгнення нацистів на територію Італії дуже негативно відобразилось на

(Current issues in sociolinguistics [Aktual'ni pytannja sociolingvistyky])

Ukrainian Language and Historical Parallels in the Context of 2022-2023 (in Ukrainian) [Ukrai'ns'ka mova ta istorychni paraleli v konteksti podij 2022-2023 rokiv]

© Lakhtionova K. M. [Lahtionova K. M.], olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

розвитку італійської культури та духовності, коли було заборонено практично все. Це викликало великий спротив італійських митців та простого люду, і саме тоді в мистецтві виникло дивовижне явище – *неореалізм*. Це культурне надбання – суто італійське. Жодна інша європейська держава не мала такого мистецького явища. Виникли художні фільми, які на документальних фактах розповідали про ті жахливі часи, і які згодом стали італійським національним надбанням (“Roma città aperta”, 1945; “Mamma Roma”, 1962) та увійшли у скарбницю світового кінематографу. Вони захищали національну ідентичність італійців, були проти приниження німцями італійських моральних та духовних цінностей. Розплата за все це була адекватною. Італійському монарху, який не відрікся від престолу, а емігрував після поразки гітлерівців, було заборонено повертатися на батьківщину. А після проголошення Італійської Республіки спеціальним наказом не тільки екс-монарху, а навіть всім членам його родини заборонили в’їзд до Італії.

Є ще одна цікава паралель, пов’язана з лінгвістичною ситуацією в Європі – знову ж таки під час Другої світової війни. Мова йде про Чехію. Справа в тому, що чеська література до кінця Другої світової війни була німецькомовною (тобто чеські автори писали німецькою; наприклад, твори Франца Кафки). Фашисти вважали чеську територію своєю, коли у 1939 році анексували чеську Богемію та Моравію. (Дуже нагадує анексію Криму). До того ж німецька мова вважалася мовою № 1, як мова науки та наукових досліджень. З поразкою Гітлера німецька мова стала токсичною і втратила свій статус № 1 наукового спілкування (стосовно німецької мови зазначимо, що ці дані наведено 28.03.2023 на каналі “Інтер” у інтерв’ю з Вахтангом Кебуладзе, доктором філософських наук університету імені Тараса Шевченка).

Післявоєнному президенту Чехії Томашеві Масарику вдалося дегерманізувати чеську мову, а гетьману Скоропадському не вдалося українізувати національну культуру, на думку Сергія Громенка, експерта українського інституту майбутнього.

Саме процес відчуження, відмови від використання російської мови, яка стала дуже токсичною, відбувається зараз в Україні та в цивілізованому світі. Йде процес деконструкції брехливих російських наративів (згадайте класифікацію Ренчки).

Зараз ніхто не може спілкуватися мовою окупанта, яка вже втратила статус мови інтернаціонального спілкування, навіть етнічні росіяни, які народились та

виросли в Україні.

З точки зору мовної ситуації, ми зараз спостерігаємо таке ж саме лінгвістичне явище, яке сталося у чеській літературі та мові після перемоги над нацизмом.

Токсичність російської мови, її брехливість, позиціонування її як мови № 1 – ніщо інше, як зневага до інших етносів з позицій мови тоталітаризму. Саме тому її доля вже вирішена, а українську мову чекає небувалий розквіт.

Література:

1. Баурінг, Білл. «Мовна політика в Україні: міжнародні норми та зобов'язання і український закон та законодавство.» *Мовна політика та мовна ситуація в Україні* (Київ, Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2010): 55-95.
2. Кубайчук, Віктор. *Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови* (К: К.І.С, 2004), 178.
3. Масенко, Лариса. «Мовна ситуація України: соціолінгвістичний аналіз.» *Мовна політика та мовна ситуація в Україні. Аналіз і рекомендації*, 2-ге вид. (Київ, Видавничий дім “Києво-Могилянськийїа академія”, 2010): 96-131.
4. *Мовна політика та мовна ситуація в Україні. Аналіз і рекомендації*, 2-ге вид. (Київ, Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2010), 363.
5. Селезньов, Володимир. *Мовні війни. Міф про “зіпсованість” української мови* (Харків: Vivat, 2019), 256.
6. Ренчка, Інна. *Лексикон тоталітаризму* (Київ: Кліо, 2018), 232.
7. Devoto, Giacomo. *Il linguaggio d'Italia. Storia e strutture linguistiche italiane dalla Preistoria ai nostri giorni* (Milano: Rizzoli, 1995), 406.
8. Migliorini, Bruno. *Storia della lingua italiana* (Firenze: Sansoni, 1992), 761.

References:

1. Bauring, Bill. «Movna politika v Ukraïni: mizhnarodni normi ta zobov'jazannja i ukraïns'kij zakon ta zakonodavstvo.» *Movna politika ta movna situacija v Ukraïni* (Kiïv, Vidavnicij dim “Kievo-Mogiljans'ka akademija”, 2010): 55-95.
2. Kubajchuk, Viktor. *Hronologija movnih podij v Ukraïni: zovnishnja istorija ukraïns'koï movi* (Kiïv, K.I.S, 2004), 178
3. Masenko, Larisa. «Movna situacija Ukraïni: sociolingvistichnij analiz.» *Movna politika ta movna situacija v Ukraïni. Analiz i rekomendacii*, 2-ge vidannja (Kiïv, Vidavnicij dim “Kievo-Mogiljans'ka akademija”, 2010): 96-131.
4. *Movna politika ta movna situacija v Ukraïni. Analiz i rekomendacii*, 2-ge vidannja (Kiïv, Vidavnicij dim “Kievo-Mogiljans'ka akademija”, 2010), 363.
5. Selez'n'ov, Volodimir. *Movni vijni. Mif pro “zipsovanist'” ukraïns'koï movi* (Harkiv: Vivat, 2019), 256.
6. Renchka, Inna. *Leksikon totalitarizmu* (Kiïv: Klio, 2018), 232.
7. Devoto, Giacomo. *Il linguaggio d'Italia. Storia e strutture linguistiche italiane dalla Preistoria ai nostri giorni* (Milano: Rizzoli, 1995), 406.
8. Migliorini, Bruno. *Storia della lingua italiana* (Firenze: Sansoni, 1992), 761.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ [CURRENT ISSUES IN PSYCHOLINGUISTICS]

УДК 81`23

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 01.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 04.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 100 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.05>

PSYCHOLINGUISTIC ANALYSIS OF COMMUNICATION

Nataliya Dmitrivna Tkachenko (Kyiv, Ukraine)

lbyjpfddhh@ukr.net

candidate of philology

The article represents the outlook of modern methods of psycholinguistic analysis of the dialogue semantics, the semantic vector being the most prospective in modern discourse linguistics. The experimental methods in psycholinguistics are rather new, and our research is an attempt to apply them to the dialogue study and suggest some new methods. Psycholinguistic analysis reveals the numerous interdisciplinary links in interpreting the human speech behavior: with cognitive linguistics, pragmatic linguistics, sociolinguistics, cultural linguistics as psychic is expressed in multiple ways. Linguistic methods of analysis comprise field and text investigation. The field analysis reflects the words organization and their links in human mentality. The descriptive and interpretation vectors of analysis include contextualization, conversational, conceptual and discourse analysis. The pragmatic vector of psycholinguistic analysis reveals the interlocutors' attitude and influence. The sociolinguistic vector of analysis determines the reason of the psychic states of the interlocutors in communication situations. The cognitive vector of analysis reveals the interlocutors' speech strategies. Experimental methods of semantic interaction, semantic differential, gradual scaling, introspective and intentional analysis can also be used for description and interpretation in dialogue semantics studies. The statistic methods include calculating the text size, sentences quantity, their medium length, words variety coefficient, the coefficients of nouns, verbs, embolia, aggressiveness and cohesion and the content analysis.

Key words: *psycholinguistics, dialogue, methods of analysis, polyparadigm approach, semantic vector.*

(Актуальні питання психолінгвістики [Aktual'ni pitannja psiholingvistiki])

Психолінгвістичний аналіз комунікації (Англійською) [Psycholingvistychnyj analiz komunikacii']

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddhh@ukr.net

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОМУНІКАЦІЇ

Наталія Дми́рівна Ткаченко (Київ, Україна)

lbyjpfddhh@ukr.net

кандидат філологічних наук

Стаття являє собою огляд сучасних методів психолінгвістичного аналізу діалогу в якому семантичний вектор вважається найбільш перспективним в сучасних дослідженнях дискурсу. Застосування експериментальних методів у психолінгвістиці є досить новим, стаття є спробою застосування ряду експериментальних методів психолінгвістики до аналізу письмової комунікації і запропонувати нові методи. Психолінгвістичний аналіз охоплює різні лінгвістичні вектори – лінгвіокогнітивний, соціолінгвістичний, лінгвокультурологічний. Лінгвістичні методи аналізу включають польові та текстові методи. Описові та інтерпретаційні методи включають контекстуальний, конвертаційний, концептуальний та дискурсивний аналіз. Експериментальні методи психолінгвістики охоплюють асоціативний, інтроспективний, інтенційний, інтерактивний метод, метод семантичного диференціалу, інтегрального шкалювання.

***Ключові слова:** психолінгвістика, діалог, методи аналізу, поліпарадигмальний підхід, семантичний вектор.*

Introduction

Communication studies are important in all spheres of human life. Dialogue is defined as the talk between two or several persons, the literature work written in the form of discussion [12]. Psycholinguistic analysis of communication discovers the links of language, mentality and emotions, it studies verbal and nonverbal presentations in semantic strategies and tactics. Psycholinguistics is a multidisciplinary science, it divides its subject and methods with cognitive linguistics, social linguistics, pragmatic linguistics, cultural linguistics because psychic is reflected in many ways. Psycholinguistics has been developed from psychology and borrowed its terms “stimulus” and “reaction” which form the dialogue. The methods of psycholinguistics have been developing since the twentieth century and the work is in progress now, the linguistic methods have been enriched by psychology, philosophy, business, didactics, mathematics, etc. The empirical investigation of the word and text semantics being the primary and most effective way in discovering the slightest shades of psychological

meaning, the further work in this direction is going to proceed along communication, discourse, pragmatic, cognitive, social, cultural linguistic lines.

The object of the article is modern methods of psycholinguistics in studying dialogical speech. **The aim** of the article is to systematize the modern psycholinguistic methods of studying communication, to point out the contribution of marginal, humanitarian and other sciences into psycholinguistics. **The concrete task** is to describe the methods of studying psycholinguistic semantics and suggest adopting or applying some other methods. **Methods** discussed cover linguistic vectors of psychological analysis: cognitive linguistics, pragmatic linguistics, cultural linguistics, communication theory and discourse [9; 7] as well as general scientific methods, and include experimental methods applied to the text analysis and the author's contribution. Though the experimental and statistical methods are mostly applied in modern psycholinguistic studies, the lexical analyses remain the primary stage and the most effective methods for studying semantics. The experimental methods include the comparative, distinguishing, classification methods, methods of semantic differential and gradual scaling, interaction, intentional, introspective method. The descriptive and interpretation methods include contextualization, conversational and conceptual analysis.

Literature review. Psycholinguistic analysis is grounded on the works of the psychologists S. Freud, A. Dietrich, F. Kainz, Ch. Osgood, J. Carroll, who developed the methods of psychological analysis and psychic cases therapy. The predecessor of psycholinguistics Jaque Lakan applied psychology to language studies, the term "psycholinguistics" was introduced by the American psychologist J. Kantor in his book "An Objective Psychology of Grammar". Psycholinguistic analysis of the text was highlighted by M. Zhynkyn, I. Zimnaia, O. Kubriakova, O. Leontiev, O. Luria V. Nuriev, Yu. Sorokin, etc. in their distinguished works on thinking and speech, word and meaning, associations in speech, etc.

In the XXI century the psycholinguistic methods of communication analysis are represented by the analysis of the text strategies and tactics [9; 10; 11; 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7, etc.]. The fundamentals of the linguistic associative research were laid by M. Krushevsky, F. de Saussure, A. Meillet, O. Potebnia and in psycholinguistics I. B. de Courtenay, L. Scherba, L. Vigotsky, O. Leontiev, J. Miller, Ch. Osgood, etc., followed by N. Butenko, T. Kovalevska, G. Sologub, D. Terekhova, etc.

Findings and discussion. Lexical analysis of psychological semantics in communication is performed by field and text method. Lexical field structure

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

(Bondarko) is arranged of synonymic sets, antonymic pairs, nominative, predicative word combinations, thematic groups corresponding to the language arrangement in mind. Psycholinguistic semantics field is built with psychological dominant – word with conceptual meaning comprising general features of the field. The field hierarchy is composed of words and word combinations with abstract, concrete and transferred meaning which form the fields' layers. The dominant undergoes componential analysis of disintegrating its meaning into differential, connotative (associative) components (semes). The psycholinguistic analysis discovers deep psychological semantics in lexical or textual: (social, cognitive, emotional) variations of the word's meaning. The text semantics may be further divided into contextual, situational and discourse (topic) senses. Field structure allows to cognize the outlook of the interlocutors.

Associative methods investigate associations – mental links between objects and phenomena, determined by perceptions which allow to establish the semantic paradigm of the word. The theory of associations is connected with the psychological works of G. Steinthal and the associative psychology of his predecessor Y. F. Gerbart, assimilation (joining and fixing identical or close images), apperception (dependence of perception from the preceding images) and association (establishing links between similar, contrasting and adjacent images) (F. de Saussure in linguistics). The assimilation law can be used in the text study, e.g., in description of a nice and clever person in fiction. The semantically similar words are known as synonyms, contrasting – antonyms and adjacent – paronyms, their study corresponds to realizing words, associations, concepts links in mind depending on the speech tactics (agreement, discrepancy, resembling but not identical utterances). The apperception law of Y. F. Gerbart belongs to the didactics law determining the newly cognized things by the preceding images and knowledge and thus reflecting the knowledge development in dialogue.

Psycholinguistic analysis is combined with cognitive analysis after the principle “*psychic = mental: logic+ emotional*”. The cognitive analysis is connected with the structural, social and cultural relations [9], it investigates the categorical semantics of the linguistic material. Psycholinguistic analysis fixes reactive utterances by the change of the topic or thinking direction, by evaluation of the pragmatic communication factors: true or false information, demonstrativeness, disbelief, manipulating the other interlocutor's mind, etc. The conceptual analysis is the method

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Psycholinguistic Analysis of Communication (In English) [Psyholingvistychnyj analiz komunikacii']© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

of cognitive linguistics (Dirven) that studies concepts, cognitive activity through “the cognitive mechanisms and structures of human consciousness [1], the objects of the conceptual analysis include conceptual metaphors and metonymies (Lakoff, Jones) which transferred senses are built on the primary, secondary conceptual meanings.

Speech strategies can be disclosed through the cognitive semantic representations of knowledge, beliefs, wants, attitude, evaluations, intentions and manipulating the interlocutor’s mind. The destructive and constructive trends of the intercourse present the opposite reflections (after the psycho-physician Watzlawik) turning the topic into another direction, changing its emotional coloring, empathy, insisting on the problem solution, on controversy and conflict or ending communication.

The cognitive vector of linguistic analysis establishes the cognitive types, models of representation [1]. This analysis allows to determine the speakers reactions to the succession of pragmatic speech tactics into arguments, contradictions, agreements and other communicative steps in the interlocutors speech as discourse frames. The cognitive analysis fixes psycholinguistic semantics of influence and reactivity to the way of thinking, e. g.: truthful or false information, facts of demonstrativeness, disbelief, provocation, and deviating from the positive problem solution.

Psycholinguistic analysis is combined with cognitive and sociolinguistic analysis in studying “the subject of speech and the subject of perception”, namely, “the addresser’s image, his knowledge or its lack, socio-cultural norms, health, the dialogue physical and social conditions, place, time, etc.” [7], “cognition, experience and expectation”; “discrete situations” [7]. Situations reveal momentary emotions, the psychic states of the emotional strain, stresses or affects and may discover the real thoughts and attitude of the speakers, which facts requires investigating the emotional reactions and the authors’ remarks for the positive, negative and truthful or false information in fiction and institutional (especially political) dialogue. Cognitive or emotional influence may be inside, unconscious and outside.

The psychophysical semantics analysis of the dialogue author’s remarks demonstrates the stimuli-irritants – voice force, intonations, reactions speed, mimics, motion, actions, etc. and reactions to them, confirming or contradicting the interlocutors’ words, displaying positive or negative emotions. The dialogue psychophysical as well as socio-cultural, ethno-cultural and deductive semantics reflect the influence of national cultures and different social strata on communication.

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

The communicative vector of the psycholinguistic analysis is represented by the analysis of the text strategies and tactics [9; 10; 11], first of all by the explicit strategy “I-You” and implicit “We-You” strategy [5] according to one’s social and national origin. The communicative strategies are investigated in semantic oppositions, imposed stereotypes, stylistic phenomena: fragmented speech, finished and unfinished sentences, repeated words or speech samples, the prevailing parts of speech – nouns or verbs. The example of the psychological opposition “We-You” is the behavior demonstrating lack of attention, respect, agreement, reflected by the verbal means: rude language, humiliation, derision, bullying, mobbing, gaslighting, victimblaming; nonverbal means: grimacing, spitting, indecent gestures, pushing, harm, silence in answer, etc. The text functional institutional semantics is found in the evaluative words “unscientific”, “unpopular”, “inartistic” “uninformative”, and the dialogue may engage the evaluation “interesting” – uninteresting” [7].

The discourse vector of psycholinguistic analyses is studying sociolinguistic, psycholinguistic, ethnic psycholinguistic, political semantics, applying the marginal social and humanitarian sciences: philosophy, history, psychology, literature theory [7]. Discourse analysis takes into account social and psychological influences of communication: aesthetic, social, moral content of the text (Grice), pragmatic standards of politeness, stylistic means of jokes, irony, cooperation, interest [after Leech, 7]. The pragmatic vector of psycholinguistic analyses studies “setting and maintaining contacts, emotions and information exchange, influence, overlapping communicative strategies and their verbal and nonverbal implications, determining explicit and implicit communicative steps” [1]. Performative demonstrates the action time; directive – persuading to action [7]. Pragmatic content of discourse is expressed in the illocutive acts of speech, its target strategy of informing, announcing, giving message, asking, etc. and perlocutive act of achieving the goal of request; the perlocutive effect of concealed influence is determined in explicit and implicit means, thought over by the addresser or spontaneous, due to the specifics of perception and social experience of the addresser or the mistakes in the words and references of the addresser, mostly typical of oral speech [7]. The intentional analysis determines pragmatic relations semantics: the motives, interests, status, national, group relations, evaluations, relations between the communicants, first learning another interlocutor’s thoughts and then turning intentions to the world of people [3], revealing the sense of communication before, in the process and after it.

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Psycholinguistic Analysis of Communication (In English) [Psyholingvistychnyj analiz komunikacii']© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

The psycholinguistic semantics reflects the psychological communication norm and decline from the norm, recreates the psychological tactics of the pragmatic strategies – emotions, affects, influence, forcing, etc. The operations of comparison and interpretation reveal the psychological oppositions: positive and negative, optimistic-pessimistic, constructive-unconstructive, compassion (true or not true)-lack of compassion, agreement-disagreement, peacefulness-aggressiveness, modesty (constraint)-demonstrativeness, logical-illogical, polite-impolite-rude, goodness-hatred, etc.; the stylistics means of the stimuli include irony, sarcasm, joke, diminishing, elevation, jargon, threat and others; and the psychological reactions to these stimuli.

Sociolinguistic vector of psycholinguistic analysis allows to reveal the psychic state of the interlocutors in the communication situations as their typical emotional reactions to the socio-cultural stereotypes and steps of discourse (greeting, parting, etc.), the interlocutors' social types, frames the psycholinguistic and social portraits of interlocutors, the situation conditions (standards), characterizes social groups of the speakers in the broad social context [1]. Sociolinguistic analysis establishes the moral portraits of the speakers by matching their speech with the socio-cultural norms – the eternal moral values: conscience, honesty, humanity, justice, peace loving, respect, etc., and reflecting the speakers psychological reactions to these norms as the interaction between the individual and society.

Cultural influence of the discourse psychological semantics is explained by the regulative elements: ideals, moral norms, traditions, forming behavior norms. Tradition influence etiquette, role and social-symbolic specifics of the communication acts and is reflected in oral and written speech stereotypes and text organization. Social situation and social functions depend on functional and stylistic ethnic etiquette norms. Language functioning is distinguished by the persons status, e.g., the greeting “good day” may be addressed to anyone, but “Greetings” is usual between people of equal social status.

Ethnopsychological semantics is revealed in speech organization and other forms of activity. Specifics of ethnopsychological denotation is marked in reactions, notions, in ethnic thesaurus and is reflected in the system of the traditional images, comparisons, symbolic use of certain denotata and in the system of kinesic means. National specifics of communication may depend on conditions, objects, e.g. clothes; norms of social interaction, which regulate one's orientation stage preceding and during communication [7]. The cultural stereotype “cultural spectacles” is observed

(Актуальні питання психолінгвістики [Aktual'ni pitannja psiholingvistiki])

Психолінгвістичний аналіз комунікації (Англійською) [Psycholingvistichnyj analiz komunikacii']

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

when regarding one's own culture as centre and measure for other cultures, diminishing and ignoring another systems of values and norms.

Experimental methods of psycholinguistics, based on the linguistic investigations, include, in particular, "free associations" method suggested by S. Freud. "Associative meaning" (J. Diez) is presented by the number of the words-reactions to the word-stimuli. According to Francis Galton's associative experiment if the words have the same distribution of associative reactions their associative meanings are the same. In reality the words evoke complexes of associations which are partially alike. Method of lexical associations in linguistics allows to reveal the semantic characteristics of the words, the associative links between them and their groups [7].

The text associative chain analysis requires association on the stimulus and the following association on the preceding one, resulting in the associative reactions chain [7]. In lexical and text analysis the associations of the reader, listener or author may create the succession of images in thinking and speech according to the strategy of planned or possible actions, e. g.: apple – red – sweet – tasty; bus – direction – time – to get on; Romeo – Juliette – love – danger – revenge. The chain associations may reflect the desire to pursue the topic by both interlocutors or only one because of its pragmatic or emotional value.

"The method of comparison and distinguishing words after the common sign" and "method of classifying words after groups" [4] corresponds to linguistic method of lexemes division into synonyms, antonyms, thematic groups. The method of the "objective relative-reflective investigation of semantic fields" [4] may be applied as interpretation of the sense links in usage concerning preference of the sound, situational or notional words components in stimuli and reactions of the speakers depending on their object and perception. Another method, of "supplement" [4] requires filling the gaps, which can be applied as a linguistic operation of implications interpretation.

The descriptive and interpretation methods, used in linguistics and, as experimental, include contextualization – "reconstruction of the whole text content by reflecting the events described in their development, characteristics and links" [1, 7] followed by the stylistic analysis. The conversational analysis (H. Sacks, E. Schegloff, G. Jefferson, J. Heritage, H. Garfinkel) is an empirical method of studying the oral

dialogue interaction [7] aimed at describing the interlocutors' social strategies and tactics for regulating one's own and interpreting some other's behavior [9, 11, 12, 1].

Method of semantic differential measures the connotative (sense), emotive meaning of the word, its social links, personal sense, stereotypes, etc. [7]; studies scales: typicality, e.g. "regular-rare", "typical-exclusive"; reality, complexity, organization, stimulation (en.wikipedia.org/wiki). Method of gradual scaling measures the growing meaning of one word semantic component from the smallest to the biggest with lessening its positive value. The experimental analysis requires this procedure from the participants which may result in gradual dictionaries with the contributors' variations of words distribution in the semantic space absent in the traditional dictionaries [7].

Method of interaction semantic analysis suggested by Ch. Osgood reveals the rules of words semantic combinability in speech according to the criteria of adequacy, acceptability, abnormality, proving their value in speech behavior and mentality [7]. This method can be exemplified by the use of synonyms *meekly* and *humbly*, e.g.: *say, speak meekly, ask humbly*.

The introspective method used in psychology "allows to understand even very complex situations by determining one's own sensations: wrath, sadness, abuse, happiness, interest, love, pain, etc." [8]. The common practice is to interpret other people's feelings by one's own or transfer them to other people. The psychology intentional analysis reveals the psychological portrait of a person according to his real intentions, motives, interests, evaluations, relation to the addresser and events in society. This analysis considers the following communicative intentions: the primary speaker's intention of communication, discovering one's thoughts and the secondary intention directed to the broad world, people [8]; first applied to press it may be used in any text analysis.

The physical phenomena of statics and dynamics are extrapolated into all sciences. They may be applied to the analysis of dialogue (author) to determine static thinking in stereotyped, inflexible speech, limited by the habitual notions and life conditions. These phenomena explain the surface thinking and the speaker's demand to the other speaker to keep to these stereotypes. The physical phenomenon of inertia in psycholinguistics (author) can be studied experimentally and textually on the examples of using the same words, mechanical confirming, foretelling or pursuing the thought of the preceding speaker.

The psycholinguistic analysis traditionally includes the statistic methods of research: calculating the text size, sentences quantity, their medium length, the words variety coefficient, the coefficients of nouns, verbs, embolia, aggressiveness and cohesion. The content analysis of the dialogue is a statistic method providing the measurements of human behavior (USA, M. Willey, S. Kingsberry, H. Hartay, A. Clarc, J. Woodward), the quantitative and qualitative method of analyzing texts and interpreting the results. The qualitative content analysis determines the value of information and also the persons' characteristics in the unusual speech samples and speech intonations, while the quantitative content analysis reveals human mental and emotional characteristics by calculating the topics, words, symbols frequency.

The following coefficients in content analysis are calculated: Traiger coefficient, coefficient of determination, coefficient of aggressiveness, coefficient of directivity [6]. Traiger coefficient points to the emotional stability of the speaker. The normal state corresponds 1, higher state points to the excitement, emotional instability, fobia, fear and sufferings typical of active persons. The lower rate is the evidence of worrying, uncertainty [6]. The coefficient of determination marks the level of sociability and is defined by the use of verbs and nouns in speech [6]. The coefficient of aggressiveness in speech is counted by the correspondence of verbs and verbals to the general words quantity, the norm being 0,6 [6]. The coefficient of directivity reflects the decisiveness in speech, abruptness, readiness to act. It is marked by the words denoting lack of compromise "never, in no case, obliged, not otherwise", etc. and is measured by the number of these words to their general quantity [6].

Conclusions. Studying the dialogue psychological semantics is grounded on the methods of linguistic and humanitarian sciences. The experimental and statistic methods being the modern methods of research, the linguistic lexical field and text methods remain the most effective means in processing semantics. The descriptive and interpretation methods include contextualization, conversational, conceptual and discourse analysis. The experimental methods of semantic interaction, semantic differential and gradual scaling, as well as the psychological methods of introspective and intentional analysis may be applied for describing and interpreting the communication semantics. The physical phenomena of static and inertia of speech can contribute to psycholinguistic studies. The linguistic methods of analyzing the speech stimuli and reaction allow to build the frames of the dialogue strategies and tactics of the cognitive, socio-cultural and stylistic layers with psycholinguistic semantics. The

further investigations are directed at studying the psycholinguistic specifics of communication by applying the methods considered.

Література:

1. Андрейчук, Н. І. «Життєвий світ людини в англійському інституційному дискурсі епохи Тюдорів.» *Мова і культура наукове видання*. 13 (II, 138) (2010): 75-82, <https://burago.com.ua/wp-content/uploads/2018/03/138.pdf>.
2. Дружина, Т. А. «Психолінгвістичний підхід до аналізу художнього твору (на матеріалі уривка з роману М. Л. Стедман "The Light Between Oceans").» *Лінгвістичні науки* 28 (2019): 86-94.
3. Калішук, Д. М. «Аналіз інтенцій мовця як передумова адекватної інтерпретації політичних текстів.» *Філологічні студії: науковий часопис* 1/2 (2007): 247-252, <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/3936/3/political.pdf>.
4. Калмикова, Л. О., Калмиков, Г. В., Лапшина, І. М., Харченко, Н. В. *Психологія мовлення і психолінгвістика: навчальний посібник* (2017), https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Kalmykova_Psykholohiia-movlennia-i-psykholinhvistyka.pdf.
5. Каптюрова, В. В. «Комунікативні стратегії користувачів соціальних мереж та мікроблогів.» *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи* (2013): 104-111, http://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202013/Kapturova_V.pdf.
6. Козаченко, Ю. А. (2016). «Психолінгвістичний аналіз внутрішнього монологу героя драматичного твору (на основі драми Бертольда Брехта "Zhittia Galileo").» *Міжнародний електронний науковий журнал* 2 (12) (2016), www.pathofscience.org.
7. Куранова, С. І. *Основи психолінгвістики: підручник* (Київ: Академія, 2012), <https://evnuir.vnu.edu.ua/bistream/123456789/18655/1/psycholingv.pdf>.
8. Лопатін Л. Н. «Метод спостереження в психології.» *Питання філософії та психології* II (62) (1902), 1068.
9. Dijk Teun A. Van. «Dialogue and cognition.» *Problems and Aims* (2022): 1-17, [http://www.discourses.org/Old Articles/Dialogue%20Cognition.pdf](http://www.discourses.org/Old%20Articles/Dialogue%20Cognition.pdf).
10. Pickering, Martin J. *The Dance of dialogue*, <https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-19/edition-12/dance-dialogue>.
11. Potter, J., Edwards, D. *Conversation Analysis and Psychology* (2012): 701-705, <https://sites.tufts.edu/hilab/files/2017/09/Potter-Edwards-CA-and-Psychology-Handbook-of-CA-proof-2012.pdf>.
12. *Dictionary of Ukrainian Language*, <https://slovnyk.ua/index.php?swrd>.
13. *Psycholinguistics*, <https://en.wikipedia.org/wiki/Psycholinguistics>.

(Актуальні питання психолінгвістики [Aktual'ni pitannja psiholingvistiki])

Психолінгвістичний аналіз комунікації (Англійською) [Psycholingvistichnyj analiz komunikacii']

© Ткаченко Н. Д. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

References:

1. Andreychuk, N. I. (2010). Zhitteviy svit ludini v angliyskimu institutsiinomy diskursi epokhi Tudoriv [The human outlook in the English institutional discourse of Tudor period] *Mova I kultura* [Naukove vidannia]. 13 (II, 138): 75-82, <https://burago.com.ua/wp-content/uploads/2018/03/138.pdf>.
2. Druzhina, T. A. (2019) Psykholinvysychnyi pidkhid do analizu khudozhnyiogo tvorcu (na materialy urivka z romanu M. L. Stedman "The Light Between Oceans"). [Psycholinguistic approach to the analysis of the abstract from the novel by M. L. Stedman "The Light Between Oceans"]. *Lingvistichny nauki* 28: 86-94, <https://orcid.org/0000-0002-2679>.
3. Kalischuk, D. M. (2007). Analis intentsiy movtsya yak peredumova adekvatnoi interpretatsii politichnykh tekstiv [Analysis of the speaker's intentions preceding the adequate interpretation of the political texts]. *Philologicni studii: naukovi chasopis* 1/2: 247-252, <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/3936/3/political.pdf>.
4. Kalmikova, L. O., Kalmikov, G. V., Lapshina, I. M., Kharchenko, N. V. (2017). *Psikholohiia Movlennia i psykholinhvistyka: navchalnyi posibnik*, https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Kalmykova_Psykholohiia-movlennia-i-psykholinhvistyka.pdf.
5. Kapturova, V. V. (2013). Komunikativni strategii koristuvachiv sotsialnykh merezh ta mikroblogiv [The communicative strategies of the social networks and microblogs users]. *Lingvistika XXI stolittia: novi doslidzhennia I perspektivy*: 104-111, http://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202013/Kapturova_V.pdf.
6. Kozachenko, Y. A. (2016). Psikholingvistichnyy analiz vnutrishnogo monologue geroya dramachnogo tvorcu (na osnovi dramy Bertolda Brekhta "Zhittia Galileo") [Psycholinguistic analysis of the inner monologue of the drama character (based on the Bertold Brecht drama "Life of Galileo")]. *Mezhdunarodniy elektronniy nauchniy zhurnal* 2(12), www.pathofscience.org.
7. Kuranova, S. I. (2012) *Osnovy psikholingvistiki* [Psycholinguistics Fundamentals]. Textbook (Kyiv: Akademia), <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18655/1/psycholingv.pdf>
8. Lopatin, L. N. (1902). «Metod sposterezhennya v psikhologii.» [Observation method in psychology] *Pitannya filosofii ta psichologii* II (62), 1068.
9. Dijk, Teun A. Van. (2022) «Dialogue and cognition.» *Problems and Aims*: 1-17, [http://www.discourses.org/Old Articles/Dialogue%20Cognition.pdf](http://www.discourses.org/Old%20Articles/Dialogue%20Cognition.pdf)
10. Pickering, Martin J. *The Dance of dialogue*, <https://thepsychologist.bps.org.uk/volume-19/edition-12/dance-dialogue>.
11. Potter, J., Edwards, D. (2012). *Conversation Analysis and Psychology*: 701-705, <https://sites.tufts.edu/hilab/files/2017/09/Potter-Edwards-CA-and-Psychology-Handbook-of-CA-proof-2012.pdf>.
12. *Dictionary of Ukrainian Language*, <https://slovnyk.ua/index.php?swrd>.
13. *Psycholinguistics*, <https://en.wikipedia.org/wiki/Psycholinguistics>.

(Current issues in linguistic semantics [Aktual'ni pytannja lingvistychnoi' semantyky])

Psycholinguistic Analysis of Communication (In English) [Psikholingvistichnyy analiz komunikatsii']

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.], lbyjpfddh@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАГМАЛІНГВІСТИКИ
[CURRENT ISSUES IN PRAGMALINGUISTICS]

УДК 821.131.1-311.6.09:316.624.3

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 22.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 24.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 87.17 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.06>

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ МАНІПУЛЯТИВНИХ СТРАТЕГІЙ У
МОВЛЕННІ ПЕРСОНАЖІВ А. МАНДЗОНІ «ЗАРУЧЕНІ»

Ольга Юріївна Павлів (м. Київ, Україна)

pavliv.olya1617@knu.ua

магістрантка кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті проаналізовано маніпулятивні стратегії в мовленні персонажів роману А. Мандзоні «Заручені». Маніпулятивну стратегію розглянуто як цілеспрямований вплив маніпулятора з поєднанням вербальних і невербальних засобів, метою якого є зміна когнітивних установок та поведінки жертви, що суперечить її волевияву. Досліджено закономірності між маніпулятивною стратегією, вербальним та невербальним мовленням маніпулятора та жертви, перлокутивним ефектом, а також визначено стилістичні фігури, які використовує автор для опису відповідної поведінки персонажів. Зокрема для вираження стратегії газлайтингу, в основі якого знаходиться контрадикторність, автор використовує слова-афективи, асиндетон, тактику перебільшення, повтори та наказовий спосіб; для вираження проекції, яка полягає у перенесенні своєї відповідальності на іншу людину – метафоричні порівняння, антитези; для стратегії безглузвих розмов, в основі яких знаходяться монологи, що призводять до плутанини – неповні речення, повтори, асиндетон; для узагальнення та очорнення, що характеризуються нечіткими та абстрактними твердженнями – неповні речення та слова-афективи; для вираження стратегії постійного розчарування, в основі якої знаходиться постійне розчарування маніпулятора своєю жертвою – асиндетон, вигуки, синтаксичний паралелізм та повтори. Досліджено перлокутивний ефект, який є подібним у кожній стратегії. Вербальна та невербальна поведінка жертви свідчить про дискомфорт та страх: тремтіння, опущений погляд, мовчазна покірність.

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)

[Lingvopragmatychni aspekty manipulyatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

Ключові слова: маніпуляція, газлайтинг, проекція, стратегія безглузвих розмов, стратегія узагальнення та очорнення, стратегія постійного розчарування, перлокутивний ефект.

LINGUOPRAGMATIC ASPECTS OF MANIPULATIVE STRATEGIES IN THE SPEECH OF THE CHARACTERS OF A. MANZONI "BETROTHED"

Olha Yuryivna Pavliv (Kyiv, Ukraine)

pavliv.olya1617@knu.ua

Master student at Romance Philology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

In the modern world, manipulation is a completely universal phenomenon. It can be found in all socially significant spheres of human activity. When studying manipulative strategies, it is impossible not to pay attention to the variety of their types and the goals through which manipulators resort to these actions. A set of manipulative techniques organized in a certain way, used for the purpose of exerting hidden influence, aimed at achieving a desired effect or preventing an undesirable result, is presented on examples taken from the historical novel by A. Manzoni "The Betrothed", in particular on the examples of the characters Gertrude, Don Abbondio, Lucia and Renzo. Manipulative strategies are widely used at the level of interpersonal communication. The variety of interpersonal manipulations is analyzed. Regularities between manipulative strategy and stylistic features have been established. In particular, to express the strategy of gaslighting, which is based on contradiction, the author uses affective words, asyndeton, tactics of exaggeration, repetition, and the imperative; to express projection, which consists in transferring one's responsibility to another person – metaphorical comparisons, antitheses; for the strategy of meaningless conversations, based on monologues that lead to confusion – incomplete sentences, repetitions, asyndeton; for generalization and denigration characterized by vague and abstract statements – incomplete sentences and affective words; to express the strategy of constant disappointment, which is based on the constant disappointment of the manipulator with his victim – asyndeton, exclamations, syntactic parallelism and repetitions. The perlocutionary effect, which is similar in each strategy, was studied. With his non-verbal behavior, the victim tries to convey discomfort and fear: trembling, lowered gaze, and therefore fear to look his manipulator in the eyes, silent submission. At the verbal level, this is manifested by repetitions, incomplete sentences, exclamations, exaggerations and affective words.

Key words: manipulation, gaslighting, projection, strategy of meaningless

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zaruchenij»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

conversations, strategy of generalization and denigration, strategy of constant disappointment, perlocutionary effect.

Сучасні лінгвістичні дослідження зосереджуються на функціональному аспекті мови, базуються на підході до мовлення як соціальної дії. Все більший інтерес учених викликає пошук моделей і механізмів комунікативного впливу, зокрема маніпулятивного. Хоча багато дослідників маніпуляції поділяють думку про те, що маніпулятивні можливості закладені передусім у мові і є надзвичайно багатими [5, с. 90], що мова не меншою мірою є «засобом маніпуляції, ніж засобом передачі інформації» [11, с. 61], однак лінгвістичний аспект маніпулятивного впливу став досліджуватись значно пізніше, ніж політичний, соціальний та психологічний. З огляду на згадане дослідження маніпулятивних стратегій у лінгвістиці, зокрема, у мовленні персонажів роману А. Мандзоні, є **актуальним**.

Метою статті є у встановлення співвідношення між маніпулятивною стратегією, комунікативними актами її реалізації, вербальною та невербальною поведінкою маніпулятора та жертви у романі А. Мандзоні «Заручені», а також аналіз стилістичних прийомів письменника, які вживаються про описі поведінки персонажів у маніпулятивній ситуації.

Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати праці вітчизняних та зарубіжних науковців, що досліджували маніпуляцію свідомістю як різновид соціально-психологічного впливу.
2. Проаналізувати та дати визначення понять «маніпуляція» та «маніпулятивна стратегія», обрати класифікацію, релевантну для цілей дослідження.
3. Встановити кореляцію між певною маніпулятивною стратегією та комунікативними актами її втілення, проаналізувати вербальну та невербальну поведінкою маніпулятора та жертви.
4. Визначити стилістичні фігури, який вживає А. Мандзоні при описі маніпулятивної поведінки персонажів.

Об'єкт дослідження – мовні засоби на позначення вербальної та невербальної поведінки маніпулятора, що реалізує певну маніпулятивну стратегію, та його жертви.

Предмет дослідження – лінгвопрагматичний потенціал мовних засобів на позначення вербальної та невербальної поведінки маніпулятора та його жертви.

Матеріал дослідження – історичний роман А. Мандзоні «Заручені».

Наукова новизна полягає у першій спробі проаналізувати маніпулятивні

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)

[Lingvopragmatychni aspekty manipulyatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

стратегії у мовленні персонажів роману Мандзоні «Заручені», реалізацію зазначених стратегій у комунікативних актах маніпулятора та жертви, їх вербальну та невербальну поведінку, перлокутивний ефект маніпулятивної стратегії, а також визначити стилістичні фігури, які використовує автор для опису відповідної поведінки персонажів.

Практична значимість результатів дослідження полягає у можливості їх використання у курсах «Стилістика» та «Комунікативні практики», а також у навчально-методичній роботі (при розробці навчальних і методичних посібників із зазначених дисциплін).

Проблема маніпуляції свідомістю як різновиду соціально-психологічного впливу розглядається в рамках суспільствознавчих дисциплін. У суспільно-політичних науках маніпуляція – це система засобів ідеологічного й соціально-політичного впливу з метою зміни мислення і поведінки людей усупереч їхнім інтересам. При цьому люди не усвідомлюють, що їхні потреби, світогляд, інтереси та спосіб життя в цілому багато в чому залежать від тих, хто ними маніпулює [9, с. 104].

Маніпуляція не є власне мовним феноменом [12, с. 96]. Це явище універсальне, а тому має безліч визначень у різних галузях знань. Але беззаперечним є той факт, що маніпуляція базується на лінгвальних структурах і реалізується в мовленнєвій діяльності [8, с. 68]. У мовознавстві вивчення маніпуляцій тісно пов'язане з проблемою ефективності комунікації, мовленнєвого впливу на адресата, вивченням комунікативних стратегій, які застосовуються для дієвого впливу на реципієнта. Мовленнєвий вплив, який становить комунікативно-психологічну сутність маніпуляції [10, с. 256], спрямований на зміни в соціально-психологічній структурі суспільства або на стимуляцію прямих соціальних дій через вплив на психіку членів певної соціальної групи або суспільства в цілому.

При вивченні маніпуляцій із лінгвістичного боку більшість мовознавців удаються до стратегічного підходу, що передбачає дослідження комунікативних стратегій, які використовуються мовцем для дієвішого впливу на реципієнта. Під комунікативною стратегією розуміється оптимальний набір правил комунікативної поведінки з урахуванням немовленнєвих і мовленнєвих цілей спілкування [4].

Розглядаючи визначення маніпуляції у психології, варто звернути увагу, що маніпуляцією називають вид психологічного впливу, спрямованого на неявне спонукання інших (іншого) до виконання визначених маніпулятором дій [14]. Маніпуляція – це вид психологічного впливу, що опосередковується через взаємодію

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni “Betrothed” (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zaruchenii»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

вербальних і невербальних засобів. Тому для її вивчення потрібна інтеграція результатів психологічних і власне лінгвістичних досліджень. У лінгвістиці маніпуляція розглядається як різновид мовного впливу. Головним критерієм розмежування цих понять виступає свідомість або несвідомість дій адресата: «Мовний вплив – це вплив на людину за допомогою мови з метою переконати її свідомо прийняти нашу точку зору, свідомо прийняти рішення про будь-які дії, передачу інформації тощо. А маніпуляція – це вплив на людину з метою спонукати її повідомити інформацію, зробити вчинок, змінити свою поведінку неусвідомлено або всупереч його власній думці, наміру» [2, с. 9]. У процесі комунікації маніпуляція здійснюється за допомогою мовних засобів. Тому в лінгвістиці цей процес називається мовною маніпуляцією.

Аналізуючи різні визначення маніпуляції, слід зазначити, що спільним є те, що маніпуляція – це у будь-якому випадку вплив. Проте якщо маніпуляція у психології є впливом на людину з метою спонукати її до певних дій, у лінгвістиці маніпуляція – це вплив на людину за допомогою мови з метою переконати її свідомо, то у соціально-політичних науках – це система засобів ідеологічного й соціально-політичного впливу. Під час аналізу лінгвопрагматичних аспектів маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» ми будемо користуватися визначенням О. Г. Рудої: «Мовленнєва (мовна) маніпуляція – різновид маніпулятивного впливу, який здійснюється шляхом майстерного використання певних ресурсів мови з метою прихованого впливу на когнітивну й поведінкову діяльність адресата» [13, с. 50-51].

Щодо стратегії, то її розглядають як процес розробки та реалізації комунікативного завдання, що має на меті ефективний вплив на адресата. Мовленнєва стратегія визначає семантичний, стилістичний і прагматичний вибір мовця. В залежності від ступеня «глобальності» намірів, мовні стратегії можуть характеризувати конкретну розмову з конкретними цілями. Вони можуть бути більш загальними, спрямованими на досягнення більш загальних соціальних цілей. Стратегії впливу, спонукання і маніпулювання найбільш явно виявляються у тих типах тексту, де функція впливу є основною, а мовне маніпулювання практикується і відіграє важливу роль. Отже, стратегія – це надзавдання, яке ставить перед собою мовець [6, с. 20]. Маніпулятивною стратегією у лінгвістиці називають процес розробки та реалізації комунікативного завдання, що має на меті ефективний вплив на адресата [7, с. 9].

Під час аналізу ми будемо використовувати класифікацією маніпулятивних стратегій з психології, яка пов'язана з міжособистісними стосунками та включає в

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)

[Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

себе такі шість стратегій як: газлайтинг, проекція, стратегія безглузвих розмов, узагальнення та очорнення, абсурду та хорошої маски [15]. Досліджуючи маніпуляцію, ми маємо приділяти увагу не лише вербальній, а й невербальній складовій даного явища. Невербальна маніпуляція реалізується через мову тіла з метою впливу на свідомість особистості або групи людей для досягнення бажаного результату. Невербальний канал є досить потужним джерелом інформації у структурі комунікативного акту. Крім того, він є правдивим і адекватним, оскільки значна частина невербальних реакцій обумовлена і визначена дією підсвідомості, що за умови достатньої обізнаності суб'єкта дозволяє з'ясувати правдиву реакцію співрозмовника та його приховані наміри [3]. В результаті аналізу роману Мандзоні було виявлено такі види маніпулятивних стратегій як газлайтинг, проекція, стратегія безглузвих розмов, узагальнення та очорнення, постійного розчарування [15]. При дослідженні мовлення персонажів Мандзоні, що здійснюють маніпуляції, ми розглянемо вербальні та невербальні засоби, які використовує маніпулятор, а також перлокутивний ефект маніпулятивних висловлювань. *Перлокутивний ефект – це вдалий вплив мовця на думки, почуття й дії адресата* [1, с. 56], у нашому випадку – це вербальна та невербальна поведінка жертви маніпуляції.

Розглянемо **маніпулятивну стратегію «газлайтинг»** – одну з найпідступніших маніпулятивних стратегій, метою якої є спотворити та заплутати наше сприйняття. Це вселяє в жертв надзвичайне почуття туги та розгубленості, в результаті чого вони не вірять самі собі, своїй пам'яті, своєму сприйняттю чи судженню [15].

Яскравим прикладом є образ Гертруди, за яку було вирішено її долю. Вона – донька впливового князя з Монци, яку змусили стати черницею проти її волі. Рушійною силою цього рішення був батько, який хотів передати свою власність єдиному спадкоємцю, а доньку віддати до монастиря. Змалечку бідолашна дівчина постійно є жертвою маніпуляцій своєї сім'ї: *«Tutte le parole di questo genere inducevano nel cervello della fanciullina l'idea implicita ch'ella aveva ad esser monaca: ma quelle che venivano dalla bocca del padre, facevano più effetto di tutte le altre insieme. Le maniere del principe erano abitualmente quelle d'un padrone austero, ma quando si trattava dello stato futuro dei suoi figli, dal suo volto e da ogni sua parola traspirava una immobilità di risoluzione, una ombrosa gelosia di comando, che imprimeva il sentimento di una necessità fatale.»*

Щоб донька остаточно втратила себе як особистість, батько вдається до тактики

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni “Betrothed” (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zaruchenii»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

цінністих орієнтацій через слова-афективи: «*Qualche altra volta il principe, riprendendola di certe maniere troppo libere e famigliari, alle quali pure ella trascorrevva assai volentieri, «ehi! ehi!» le diceva, «non son vezzi da una tua pari: se vuoi che un giorno ti si porti il rispetto che ti si conviene, impara fin d'ora a star più in contegno: ricordati che tu devi essere in ogni cosa la prima del monastero: perchè il sangue si porta tutto dove si va.»*» [16].

При передачі мовлення маніпулятора Мандзоні використовує асиндетон: пришвидшений темп мовлення та вживання мовленнєвого акту директиву є дієвим засобом впливу на маленьку дівчинку: «*non son vezzi da una tua pari: se vuoi che un giorno ti si porti il rispetto che ti si conviene, impara fin d'ora a star più in contegno: ricordati che tu devi essere in ogni cosa la prima del monastero*» [16].

Постійна маніпуляція Гертрудою як батьком, так і членами родини призводять до того, що вона стає жертвою маніпуляторів. Перлокутивним ефектом маніпулятивної стратегії газлайтингу є розгубленість Гертруди. Під час розмови з батьком-маніпулятором вербальна та невербальна поведінки Гертруди характеризує її невпевненість в собі та страх. Вербальним вираженням невпевненості є квеситив, невербальним – голос, що стремтить, і наляканий погляд: «*Gertrude domandò, sommessamente e tremando, che cosa dovesse fare*» та міміці: «*A questo passo, alzò essa verso il padre uno sguardo tra atterrito e supplichevole*» [16]. Жермву маніпуляції, Гертруду, автор називає *fanciullina*, використовуючи зменшувально-пестливий суфікс, який передає безпорадність дівчини перед тиском її батька.

Розглянемо маніпулятивну стратегію «постійного розчарування», яка передбачає, що маніпулятор постійно розчаровується. Щоразу, коли ми робимо те, що йому не подобається або не відповідає його потребам, ця людина без вагань повідомить нам, наскільки вона розчарована [15]. Прикладом цієї маніпуляції в романі Мандзоні є відчуття провини, яке вселив у душу Гертруди її ж батько.

Звісно, дівчина почувається розгублено через відчуття необхідності спокутувати свою провину (якої насправді немає) і відчуває страх перед невідомим покаранням, яким загрожує батько. Цікаво, що Алессандро Мандзоні наголошує на тому, що у такій ситуації його важко назвати батьком. Мандзоні описує сцену, в якій Гертруда, перебуваючи у такому емоційному стані, благає батька пробачити їй: «*Gertrude comparve, e senza levar gli occhi in volto al padre, gli si gettò a' piedi, ed ebbe appena fiato da dire: "perdono."*» *Quegli le fece cenno che si alzasse; ma con una voce poco atta a rincorare, le rispose che il perdono non bastava desiderarlo nè chiederlo, che ella era cosa troppo agevole e troppo naturale a chiunque sia trovato in colpa, e tema la punizione;*

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)
[Lingvopragmatychni aspekty manipulyatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

che in somma bisognava meritarlo. Gertrude domandò sommessamente e tremando, che cosa dovesse fare. A questo il principe (non ci soffre il cuore di dargli in questo momento il titolo di padre) non rispose direttamente, ma cominciò a parlare a lungo del fallo di Gertrude: e quelle parole frizzavano sull'animo della poveretta, come lo scorrere d'una mano ruvida su una ferita». [16]

Невербальна поведінка Гертруди «... senza levar gli occhi in volto al padre...» вказує на те, що дівчина підсвідомо підкоряється своєму батькові-деспоту. Те, що дівчина не наважується подивитися батькові у вічі, є індикатором почуття провини. Варто звернути увагу на емоційний стан батька. Якщо на початку розмови він не в гуморі, то як тільки йому вдалося досягти своїми маніпуляціями мети, він повеселішав, чим підкреслив своє задоволення рішенням Гертруди. Проте у такий спосіб маніпулює Гертрудою не лише батько, а й інші члени родини: *«Brava! bene!» esclamarono ad una voce la madre e il figlio, e l'uno dopo l'altra abbracciarono Gertrude, la quale ricevette queste accoglienze con lagrime che furono interpretate per lagrime di consolazione. Allora il principe si allargò a spiegare ciò ch'egli farebbe per rendere lieta e splendida la sorte della figlia» [16].* Вони словесно підтримують Гертруду, невербальною поведінкою реалізуючи це через обійми. Те, що батько не говорить до дівчини, а наказує їй за допомогою жесту піднятися *«le fece cenno che si alzasse»* вказує на зверхність з якою він ставиться до своєї доньки. Мовлення батька як авторитарної особистості містить директив з показником деонтичної модальності. В обміні репліками батька та доньки спостерігається комунікативний хід директив-квеситив. Вживання квеситиву жертвою маніпуляції свідчить про її покірність, згоду виконати те, що від неї вимагають.

Перлокутивний ефект маніпулятивної стратегії постійного розчарування після ряду розмов батька та інших родичів з Гертрудою виражається через її згоду піти в монастир. Невербальна поведінка жертви маніпуляції (яка не наважується подивитися в очі батьку) свідчить про її покірність (*senza levar gli occhi in volto al padre*), вербальна – у квеситивах. Вона присить пробачення, чого й домагався її батько (*ed ebbe appena fiato da dire: "perdono"*), а в подальшому – погоджується стати монахинєю.

Ще одним прикладом маніпулятивної стратегії постійного розчарування є епізод, де Гертруда переконує Лючію виконати доручення, яке ненадовго виведе її за межі монастиря. На вулиці Лючію схоплюють і перевозять до замку Безіменного, де її замикають в кімнаті. *«Lucia fu atterrita d'una tale inchiesta; e con quella sua peritanza, ma non senza una forte espressione di maraviglia, addusse tosto per disinipegnarsene le*

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytan'ja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zaruchenij»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

ragioni che la signora doveva capire, che avrebbe dovute prevedere: senza la madre, senza una scorta, per una strada solitaria, in un paese sconosciuto... Ma Gertrude ammaestrata ad una scola infernale, mostrò tanta meraviglia anch'ella e tanto dispiacere di trovare una tal ritrosia in chi ella aveva tanto beneficato, mostrò di trovar così vane quelle scuse! Di giorno chiaro, un breve tragitto, una strada che Lucia aveva fatta pochi giorni prima, e che alla sola indicazione, chi non l'avesse veduta mai, non la poteva fallare!... Tanto disse, che la poveretta, punta di gratitudine e di vergogna ad un tempo, si lasciò sfuggir di bocca: «bene che cosa ho da fare?» [16]. Занепокоєна Лючія намагається дібрати аргументи, адже дівчині страшно йти невідомо куди. Однак Гертруда непохитна – вона змусила Лючію відчувати провину за свої «відмовки», які бідолашна намагалася знайти. В аргументації Гертруда використовує мовленнєвий акт експресив, виражаючи негативні емоції, вдаючи здивування, а також негативно оцінює аргументи Лючії, називаючи їх безпідставними: «*mostrò tanta meraviglia anch'ella e tanto dispiacere di trovare una tal ritrosia in chi ella aveva tanto beneficato, mostrò di trovar così vane quelle scuse!*» [16]. Мандзоні використовує прийом повтору і синтаксичного паралелізму.

Емоційний стан страху та розгубленість Лючії – жертви маніпуляції після дивного прохання Гертруди (*Lucia fu atterrita d'una tale inchiesta*) впливає на її мислення, темп якого пришвидшується. Для опису стану Лючії Мандзоні використовує асиндетон (*senza la madre, senza una scorta, per una strada solitaria, in un paese sconosciuto*). Перлокутивним ефектом маніпулятивної стратегії постійного розчарування є відчуття Лючією провини (*la poveretta, punta di gratitudine e di vergogna ad un tempo*) і згода виконати прохання (*si lasciò sfuggir di bocca: «bene che cosa ho da fare?»*).

Розглянемо маніпулятивну стратегію «проекція», згідно якою маніпулятор переносить свої негативні характеристики або перекладає відповідальність за свою поведінку на іншу людину. Нарциси та психопати використовують це надмірно, стверджуючи, що зло, яке їх оточує, є не їхньою провиною, а провиною когось іншого [15]. Еджидіо виконує злочинний наказ господаря викрасти Лючію з монастиря, в якому вона переховувалася, перекладаючи відповідальність на Гертруду, абатису монастиря, яка була його коханкою. Таким чином Еджидіо, заручившись підтримкою Гертруди, зміг виконати ту страшну послугу, яку від нього вимагали. А Гертруда вкотре стала жертвою маніпуляції: «*Se per rendere l'orribile servizio che gli era stato chiesto, Egidio avesse dovuto far conto de' soli suoi mezzi ordinari, non avrebbe certamente data così subito una promessa così decisa. Ma, in quell'asilo stesso dove pareva che tutto dovesse essere ostacolo, l'atroce giovine aveva un mezzo noto a lui solo; e ciò che per gli*

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)
[Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

altri sarebbe stata la maggior difficoltà, era strumento per lui. Noi abbiamo riferito come la sciagurata signora desse una volta retta alle sue parole; e il lettore può avere inteso che quella volta non fu l'ultima, non fu che un primo passo in una strada d'abbominazione e di sangue. Quella stessa voce, che aveva acquistato forza e, direi quasi, autorità dal delitto, le impose ora il sacrificio dell'innocente che aveva in custodia» [16].

Характеризуючи Еджидіо, автор вживає епітет *atroce*, що визначає його як злочинця. Маніпулятор настільки впевнений в тому, що Гертруда допоможе йому скоїти злочин, що вважає її своїм знаряддям (*era strumento per lui*). Вербальна та невербальна поведінка маніпулятора свідчить про його авторитарність, а дієслово-директив *imporre* наближається у контексті до перформативного: *Quella stessa voce, che aveva acquistato forza e, direi quasi, autorità dal delitto, le impose ora il sacrificio dell'innocente che aveva in custodia* [16].

Попри самовпевненість Еджидіо його маніпуляції виклакають спротив у Гертруди. Вона налякана, відчуває докори сумління і намагається відмовитися: «*La proposta riuscì spaventosa a Gertrude, perdere Lucia per un caso impreveduto, senza colpa, le sarebbe paruta una sventura, una punizione amara; e le veniva ingiunto di privarsene con una scelerata perfidia di convertire in un nuovo rimorso un mezzo di espiatione. La sventurata tentò tutti i modi per esimersi dall'orribile comando; tutti fuorchè il solo che sarebbe stato infallibile, e che era pure in sua mano. Il delitto è un padrone rigido e inflessibile, contra cui non è forte se non chi se ne ribella interamente. A questo Gertrude non voleva risolversi, e obbedì*» [16].

Звернімо увагу на те, що Мандзоні називає Гертруду, жертву постійних маніпуляцій, «*sventurata*», «*sfiurita*», «*quasi scomposta*». Це вказує на те, що вона є жертвою обставин, що склалися (неможливість протистояти волі батька в дитинстві). Автор використовує уособлення «*Il delitto è un padrone rigido e inflessibile*» з метою показати всю серйозність та складність ситуації. Використання асиндетону «*La proposta riuscì spaventosa a Gertrude, perdere Lucia per un caso impreveduto, senza colpa, le sarebbe paruta una sventura, una punizione amara; e le veniva ingiunto di privarsene con una scellerata perfidia*» [16] виражає те, як швидко Гертруда повинна була все обдумувати. Гертруда розуміє, що, аби не бути жертвою маніпуляції, потрібно щось робити, повставати, виражати протест. Проте коли Еджидіо вдається до тактики загрози, Гертруда відчуває себе у небезпеці і змушена йому підкоритися: «*Quella stessa voce, divenuta imperiosa, e direi quasi autorevole pel delitto, le impose ora il sacrificio della innocente che le era data in custodia*» [16].

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni "Betrothed" (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zaruchenii»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

Врешті Гертруда відчуває свою провину перед Лючією, що виражається завдяки її невербальній поведінці, а саме проявом лагідності до дівчини: *«Gertrude ritirata con Lucia nel suo parlatorio privato, le faceva più grandi carezze dell'ordinario, e Lucia le riceveva e le contraccambiava con tenerezza crescente: come la pecora, tremolando senza tema sotto la mano del pastore che la palpa»* [16]. Використання метафоричного порівняння *«come la pecora»* вказує на безпорадність Лючії, її невинність, а також на те, що вона є жертвою маніпуляції. Люція була дуже набожною, дала обітницю Мадонні, коли її викрали за наказом Безіменного. Порівнюючи Лючію з вівцею, автор використовує релігійний підтекст, адже вівця є біблійним символом Божого народу, який веде пастух.

Гертруда як жертва маніпулятивної стратегії «проекція» відчуває страх (виражається через лексичні одиниці емотивної семантики), що викладає пришвидшений темп мислення (виражається через асиндетон). Внутрішній монолог персонажу містить осуд злочину, на який її підбурює маніпулятор, оцінюється нею негативно (вживання епітета негативної оцінки *scelerata perfidia*). Перлокутивним ефектом маніпулятивної стратегії «проекція» є подолання спротиву та згода Гертруди виконати злочинний наказ: *A questo Gertrude non voleva risolversi, e obbedì.*

Розглянемо **маніпулятивну стратегію «безглузвих розмов»**, які спричиняють розбрат і породжують плутанину. Маніпулятор, що використовує цю стратегію, намагається збити жертву з пантелику своїми розмовами [15]. Саме до такої стратегії вдався Дон Аббондіо, коли відмовляв Ренцо одружити його з Лючією. Цей персонаж роману Мандзоні не є авторитарною особистістю, і вдається до маніпуляцій для самозахисту, щоб уникнути більшої небезпеки: загроз браві:

«— Che abbia qualche pensiero pel capo, argomentò Renzo tra sè, poi disse: “son venuto, signor curato, per sapere a che ora le convenga che noi ci troviamo in chiesa”.

“Di che giorno volete parlare?”

“Come, di che giorno? non si ricorda ella che oggi è il giorno stabilito?”

“Oggi?” replicò don Abbondio, come se ne sentisse parlare per la prima volta.

“Oggi, oggi... abbiate pazienza, ma oggi non posso.”

“Oggi non può! Cos'è nato?”

“Prima di tutto, non mi sento bene, vedete.”

“Mi dispiace; ma quello che ha da fare è cosa di così poco tempo, e di così poca fatica...”

“E poi, e poi, e poi...”

“E poi che cosa?”

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)

[Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

“E poi c’è degli imbrogli.”

“*Degl’imbrogli? Che imbrogli ci può essere?*”» [16].

Комунікативні ходи маніпулятора мають на меті відволікання уваги, що реалізується через перепитування, повтори, неповні речення. Використання повторів та неповних речень «*Oggi, oggi...*», «*E poi, e poi, e poi...*» [16] виражає страх, який відчуває Дон Аббондіо, а також розгубленість, яку він так жалюгідно намагається приховати. Використовуючи повтори, дон Аббондіо вдається до тактики переакцентування. Іншим виявом переакцентування є вживання латинських термінів, щоб відповісти юнаку на запитання, які перешкоди існують для реєстрації шлюбу: «*“Error, conditio, votum, cognatio, crimen, cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, si sis affinis...” cominciava don Abbondio, contando sulla punta delle dita*» [16]. Адже він впевнений, що юнак не знає латини і тому нічого не зрозуміє.

Перлокутивним ефектом цієї розмови стала невербальна поведінка, яка не поступається своєю красномовністю вербальній: «*E così detto, se ne andò, facendo a don Abbondio un inchino meno profondo del solito, e lanciandogli un’occhiata più espressiva che riverente*» [16]. Своїм поклоном Ренцо дав знати Дону Аббондіо, що вже не поважає його так, як раніше, а його погляд виражає натиск Ренцо, який будь-яким способом має на меті досягти свого.

Прикладом маніпулятивної стратегії безглузвих розмов є надумані звинувачення, які посипались на бідолашну Гертруду з вуст її батька, після того, як дівчина вибачилась за те, за що вибачатися б не мала: «*...cominciò a parlare a lungo del fallo di Gertrude: e quelle parole frizzavano sull’animo della poveretta, come lo scorrere d’una mano ruvida su una ferita. Continuò dicendo che, quand’anche... caso che mai... egli avesse avuto da prima qualche intenzione di collocarla nel secolo, ella stessa aveva ora posto a ciò un ostacolo insuperabile*» [16]; У цьому монологі використано неповні речення: маніпулятор натякає на те, які наміри він мав раніше стосовно долі Гертруди, що не відповідає дійсності. Ця маніпулятивна стратегія вживається в романі у поєднанні з іншими.

Маніпулятивна стратегія безглузвих розмов є менш ефективною, ніж газлайтинг та постійного розчарування, і є дієвішою у комбінації з іншими. Досягнення перлокутивного ефекту визначається передусім таким чинником, як рівноправні vs нерівноправні стосунки учасників комунікації.

Розглянемо **маніпулятивну стратегію «узагальнення та очорнення»**. Маніпулятори, які обрали саме цю стратегію, роблять загальні, нечіткі та абстрактні

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni “Betrothed” (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipulyativnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zaruchenii»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

твердження. Вони можуть здаватися інтелектуальними, але насправді їх суть неможливо вловити. Їхні висновки надто загальні, а їхня мета – **принизити і спростувати аргументи жертви** [15].

До цієї стратегії вдається Ренцо у розмові з Лючією. Він задає велику кількість загальних, нечітких та безглузвих питань, суть яких вкрай важко вловити. Єдина мета його слів: звинуватити Лючію, змусити її відчувати провину перед ним, домогтися того, аби бідолашна спростовувала всю ту нісенітницю, яка виникла в голові закоханого та запального Ренцо в один з моментів його найбільшого емоційного напруження. Отже, на вербальному рівні маніпуляція виражена великою кількістю вигуків та запитань, які маніпулятор задає підряд, не давши часу Лючії відповісти бодай на одне з них: «*Voi!*» *rispose, con una voce ch'esprimeva un'ira ben diversa, ma un'ira tuttavia: «voi! Che bene mi volete voi? Che prova m'avete data? Non v'ho io pregata, e pregata, e pregata? E voi: no! no!»* [16]. Занепокоєння Лючії виражається використанням повторів слів: «*Sì*» та «*verrò*», а також через асиндетон: «*Sì sì,*» - *rispose precipitosamente Lucia: «verrò dal curato, domani, ora, se volete; verrò. Tornate quello di prima; verrò.»* [16]. Через те, що дівчина дала відповідь на запитання юнака досить швидко, можна дійти висновку, що її насправді непокоїть ситуація, яка склалась, вона відчуває тривогу і Ренцо зумів досягти мети своєї маніпуляції. Однак, аби впевнитися, що Лючія таки виконає те, що він від неї вимагає, Ренцо перепитав її: «*Me lo promettete?*» *disse Renzo*. Але його голос вже змінився, тому що він досяг, чого хотів: «*una voce e con un viso divenuto, tutt'a un tratto, più umano.*» [16]. Тобто якщо на початку розмови Ренцо кричав, а обличчя його було перекинуто від злості: «*E bene!*» *gridò Renzo, con un viso più che mai stravolto*» [16], то щойно досягши свого, він став більш спокійним. Своєю незвичною поведінкою Ренцо вразив свою кохану, що виразилось у її жестах: «*E io che male v'ho fatto, perchè mi facciate morire?* » *disse Lucia, buttandosegli inginocchi davanti.*» [16]. Жест того, що Лючія стала навколішки, показує не що інше як її покірність Ренцо, згоду виконати його прохання і страх. Про те, що дівчина налякана, на вербальному рівні свідчать її відчайдушні вигуки та благання «*Ah no! per carità, non dite così, non fate quegli occhi: no, non posso vedervi così,*» [16], а на невербальному рівні виражається через сльози та складені як при молитві руки: «*esclamò Lucia, piangendo, supplicando, con le mani giunte*» [16].

Перлюкутивним ефектом маніпулятивної стратегії «узагальнення та очорнення» є згода жертви маніпуляції на таємний шлюб. Наприкінці розмови вона встає навколішки, що виражає її покірність, а вживання заперечних висловлювань є її протестом проти поведінки коханого. Мовлення маніпулятора Ренцо

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)

[Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

характеризується вживанням експресивів, що містять вигук та повтори. Вживання коротких, простих висловлювань свідчить про роздратування та злість. Невербальне мовлення також свідчить про його родратування: він підвищує голос, його обличчя перекошене від гніву (*gridò Renzo, con un viso più che mai stravolto*). Мовлення Лючії, жертви маніпулятора, також свідчить про її схвилюваний стан: вона вживає експрасиви, будує речення, прості за синтаксичною структурою.

Аналізуючи маніпулятивні стратегії на прикладах з роману, можна зробити висновок, що найчастіше використовується стратегія «постійного розчарування». Багато героїв роману вирішили, що мають право розпоряджатися життями інших, проживати чийсь життя замість когось, командувати іншими. Якщо маніпулятор може передбачити майбутній опір своєї жертви, він буде вдаватися до такої стратегії.

Висновки

Аналізуючи мовлення персонажів роману А. Мандзоні, ми дослідили такі маніпулятивні стратегії, як газлайтинг, проекція, стратегія безглузвих розмов, узагальнення та очорнення, постійного розчарування. Встановлюючи закономірності між маніпулятивними стратегіями та стилістичними особливостями Мандзоні, ми дійшли висновку, що для вираження стратегії газлайтингу, в основі якого знаходиться контрадикторність, автор використовує слова-афективи, асиндетон, повтори та наказовий спосіб; для вираження проекції, яка полягає у перенесенні своєї відповідальності на іншу людину – метафоричні порівняння, антитези; для стратегії безглузвих розмов, в основі яких знаходяться монологи, що призводять до плутанини – неповні речення, повтори, асиндетон; для узагальнення та очорнення, що характеризуються нечіткими та абстрактними твердженнями – неповні речення та слова-афективи; для вираження стратегії постійного розчарування, в основі якої знаходиться постійне розчарування маніпулятора своєю жертвою – асиндетон, вигук, синтаксичний паралелізм та повтори.

Описуючи жертв маніпуляцій, зокрема, Гертруду, в образі якої ключовим є безпорадність та неможливість протистояти волі батька, Мандзоні називає *sventurata, sfiorita, quasi scomposta, fanciullina*; Лючію, слухняну та набожну дівчину, автор порівнює з вівцею, посилаючись на біблійний символ покірного народу *come la pecora*, а також називає *la poveretta*, підкреслюючи складне становище, в якому опиняється дівчина; донна Аббондіо, нерішучого та боягузливого персонажа, автор характеризує за допомогою літоти *non era nato con un cuor di leone*.

Перлокутивний ефект є подібним у кожній стратегії. Своєю невербальною

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni “Betrothed” (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zaruchenii»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

поведінкою жертва намагається передати дискомфорт та страх: тремтіння, опущений погляд, а отже страх подивитися своєму маніпулятору в очі, мовчазна покірність. На вербальному рівні це проявляється за допомогою повторів, неповних речень, асиндетону, вигуків, перебільшень та слів-афективів.

Отже, можемо зробити висновок, що роман А. Мандзоні «Заручені» наповнений маніпулятивними стратегіями завдяки величезному різноманіттю психотипів персонажів.

Література:

1. Бігунова, Н. О. «Ілокутивні цілі та перлокутивний ефект мовленнєвого акту схвалення (на матеріалі англomовного літературного дискурсу)». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* 38 (2019): 55–59.
2. Гуменюк, О. Є. *Психологія впливу* (Тернопіль: Економічна думка, 2003), 304.
3. Житнікова, Т. А. «Політичне маніпулювання: суть та механізми захисту». *Молодий вчений* 6 (2014): 620-623.
4. Зимова, І. А. «Психологічна характеристика розуміння мовного повідомлення». *Мовленнєвий вплив у сфері масової комунікації* (1990): 161-169.
5. Зірка, В. В. *Маніпулятивні ігри у рекламі: лінгвістичний аспект* (Дніпропетровськ: ДНУ, 2004), 291.
6. Зірка, В. В. «Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі.» (Автореф. дис. д-ра філол. наук, Київ, 2005), 34.
7. Коваленко, А. М. «Мовні засоби реалізації маніпулятивного впливу в сучасних англomовних ЗМІ». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* 38 (2019): 214–218.
8. Козак, С. В. «Комунікативні стратегії як засіб маніпулятивного впливу в англomовних прес-релізах». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»* 23 (2012): 68–70.
9. Левченко, Л. О. «Психологічні особливості діяльності засобів масової інформації». *Людина і політика* 2 (2001): 103-108.
10. Леонтьєв, А. А. *Основи психолінгвістики* (2003), 287.
11. Мегентесів, С. А., Мохамад, І. *Лінгвістичні аспекти психічного впливу та прийомів маніпуляції* (Краснодар, 1997), 111.
12. Різун, В. В., Непийвода, Н. Ф., Корнєєв, В. М. *Лінгвістика впливу* (Київ, 2005), 148.
13. Руда, О. Г. *Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі* (Київ, 2012), 232.
14. Словник психологічних термінів (Київ, Україна, 2015), <https://nuph.edu.ua/slovniki-psihologichnih-terminiv/> (дата звернення: 20.02.23).
15. Tecniche di manipolazione psicologica *La mente meravigliosa* (Roma, Italia, 2018), <https://lamenteemeravigliosa.it/tecniche-di-manipolazione-psicologica/>

Джерельна база:

16. Manzoni, A. *I promessi sposi*, [https://it.wikisource.org/wiki/I_promessi_sposi_\(Ferrario\)](https://it.wikisource.org/wiki/I_promessi_sposi_(Ferrario)).

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» (Українською)
[Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Павлів О. Ю. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

References:

1. Bigunova, N. O. «Ilokutyvni cili ta perlokutyvnyj efekt movlennjeвого aktu shvalennja (na materialy anglo-movnogo literaturnogo dyskursu)». *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu* 38 (2019): 55–59.
2. Gumenjuk, O. Je. *Psychologija vplyvu* (Ternopil': Ekonomichna dumka, 2003), 304.
3. Zhytnikova, T. A. «Politychne manipuljuvannja: sut' ta mehanizmy zahystu». *Molodyj vchenyj* 6 (2014): 620–623.
4. Zymova, I. A. «Psychologichna harakterystyka rozuminnja movnogo povidomlennja». *Movlennjevyj vplyv u sferi masovoi' komunikacii* (1990): 161–169.
5. Zirka, V. V. *Manipuljatyvni igry u reklami: lingvistycznyj aspekt* (Dnipropetrovs'k: DNU, 2004), 291.
6. Zirka, V. V. «Movna paradygma manipuljatyvnoi' gry v reklami.» (Avtoref. dys. d-ra filol. nauk, Kyi'v, 2005), 34.
7. Kovalenko, A. M. «Movni zasoby realizacii' manipuljatyvnogo vplyvu v suchasnyh anglo-movnyh ZMI.» *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu* 38 (2019): 214–218.
8. Kozak, S. V. «Komunikatyvni strategii' jak zasib manipuljatyvnogo vplyvu v anglo-movnyh pres-relizah». *Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija»*, Serija «Filologichna» 23 (2012): 68–70.
9. Levchenko, L. O. «Psychologichni osoblyvosti dijal'nosti zasobiv masovoi' informacii'». *Ljudyna i polityka* 2 (2001): 103–108.
10. Leont'jev, A. A. *Osnovy psiholingvistyky* (2003), 287.
11. Megentesiv, S. A., Mohamad, I. *Lingvistychni aspekty psihichnogo vplyvu ta pryjomiv manipuljacji'* (Krasnodar, 1997), 111.
12. Rizun, V. V., Nepyjvoda, N. F., Kornjejev, V. M. *Lingvistyka vplyvu* (Kyi'v, 2005), 148.
13. Ruda, O. G. *Movne pytannja jak ob'jekt manipuljatyvnyh strategij u suchasnomu ukrai'ns'komu politychnomu dyskursi* (Kyi'v, 2012), 232.
14. *Slovnyk psihologichnyh terminiv* (Kyi'v, Ukraïna, 2015), <https://nuph.edu.ua/slovník-psihologichnih-terminiv> (data zvernennja: 20.02.23).
15. Tecniche di manipolazione psicologica *La mente meravigliosa* (Roma, Italia, 2018), <https://lamenteemeravigliosa.it/tecniche-di-manipolazione-psicologica/>.
16. Manzoni, A. *I promessi sposi*, https://it.wikisource.org/wiki/I_promessi_sposi (Ferrario).

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni “Betrothed” (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni aspekty manipuljatyvnyh strategij u movlenni personazhiiv A. Mandzoni «Zarucheni»]

© Pavliv O. Yu. [Pavliv O. Ju.], pavliv.olya1617@knu.ua

УДК 811.131.1'373.611:821.131.1-31.09

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 21.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 23.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 99.28 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.07>

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АФІКСАЛЬНИХ ДЕРИВАТИВ У ЛІТЕРАТУРІ ВЕРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ Л. КАПУАНИ “IL MARCHESE DI ROCCAVERDINA”)

Анастасія Олегівна Селіверстова (м. Київ, Україна)

nastasiiia_s@knu.ua

магістрантка кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Афіксація широко представлена в італійській мові та є найбільш продуктивною словотвірною моделлю. У статті розглядаються особливості функціонування афіксальних дериватів в італійській літературі епохи веризму на прикладі роману Л. Капуани “Il Marchese di Roccaverdina”. Як правило, вибір того чи іншого афікса безпосередньо пов'язаний із соціальною та культурною сферою життя суспільства, а також мовною картиною світу етносу. Проаналізовано особливості функціонування суфіксальних та префіксальних словотвірних моделей з точки зору вираження емоційно образних стилістичних відтінків, а також виконано лінгвопрагматичний аналіз деривованих одиниць. Розглянуто особливості вживання зменшувально-пестливих та збільшувально-згрублених суфіксів, проаналізовано їхні функції та конотативні значення. Також розглянуто особливості використання префіксів у явищі деривації із урахуванням тогочасних етнографічних, історичних та культурологічних компонентів. З'ясовано, що найбільш вживаним способом утворення афіксальних дериватів у літературі веризму є суфіксація.

Ключові слова: словотвір, афіксація, афіксальні деривати, оцінні афікси, емоційність, суфіксація, префіксація.

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні особливості функціонування афіксальних дериватів у літературі веризму (на прикладі роману Л. Капуани “Il marchese di roccaverdina”) (Українською) [Lingvoprarmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksah'nyh deryvativ u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Селіверстова А. О. [Seliverstova A. O.], nastasiiia_s@knu.ua

LINGUOPRAGMATIC FEATURES OF THE FUNCTIONING OF AFFIXAL DERIVATIVES IN VERISMO LITERATURE (ON THE EXAMPLE OF L. CAPUANA'S NOVEL "IL MARCHESE DI ROCCAVERDINA")

Anastasiia O. Seliverstova (Kyiv, Ukraine)

nastasiia_s@knu.ua

Master student at Romance Philology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

Affixation is widely represented in the Italian language and is the most productive word-forming pattern. The article examines the peculiarities of the functioning of affixal derivatives in the Italian literature of the verismo era. As the example, the novel "Il Marchese di Roccaverdina" of L. Capuana was taken. As a rule, the choice of affix is directly related to the social and cultural sphere of society's life, as well as the linguistic picture of the world of the ethnic group. The peculiarities of the functioning of suffix and prefix word-formation models from the point of view of expressing emotionally figurative stylistic nuances were analyzed, as well as a linguo-pragmatic analysis of derived units was made. The features of the use of diminutive-affectionate and augmentative suffixes are considered, their functions and connotative meanings are analyzed. The peculiarities of the use of prefixes in the phenomenon of derivation are also considered, taking into account the contemporary ethnographic, historical and cultural components. It was discovered that the most used way of forming affixal derivatives in the literature of verismo is suffixation.

Key words: word formation, affixation, affixal derivatives, evaluative affixes, emotionality, suffixation, prefixation.

Словотвір як окремий розділ науки про мову вивчає зв'язки й структурні типи слів, їх морфемний склад, структуру і способи деривації. Наразі актуальною проблемою є вивчення афіксальних дериватів у літературі італійського веризму, а також особливостей їхнього функціонування у тексті, оскільки власне вивченню явища афіксальної деривації в епоху веризму приділено недостатню увагу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями особливостей словотвору в різний час займалися як вітчизняні науковці-мовознавці (О. Селіванова, В. Несенко, Ф. Фляйшер, І. Степанова, М. Чередниченко), так і

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Features of the Functioning of Affixal Derivatives in Verismo Literature (on the Example of L. Capuana's Novel "Il Marchese di Roccaverdina") (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksальnih deryvativ u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany "Il marchese di roccaverdina")]

© Seliverstova A. O. [Seliverstova A. O.], nastasiia_s@knu.ua

зарубіжні (В. Виноградов, М. Дардано, П. Тріфоне; Ф. Монтерміні, С. Скалізе, Н. Гранді). Дослідивши наявну літературу з цієї теми, було виявлено, що особливості явища афіксальної деривації в італійській мові, а також функції афіксів у літературі епохи веризму є недостатньо вивченими, чим і пояснюється актуальність проведення нашого дослідження.

Мета статті полягає у розгляді способів афіксальної деривації у літературі італійського веризму та у дослідженні прагмалінгвістичних особливостей їхнього функціонування у тексті. Як матеріал для дослідження взято роман італійського письменника-вериста Луїджі Капуани “Il marchese di Roccaverdina”.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. Розглянути та дослідити функціональні особливості афіксальних дериватів італійської літератури на прикладі роману епохи веризму.

2. Проаналізувати лінгвопрагматичні аспекти використання афіксальних дериватів у романі Л. Капуани “Il Marchese di Roccaverdina”.

У результаті виконаної роботи були розглянуті та досліджені способи афіксальної деривації, проаналізовано лінгвопрагматичні аспекти використання афіксальних дериватів у тексті, а також визначено їхні особливості функціонування із урахуванням тогочасних етнографічних, історичних та культурологічних компонентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Афіксація широко представлена в італійській мові та є найбільш продуктивною словотвірною моделлю. Як зазначають дослідники, “афіksam належить первинна функція творення слів. Інші засоби у цій ролі є вторинними” [6, с. 177]. Афіксом називають морфему, яка приєднується до кореня та виконує функцію утворення слів. Фактично, афікс – це загальне поняття для префіксів, суфіксів та деяких інших частин слова [3, с. 168]. Відповідно до Енциклопедії мови та лінгвістики афікс – це морфема, яка межує з коренем, але не є ним; афікс виступає перш за все складовою частиною слова, а не фрази чи речення [4, с. 83]. Традиційно афікси поділяються на префікси, які передують формі, до якої приєднуються, суфікси, які слідують їй, та інфікси, які знаходяться в її складі [5, с. 9]. При цьому суфіксація в італійській мові, як і в більшості індоєвропейських мов, є основним способом деривації. Відсутність мов без суфіксів підтверджує, що «...суфікси виявляються у певному сенсі «найбільш прототиповими» афіксами» [2, с. 90].

В італійській мові афікси часто додаються до основи слова задля того, аби

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні особливості функціонування афіксальних дериватів у літературі веризму (на прикладі роману Л. Капуани “Il marchese di roccaverdina”) (Українською) [Lingvoprarmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksah'nyh deryvativ u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Селіверстова А. О. [Seliverstova A. O.], nastasiiia_s@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

передати різноманітні засоби для вираження емоційно образних стилістичних відтінків. Наприклад, слова зі зменшувально-пестливими або збільшувальними суфіксами використовуються для передачі різноманітних емоцій, ставлення до предмета чи персонажа, його оцінки чи характеристики. Таким чином, зменшувальні та збільшувальні суфікси, стаючи носіями емоцій та оцінок, перетворюються на емоційно-оцінні суфікси суб'єктивної оцінки [1, с. 487-490].

Аналіз дериваційних процесів, пов'язаних із використанням оцінних афіксів, дозволяє визначити роль “емоційності” не лише у розмовній мові, а й у художньому тексті, і навіть пов'язати цей процес із відображенням у мові національної свідомості, культури, традиції народу. Саме тому у художньому мовленні склалася давня традиція стилістичного використання слів з афіксами суб'єктивної оцінки. Звернення письменників до експресивного словотвору у різні епохи відображувало не лише лінгвістичний смак часу, а й умовності літературних стилів і методів.

Сьогодні опис емоційно-оцінної конотації квалітативних форм у світлі лінгвокультурології є актуальним завданням. Це зумовлено тим, що вибір того чи іншого афікса для певного іменника чи прикметника безпосередньо пов'язаний із соціальною та культурною сферою життя суспільства, а також мовною картиною світу етносу. Семантична структура слова крім лексичного компонента включає також етнографічний, історичний та культурологічний компонент.

Італійська література веризму – це твори письменників кінця XIX ст., які всю увагу зосереджували на гострих соціальних проблемах суспільства, а соціальну несправедливість взагалі розглядали як фатальний закон. Веризм також називають різким відображенням дійсності. Італійський літературний рух висуває на перший план підвищений інтерес письменників до тогочасної соціальної реальності. Веристи зображували ситуації південної Італії, що були сповнені злиднями, труднощами, моральним виснаженням людей. Їх персонажі – фермери, рибалки, шахтарі: власне, скромні простолюдини, робітники, чий психологічний і мовний всесвіт письменники-веристи намагаються відтворити із використанням явищ оцінно-емоційної деривації [7]. Вони описували життя звичайних людей, намагаючись винести його на противагу капіталістичному хижацтву.

У романі одного із найвизначніших представників веризму, італійського письменника Л. Капуани “Il marchese di Roccaverdina” продемонстровані

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Features of the Functioning of Affixal Derivatives in Verismo Literature (on the Example of L. Capuana's Novel “Il Marchese di Roccaverdina”) (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksahal'nyh deryvatyv u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Seliverstova A. O. [Seliverstova A. O.], nastasiia_s@knu.ua

взаємовідносини між феодалами та простими людьми на Сицилії наприкінці XIX – початку XX століття. Кожний селянин живе за рахунок сільського господарства та ремесла: хто має більше землі, той має значення та впливовість. Хто має всю землю, той і є володарем усього округу. Автор описує особливості місцевості, де вони проживали, використовуючи явища афіксації:

- “*Dalla parte del viale che conduceva lassù, la casa dei Roccaverdina aveva l'entrata a pianterreno, mentre dal lato opposto la facciata di pietra intagliata si elevava con tre alteri piani su le povere casette di gesso dalle quali era circondata*” [8, с. 4]: зменшувально-пестливий суфікс *-ette* у слові *casette* вказує на те, що звичайні люди живуть скромно, у маленьких хатинках з гіпсу, вони не мають ніякої влади і належать до тої верстви населення, яка має дуже багато працювати, щоб вижити. Злиденність та бідність народу також підкреслюється епітетом *povere* для зображення складних умов існування;
- “*Vuol bene alla casina, colà?*” [8, с. 6]: у слові *casina* зменшувально-пестливий суфікс *-ina* знову підкреслює бідність місцевого населення. Це питання ставить маркізу простий старенький селянин, роблячи акцент на тому, що він власноруч, своїми силами та важкою працею побудував собі маленьку хатинку, на відміну від господаря, який ні дня у житті не пропрацював, але при цьому мешкає у величезному просторому палаці;
- “*Al velato chiarore lunare i campanili, le cupole delle chiese di Ràbbato si scorgevano nettamente tra la bruna massa delle case affollate nell'insenatura della collina*” [8, с. 5]: прикметник *affollate* (дер. від *folla*) утворений за допомогою префікса *-a*, який вживається для утворення парасинтетичних дієслів, та суфікса *-ate*, який використовується для утворення прикметників. Л. Капуана вживає цю метафору на опис хатинок, які розташувалися у своєрідній «бухті» пагорба, ніби ховаючись від усіх, щоб підкреслити, що у хатинках проживало достатньо багато людей, бо чимало селян не мали змоги жити окремо, тому доводилося тіснитися. Окрім цього, у наведеному фрагменті тексту *le cupole delle chiese... si scorgevano nettamente tra la bruna massa delle case affollate nell'insenatura della collina* автор підкреслює непримітність бурої маси хатинок (*la bruna massa delle case*), що юрилися в глибині пагорба, у той час як серед них виблискували дзвіниці та куполи церков.

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні особливості функціонування афіксальних дериватів у літературі веризму (на прикладі роману Л. Капуани “Il marchese di roccaverdina”) (Українською) [Lingvoprarmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksahlyh deryvatyv u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Селівєрстова А. О. [Seliverstova A. O.], nastasiiia_s@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

При цьому автор дає зовсім протилежну оцінку головному герою роману – маркізу – та його замку, який боком приліпився до вершини гори та звисає над містечком Раббато, ніби нагадуючи всім, хто тут господар. Окрім того, опис маркіза зіставляється з наближенням сильної зливи, якій передують блискавки та грім (*Infatti lampeggiava e tuonava; già rari goccioloni schizzavano dentro dall'aperta vetrata del terrazzino*), що фактично передає внутрішній стан героя – всередині нього все розривається від мук совісті. Метафора *rari goccioloni* нібито є відображенням великих, але таких поодиноких і нечастих сльозин, що покрапували у душі маркіза. І знову бачимо антитезу у реченні *goccioloni – terrazzino*, яка підкреслює незначущість та малість побутових предметів, та натомість вказує на емоційно нестабільний внутрішній стан маркіза.

Більше того, письменник використовує афіксальні деривати, щоб не просто описати місце проживання головного героя, але й показати, ким він є насправді, розкрити внутрішні якості героя: “*La casa dei Roccaverdina aveva l'entrata a pianterreno, mentre dal lato opposto la facciata di pietra intagliata si elevava con tre alteri piani su le povere casette di gesso dalle quali era circondata*”.

Перш за все, варто зазначити, що у наведеному тексті яскраво виражена антитеза *la facciata di pietra con tre alteri piani su le povere casette di gesso*, яка знову підкреслює бідність місцевого населення і водночас протиставляється невимовній заможності маркіза Роккавердіни. Метафора *la facciata di pietra intagliata* передає кам'яну суворість та холодну байдужість маркіза до всіх і всього.

У наступному уривку тексту *Gli altri lati... davano a chi guardava l'impressione che l'edificio si fosse sprofondato per un avvallamento della collina. Il terrazzino della sala da pranzo rispondeva a ponente, e il vento impetuoso lo investiva di faccia* бачимо також чимало тропеїчних фігур, зокрема:

- “*l'edificio si fosse sprofondato per un avvallamento della collina*” [8, с. 4]: префікс -s у прикметнику *sprofondato* використовується для утворення парасинтетичного дієприкметника, деривованого від прикметника *profondo*. Персоніфікація *l'edificio si fosse sprofondato* надає більш інтенсивного значення словосполученню і ще раз вказує на те, що палац уже давно «просів», завалився у западину, як і все людяне всередині маркіза;
- “*Il terrazzino della sala da pranzo rispondeva a ponente*” [8, с. 4],

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Features of the Functioning of Affixal Derivatives in Verismo Literature (on the Example of L. Capuana's Novel “Il Marchese di Roccaverdina”) (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksальnih deryvativ u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Seliverstova A. O. [Seliverstova A. O.], nastasiia_s@knu.ua

“L'anticamera era piena di contadini e di operai, tutti in piedi attorno al tavolino dove il marchese, seduto, esaminava liste di conti scarabocchiate con grossa scrittura...” [8, с. 5] за допомогою зменшувально-пестливого суфікса *-ino* у словах *terrazzino*, *tavolino* Л. Капуана підкреслює велич та значущість маркіза, а також вказує на його зверхність. Маркіз поводить себе так, наче він володар усього живого – все йому має підкорятися, усе нижче та менше за нього;

- *“e il vento impetuoso lo investiva di faccia”* [8, с. 4]: прикметник *impetuoso* утворений за допомогою суфікса *-oso*; сама метафора *il vento impetuoso* говорить про силу та бурхливість вітру. Це також підкреслюється наступними словами *lo investiva di faccia*, які надають негативного відтінку реченню, підкреслюючи суворість погодних умов у місці проживання маркіза. Персоніфікація *il vento lo investiva di faccia* дає можливість провести певну паралель між кліматичними умовами та внутрішнім світом маркіза: такий же різкий, бурхливий вітер, як і маркіз;
- *“Il marchese però scendeva da cassetta appunto quando, raggiunta la pianura, lo stradone filava dritto a perdita d'occhio, tra il frinire delle cicale su per gli ulivi e il zirlare dei grilli tra le stoppie”* [8, с. 19]: вживаючи збільшувально-згрубілий суфікс *-one* у слові *stradone*, автор підкреслює велич та просторість вулиці, де проживав маркіз. Окрім цього, письменник використовує персоніфікацію *lo stradone filava dritto a perdita d'occhio*, тобто вулиця простягалася досить далеко, ніби знову підкреслюючи, що маркіз настільки величний, – все, що його оточує, має відповідати його рівню, починаючи від палацу і навколишніми пейзажами і закінчуючи людьми, які працюють на нього.

Достатньо велика кількість афіксальних дериватів зустрічається і в описі самих персонажів або їхньої поведінки. Луїджі Капуана приділяє чимало уваги кожному герою роману, тож, відповідно, щодо кожного із них можна проводити дескриптивний аналіз. Однак ми розглянемо лише певні афіксальні деривати, які використовуються письменником для загальної характеристики деяких персонажів, та визначимо їхні функції.

Головна героїня роману *“Il marchese di Roccaverdina”* – Агріпіна Сольмо, вірна та віддана кохана маркіза, яка, однак, не належить до дворянського роду і тому має жити у шлюбі з іншим чоловіком. Будучи простою дівчиною, автор

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні особливості функціонування афіксальних дериватів у літературі веризму (на прикладі роману Л. Капуани *“Il marchese di roccaverdina”*) (Українською) [Lingvopragsmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksahlyh deryvativ u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany *“Il marchese di roccaverdina”*)]

© Селіверстова А. О. [Seliverstova A. O.], nastasiiia_s@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

описує її як “*poveretta*” [8, с. 8], “*con occhi intenti e labra scolorite*”. Вживаючи епітет *poveretta* зі зменшувально-пестливим суфіксом *-etta*, автор начебто співчуває втраті Агріпіни, а також натякає на її скрутне фінансове становище та говорить про тяжку працю при цьому (“*una raccoglitrice di ulive* [8, с. 10]”). Описуючи Агріпіну, автор вдається до вживання асидентону, який вказує на схвилюваний емоційний стан персонажа, пришвидшений темп мислення.

У другому словосполученні *labra scolorite* прикметник вживається із префіксом *s-*, який вказує на відсутність певної якості – у цьому випадку, на відсутність кольору, на прозорі губи, тим самим роблячи акцент на її поганому вигляді, що передає внутрішній стан дівчини через утрату хоч і некоханого, але чоловіка.

Через своє незнане походження Агріпіна постійно потрапляє під критику, пригнічення та обзивання від тих, хто має вищий статус та дворянське походження. Наприклад, тітка маркіза, баронеса, зневажливо йменує її “*quella donnaccia*”, “*la sfacciata*” [8, с. 10]. У першому випадку бачимо використання суфікса *-accia* у слові *donnaccia*, який має негативну конотацію та передає зневажливе ставлення до героїні. У другому – *la sfacciata* – автор вживає заперечний префікс *s-*, підкреслюючи “нахабність” бідної дівчини, яку покохав сам маркіз, та знову принижуючи її.

Дон Аквіланте – найбільш досвідчений у всьому місті, чесний та впевнений у собі адвокат маркіза Роккавердіни, любитель спіритизму. Знайомлячи читача з героєм, автор використовує наступні словосполучення для його опису:

- “*Visto a quel modo, gli parve più alto, più magro, più strano, con la scialba faccia interamente rasa, col lungo collo fasciato dal nero fazzoletto di seta, le cui punte formavano un piccolo nodo davanti, con le falde dell'abito nero che gli scendevano oltre il ginocchio, coi calzoni neri quasi aderenti alle secche e interminabili gambe, con quelle stecchite braccia che si agitavano in ossequioso saluto*” [8, с. 2]: прикметник *interminabili* утворений за допомогою і префікса *in-*, що вказує на протилежність та неможливість дії (*terminare* – закінчувати, *interminabile* – нескінченний) і суфікса – *abili*, що використовується для утворення прикметників від дієслів. Виходячи з контексту, ця метафора про безкінечні і дуже худі ноги дона Аквіланте, а

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Features of the Functioning of Affixal Derivatives in Verismo Literature (on the Example of L. Capuana's Novel “Il Marchese di Roccaverdina”) (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksahal'nyh deryvatyv u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Seliverstova A. O. [Seliverstova A. O.], nastasiia_s@knu.ua

також все речення і цілому створює в уяві його портрет – худої, високої зайнятої людини, яка постійно щось робить та кудись біжить, про що також свідчить вживання асидентону, який ніби більше й більше запевняє нас, що діловий дон Аквіланте постійно перебуває у роботі, поспішає кудись;

- “*Latinista, grecista, filosofo, teologo, giureconsulto, egli era tenuto meritatamente in grandissima stima anche nei paesi vicini.*” [8, с. 3]: суфікс -*issima* вживається на позначення абсолютних прикметників – у цьому випадку автор намагається довести, що Дон Аквіланте – неперевершений майстер своєї справи, справжній професіонал, який нізащо не складе руки, поки не переможе. Капуана, власне, й описує його такими словами, які підкреслюють освіченість Дона Аквіланте.
- “*E quantunque egli fosse incerto se si trattasse di operazioni diaboliche o di fantasticaggini e allucinazioni, non poteva difendersi dal senso di paura che in quel momento lo turbava più forte, forse perché il vento, i lampi e i tuoni imperversanti fuori influivano sui suoi nervi e accrescevano l'effetto della solita e invincibile impressione*” [8, с. 4]: прикметник *invincibile* також утворений за допомогою префікса *in-*, що вказує на неможливість та протилежність дії (у цьому прикладі вказує на непереможне враження), і суфікса *-abile*, що використовується для утворення прикметників від дієслів. Дон Аквіланте здавався непереможним адвокатом, він був дуже самовпевненим та рішучим, що, власне, підкреслюється насамперед персоніфікацією *il vento, i lampi e i tuoni imperversanti fuori accrescevano l'effetto della solita e invincibile impressione*.

Дон Сільвіо – єдиний персонаж, якому маркіз відкривається та розповідає про скоєний злочин. Дон Сільвіо – щира, віддана Богу особа, яка вважає віру основним рушієм свого життя. Його образ побудований відповідно до наративних канонів Манзони, тому автор роману характеризує його із використанням наступних афіксальних дериватів:

- “*l'imposta poco solida del suo balconcino della sua cameretta*”, “*la sua casetta a un solo piano, all'angolo del vicoletto breve*”, “*il cappezzale del lettino ... davanti sul tavolino*” [8, с. 28]: за допомогою зменшувально-пестливих суфіксів *-ino* (*balconcino, lettino, tavolino*), *-etta* (*casetta, cameretta*), *-etto* (*vicoletto*) автор говорить про бідність дона Сільвіо, підкреслюючи

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні особливості функціонування афіксальних дериватів у літературі веризму (на прикладі роману Л. Капуани “Il marchese di roccaverdina”) (Українською) [Lingvopragmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksahal'nyh deryvativ u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Селіверстова А. О. [Seliverstova A. O.], nastasiiia_s@knu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

маленьке ліжечко та столик у маленькій кімнатці, невеликий балкончик у маленькій хатинці на короткому провулочку. Таким чином, Луїджі Капуана ще раз робить акцент на тому, що для героя матеріальне майно не є важливим, що він духовна людина, тому намагається заробити собі духовне багатство;

- “*la sua personcina bassa, magra*” [8, с. 9], “*al magro corpicino del prete, in quella cameretta imbiancata a calce*” [8, с. 28]: у словах *personcina*, *corpicino* Капуана знову використовує зменшувально-пестливі суфікси *-ino/-ina*, які підкреслюють невисокий статус та своєрідну “малість” дона Сільвіо. Він проста людина, яка у порівнянні з маркізом не має нічого та не владна ні над чим. У реченні ... *la sua personcina bassa, magra, che nelle occhiaie e nelle pallide gote mostrava i segni dei digiuni e delle penitenze con cui macerava il misero corpo* епітети *personcina bassa, magra* вказують на незначущість та простоту Дона Сільвіо. Окрім того, наступна метафора *nelle pallide gote infossate* підкреслює набожність та намоленість людини – Дон Сільвіо постійно дотримується посту та молиться, про що автор говорить як про муки і без того жалюгідного тіла *con cui macerava il misero corpo*. Сільвіо це робить, щоб бути чистим перед Богом, про що говорить наступна метафора *cameretta imbiancata a calce*, яка ніби підкреслює чисту совість Сільвіо, білу, як побілені стіни в його кімнатці. До речі, такий герой – це яскравий приклад персонажів, притаманних епосі веризму: проста людина зі звичайним життям, що належала до низької верстви населення тогочасної Італії, мала свої буденні клопоти та іноді потерпала від злиднів.

Висновки. Італійська література веризму – це твори письменників кінця XIX ст., які зображували переповнене злиднями та труднощами життя звичайних людей, намагаючись винести його на противагу капіталістичному хижацтву. Власне, психологічний і мовний всесвіт письменники-веристи намагаються відтворити із використанням явищ оцінно-емоційної деривації

З усього вище зазначеного можна зробити висновок, що у романі “*Il marchese di Roccaverdina*” Л. Капуани наявна велика кількість різноманітних афіксальних дериватів, що виконують різні функції. Зменшувально-пестливі, збільшувально-згрубілі суфікси, префікси із позитивною та негативною конотаціями свідчать про багату лексику та емоційність літератури веризму. Домінуючим способом

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Linguopragmatic Features of the Functioning of Affixal Derivatives in Verismo Literature (on the Example of L. Capuana's Novel “Il Marchese di Roccaverdina”) (in Ukrainian) [Lingvopragmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksahal'nyh deryvatyv u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Seliverstova A. O. [Seliverstova A. O.], nastasiia_s@knu.ua

афіксальної деривації у літературі епохи веризму, як ми бачимо із наведених прикладів, є насамперед суфіксація, проте префіксація також залишається досить вживаним способом словотвору. Лінгвопрагматичні аспекти використання афіксальних дериватів у літературі веризму додатково розкривають особливості характеристики персонажів роману та певних подій чи описів із урахуванням тогочасних етнографічних, історичних та культурологічних компонентів.

Література:

1. Медведєва, К. М. Семантика емоційно-експресивних суфіксів квалітативних форм антропонімів, <https://moluch.ru/archive/54/7300/>.
2. Плунгян, В. Морфологія: Введення в проблематику: навчальний посібник (2003), 90.
3. Черданцева, Т. З. Мова та її образи: нариси з італійської фразеології (2007), 168.
4. *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2-nd edition. (Amsterdam, Netherlands, 2006). <http://www.sciencedirect.com> (accessed: 12.03.23).
5. *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*, 3-d edition, ed. P. H. Matthews (Oxford: Oxford University Press, 2003), 245.
6. Nagórko, A. *Zarys gramatyki polskiej ze słowotwórstwem*. (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1997), 315.
7. Treccani, il portale del sapere (Roma, Italia) https://www.treccani.it/enciclopedia/verismo_%28Enciclopedia-dei-ragazzi%29/

Джерельна база:

8. Capuana, L. *Il Marchese di Roccaverdina*, [file:///C:/Users/Professional/Downloads/Il_Marchese di Roccaverdina.pdf](file:///C:/Users/Professional/Downloads/Il_Marchese_di_Roccaverdina.pdf).

References:

1. Medvedjeva, K. M. *Semantyka emocijno-ekspresywnych sufiksiv kwalitativnyh form antroponimiv*, <https://moluch.ru/archive/54/7300/>.
2. Plungjan, V. *Morfologija: Vvedennja v problematyku: navchal'nyj posibnyk* (2003), 90.
3. Cherdanceva, T. Z. *Mova ta i'i' obrazy: narysy z italijs'koi' frazeologii* (2007), 168.
4. *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2-nd edition. (Amsterdam, Netherlands, 2006). <http://www.sciencedirect.com> (accessed: 12.03.23).
5. *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*, 3-d edition, ed. P. H. Matthews (Oxford: Oxford University Press, 2003), 245.
6. Nagórko, A. *Zarys gramatyki polskiej ze słowotwórstwem*. (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1997), 315.
7. Treccani, il portale del sapere (Roma, Italia) https://www.treccani.it/enciclopedia/verismo_%28Enciclopedia-dei-ragazzi%29/
8. Capuana, L. *Il Marchese di Roccaverdina*, [file:///C:/Users/Professional/Downloads/Il_Marchese di Roccaverdina.pdf](file:///C:/Users/Professional/Downloads/Il_Marchese_di_Roccaverdina.pdf).

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Лінгвопрагматичні особливості функціонування афіксальних дериватів у літературі веризму (на прикладі роману Л. Капуани “Il marchese di roccaverdina”) (Українською) [Lingvopragmatychni osoblyvosti funkcionuvannja afiksalyh deryvativ u literaturi veryzmu (na prykladi romanu L. Kapuany “Il marchese di roccaverdina”)]

© Селіверстова А. О. [Seliverstova A. O.], nastasiiia_s@knu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ [CURRENT ISSUES IN COGNITIVE LINGUISTICS]

УДК 811.134.2'42

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 21.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 23.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92.17 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.08>

КОГНІТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНТРАГУМЕНТАТИВНИХ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ У СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Ірина Анатоліївна Ломакіна (м. Київ, Україна)

lomakinairi@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов

Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

(Міністерство оборони України)

04119, м. Київ, вул. Мельникова, 81

У статті розглядаються іспанськомовні контраргументативні дискурсивні маркери (КДМ), як окремий клас виразів та слів, що виконують спільні функції: з'єднують фрагменти дискурсу, пояснюють, які семантичні зв'язки існують між елементами тексту, керують процесом спілкування, інтерпретацією дискурсу мовцем та реципієнтом, співвідносять, зіставляють і протиставляють твердження в дискурсі. Зазначені одиниці не тільки синтаксично поєднують частини тексту, але й пояснюють когнітивні зв'язки між його частинами, а також висловлюють ставлення мовця до того, що він повідомляє, або ставлення мовця до адресата мовлення.

Комунікативні імплікатури можуть блокуватися, коли мовець усвідомлює, що його інформація викликала небажаний ефект у свідомості співрозмовника. Здатність це зрозуміти визначається теорією розуму. Аналіз когнітивних функцій іспанськомовних контрагументативних дискурсивних маркерів виявляє, що вони мають на меті спростувати небажані твердження або припущення.

Контраргументативні ДМ мають власну програму функціонування, за якою з одного боку вони блокують небажану імплікатуру, що виникла в попередньому висловлюванні, а з іншого – вводять новий блок дискурсу. Цим новим блоком комунікант укомплектовує інформацію, з якою має залишитись реципієнт. Якщо розглядати відмінності у вживаннях контраргументативних ДМ треба виділити різні відтінки вживань в межах зазначеного вище алгоритму. Усвідомлення цих

(Current issues in cognitive linguistics [Aktual'ni pytan'ja kognityvnoi' lingvistyky])

Cognitive Features of Contrargumentative Discourse Markers in Modern Spanish Language (in Ukrainian)

[Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvnnyh markeriv u suchasniy ispan's'kij movi]

© Lomakina I. A. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

відмінностей, зазвичай, притаманне носіям мови і важко передається тим, хто вивчає іспанську мову як іноземну.

Ключові слова: контраргументативні дискурсивні маркери, дискурс, когнітивні функції, іспанська мова, теорія розуму, імплікатура, комунікація.

COGNITIVE FEATURES OF CONTRARGUMENTATIVE DISCOURSE MARKERS IN MODERN SPANISH LANGUAGE

Irina A. Lomakina (Kyiv, Ukraine)

lomakinairi@gmail.com

PhD (Philology), associate professor

Department of Foreign Languages

Evgeniy Bereznyak Military-Diplomatic Academy

(Ministry of Defence of Ukraine)

81 Melnikova str., Kyiv, Ukraine, 04119

The article deals with Spanish-language contrargumentative discourse markers as a separate class of expressions and words that perform common functions: they connect fragments of discourse, explain what semantic links exist between the text elements, manage the communication process, the interpretation of discourse by the speaker and the recipient, correlate, compare and contrast statements in discourse. These units not only syntactically combine parts of the text, but also explain the cognitive connections between its parts, as well as express the speaker's attitude to what he communicates, or his attitude to the speech addressee.

Communicative implicatures can be blocked when the speaker realizes that his information has caused an undesirable effect in the mind of the interlocutor. The ability to understand this is determined as the theory of mind. An analysis of the cognitive functions of Spanish contrargumentative discourse markers reveals that they aim to refute undesired statements or assumptions.

Contrargumentative DMs have their own program of functioning, according to which, they block the unwanted implicature that appeared in the previous statement, and on the other hand, they introduce a new block of discourse. With this new block, the communicator completes the information that the recipient should be left with. If we study the differences in the use of contrargumentative DMs, it is necessary to distinguish different shades of use within the limits of the above-mentioned algorithm. Awareness of these differences or shades of sense is usually inherent in native speakers and difficult to convey to those who are learning Spanish as a foreign language.

Key words: contrargumentative discourse markers, discourse, cognitive functions, Spanish language, the theory of mind, implicature, communication.

(Актуальні питання когнітивної лінгвістики [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Когнітивні особливості контраргументативних дискурсивних маркерів у сучасній іспанській мові
(Українською) [Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvyh markeriv u suchasnij ispans'kij movi]

© Ломакіна І. А. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

На початку третього тисячоліття **актуальним** є вивчення засобів, що забезпечують зв'язність дискурсу, його інформативність, а також процес взаємодії мовця і слухача. Дискурсивні маркери виконують спільну функцію: з'єднують фрагменти дискурсу, пояснюють, які семантичні відносини існують між елементами тексту, керують інтерпретацією дискурсу реципієнтом. Слід зазначити, що це не просто службові слова, позбавлені будь-якої когнітивної функції. **Актуальність** зумовлена дослідженням саме когнітивного аспекту функціонування в дискурсі КДМ, вживання яких тісно пов'язане з інтенціями людини в процесі комунікації.

Наукова новизна дослідження полягає в з'ясуванні залежності використання в іспанській мові контраргументативних дискурсивних маркерів, що є периферичними одиницями у реченні, від їх когнітивних функцій та екстралінгвістичних чинників, пов'язаних з ситуацією мовлення.

Метою дослідження є визначення, як вживання КДМ іспанської мови впливає на дискурс, і зокрема, яке когнітивне навантаження можуть нести зазначені одиниці, виходячи з їхніх характеристик.

Об'єктом дослідження обрано контраргументативні дискурсивні маркери іспанської мови, як гетерогенну групу, що має єдину мету забезпечувати певний когнітивний зв'язок та перехідність між різними елементами дискурсу. Такими елементами можуть бути будь-які змістовні одиниці. КДМ навіть можуть пов'язувати фрагмент дискурсу з будь-яким екстралінгвістичним контекстом. Тобто КДМ пояснюють семантичний і прагматичний зв'язок між елементами дискурсу, що співвідносяться, ставлення мовця до того, що він повідомляє, відносини між мовцем та адресатом мовлення. **Предметом** дослідження є когнітивна забарвленість, яку надає дискурсу вживання КДМ, виходячи з їхніх характеристик, а також природа генерування нових значень цими одиницями залежно від контексту та інтенції мовця.

Стосовно виділення в окремий вид КДМ, серед іспанських граматистів спостерігаються певні розходження. Для певних дослідників це – окрема група ДМ [5]. В свою чергу Королівська Академія виділяє їх в окремий клас. “Нова граматики іспанської мови” встановлює з одного боку ДМ протиріччя і контраргументації (*adversativos* у *contraargumentativos*): *ahora bien; al*

(Current issues in cognitive linguistics [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Cognitive Features of Contrargumentative Discourse Markers in Modern Spanish Language (in Ukrainian)

[Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvnnyh markeriv u suchasnij ispan's'kij movi]

© Lomakina I. A. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

contrario, antes al contrario; por el contrario; todo lo contrario; antes bien; después de todo; empero; en cambio; eso sí; no obstante; sin embargo, а з іншого ДМ уступки, куди в свою чергу входять ДМ націлені на переоформлення думки: *de todas formas/maneras; de todos modos; en cualquier caso* [6, с. 597]. Але “Словник дискурсивних часток іспанської мови” відмовляється від будь якої класифікації і охоплює всі ДМ визначенням «частка» [2].

Для дослідження мовленнєвих реалізацій КДМ в когнітивному і прагматичному плані доцільно розглядати класифікацію, запропоновану Martín Zorraquino у Portolés. В цій класифікації виділяються такі КДМ: *en cambio, por el contrario, por contra, antes bien, sin embargo, no obstante, con todo, ahora bien, ahora, eso sí* [5].

Поняття імплікатури вперше зустрічаємо у роботі Герберта Пола Грайса «Логіка і спілкування». Засновник теорії імплікатур розмежовує те, що говориться, і те, що мається на увазі. Виділяється два різновиди імплікатур: конвенційні та неконвенційні. Значення конвенційних імплікатур виводиться із лексичних значень слів та словосполучень, які входять у повідомлення, – цим вони схожі на пресупозиції. Грайс називає імплікатурами дискурсу або комунікативними імплікатурами такі смислові компоненти повідомлення, які реципієнт виносить із контексту спілкування завдяки знанням комунікативних постулатів і конвенцій спілкування. Це такий прагматичний компонент змісту, який адресат виводить на основі експліцитних складників, але на відміну від пресупозицій це менш стабільний компонент, оскільки він може зникати або подавлятися під дією контексту; він дійсний лише для певного контексту. Імплікатури називають смисловими висновками, на відміну від логічних висновків [3, с. 81-102].

В сучасній іспанській мові вживаються ДМ, що мають на меті спростувати небажані твердження або припущення – імплікатури. Це контраргументативні ДМ (*sin embargo, en cambio, por el contrario, por contra, antes bien, no obstante, con todo, etc.*) [4].

Функція з’єднання окремих елементів дискурсу стала головною для виділення дискурсивних маркерів як окремого класу слів. Саме тому в лінгвістиці для них також існує назва *conectores discursivos* – українською дискурсивні конектори (зв’язувачі). Для цієї функції також можна виділити слова та вирази, що виконують під-функції протиставлення та контраргументації [1; 7].

(Актуальні питання когнітивної лінгвістики [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Когнітивні особливості контраргументативних дискурсивних маркерів у сучасній іспанській мові
(Українською) [Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvnyh markeriv u suchasnij ispans'kij movi]

© Ломакіна І. А. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

У мовленні крім процесів кодифікації та декодифікації існують принципи, що регулюють взаємодію комунікантів і, співвідносно, інтерпретацію висловлювань. Теорія розуму визначає здатність усвідомлювати відмінності, що існують між поглядами комунікантів. Іншими словами, ця здатність дозволяє рецепієнту брати до уваги психічні стани інших суб'єктів, припускаючи, що їх думки подібні до його власних.

Дуже часто рецепієнт піддається ситуації, в якій повинен уявляти, що думають інші комуніканти. У свою чергу, ці комуніканти можуть припустити, з інформації, яку вони мають про співрозмовника, що вони думають або здогадуються про те, що він думає, і все це також може бути виведене учасниками процесу комунікації в теоретично нескінченному циклі. Ієрархія психічних станів, що містять один одного: *Я вважаю, що ви думаєте, що я вірю...*

Комунікативні імплікатури, можуть блокуватися. Це відбувається, коли комунікант усвідомлює, що його інформація викликала небажаний ефект у співрозмовника. Комунікант здатний це зрозуміти саме завдяки теорії розуму. Саме ця гетерометакогнітивна здатність звітує комунікантам про небажані імплікатури. Саме теорія розуму призводить до того, що комуніканти звертаються до вживання ДМ щоб блокувати небажані імплікатури.

Процес «читання» розуму співрозмовника, який висуває теорія розуму, є в наявності у всіх учасників мовленнєвого акту. Той, хто розмовляє, «читає розум» реципієнта і, в результаті свого розуміння, модифікує подальше повідомлення. Можемо підсумувати, що мовець постійно думає про те, як інтерпретує його повідомлення співрозмовник.

Саме цим «читанням розуму» пояснюється усвідомлення появи небажаних імплікатур і, як наслідок, бажання їх заблокувати за допомогою використання мовних засобів, а саме – контраргументативних ДМ (*sin embargo, al contrario, con todo, no obstante*, etc.).

Чим більше комунікант піклується про стан реципієнта мовлення, тим більше він націлений на зчитування небажаних імплікатур, тим більше він слідкує за мовними одиницями, які він вибирає для повідомлення, і за їх ефектами. Співвідносно, тим більше активується теорія розуму під час комунікативного процесу. Вищезазначене впливає на вживання КДМ.

(Current issues in cognitive linguistics [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Cognitive Features of Contrargumentative Discourse Markers in Modern Spanish Language (in Ukrainian)

[Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvnnyh markeriv u suchasnij ispan's'kij movi]

© Lomakina I. A. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

Якщо розглядати відмінності у вживаннях КДМ треба виділити різні відтінки вживань в межах зазначеного вище алгоритму. Усвідомлення цих відмінностей, зазвичай, притаманне носіям мови і важко передається тим, хто вивчає іспанську мову як іноземну.

Можна сказати, що КДМ, наприклад *sin embargo* блокують небажану імплікатуру з першої частини висловлювання, заперечуючи її новим твердженням у другій частині – продовженні дискурсу після *sin embargo*. В той час, коли інші КДМ також блокують небажану імплікатуру, але не заперечуючи попереднє твердження, а виправляючи його за допомогою конкретизації. Тому ці КДМ не можуть замінювати одне одного в однакових контекстах.

Навіть, якщо вони зустрічаються в абсолютно однакових контекстах, можна спостерігати, що вони вживаються комунікантом для різних цілей і трактуються по-різному реципієнтом:

Mañana es mi día de descanso. Sin embargo, puedes llamarme.

Mañana es mi día de descanso. Con todo, puedes llamarme.

В обох випадках небажаний ефект від імплікатури, викликаній першою частиною *no me llames*, блокується КДМ. Але наявність *sin embargo* спричиняє спростування цього ефекту. В той час, коли *con todo* не заперечує цей ефект, а тільки, дистанціюючись від нього, підлаштовує. Таким чином у другому випадку залишається незручність від можливого в теорії майбутнього телефонного дзвінка, яка повністю блокується в першому.

Відповідно до вищезазначеного, досить складно помічати такі тонкі відтінки в мовленні, але ці види КДМ не сприймаються однаково. Залежність розуміння цих відтінків від прагнення досягти бажаного ефекту комунікації, знову вказує на зв'язок вживань КДМ з теорією розуму.

Вживання КДМ пов'язується із спростуванням шляхом заперечення або переоформлення попередньої інформації, яка викликала небажану імплікатуру. Тобто в когнітивному плані можна асоціювати контраргументативні ДМ з несприятливістю та з поступливістю.

Tengo fiebre. Sin embargo, saldré.

Tengo fiebre. No obstante, saldré.

В обох прикладах небажаною імплікатурою буде: *мені не слід виходити*. *Sin embargo* зводить її нанівець запереченням. *No obstante* не спростовує зазначене в першій частині, переконання, про те, що не слід виходити, воно

(Актуальні питання когнітивної лінгвістики [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Когнітивні особливості контраргументативних дискурсивних маркерів у сучасній іспанській мові
(Українською) [Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvnih markeriv u suchasnij ispans'kij movi]

© Ломакіна І. А. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

продовжує існувати, але вже не настільки впливаючи на те, що хоче повідомити комунікант. Небажана імплікатура блокується спростуванням твердження, не через заперечення, як у випадку з *sin embargo*, але у слабшій формі часткового заперечення. Інформація, яку вводить *No obstante* не протиставляється попередній інформації, вона скоріше стає уточненням, що не зменшує правдивості першого твердження. Таке значення співвідноситься з дієсловом *obstar* – *протиставляти*. Тому, чим більшою буде заангажованість мовця на істинність первинної інформації, тим більше шансів зустріти у висловлюванні КДМ *no obstante*, і чим впевненість в правдивості буде меншою, тим більше шансів для застосування *sin embargo*. Ця відмінність у характері заперечення не може сприйматися без глибокого знання і відчуття мови. Повною мірою користуватися такими когнітивними властивостями КДМ можуть тільки носії мови. Саме подальше дослідження особливостей вживань зазначених ДМ може стати в нагоді для викладачів і для тих, хто вивчає іспанську мову.

Висновки. На початку комунікативного процесу, завдяки теорії розуму, комунікант усвідомлює виникнення небажаної для реципієнта імплікатури. Він намагається зняти її когнітивний вплив вживаючи КДМ для того, щоб реципієнт не приписав йому небажану інтенцію.

Контраргументативні ДМ мають власну когнітивну програму функціонування, за якою з одного боку вони блокують небажану імплікатуру, що виникла в попередньому висловлюванні, а з іншого – вводять новий блок дискурсу. Цим новим блоком комунікант укомплектовує інформацію, з якою має залишитись реципієнт.

Безперечно, рівень володіння мовою можна визначати, зокрема, вмінням вживати та інтерпретувати КДМ, без цього вміння комунікативна компетенція буде неповною.

Подальші перспективи дослідження ми вбачаємо в визначенні найтипівіших когнітивних значень дискурсивних маркерів іспанської мови. Також перспективним вважається дослідження особливостей перекладу іспанськомовних дискурсивних маркерів залежно від спрямованості дискурсу.

Як вже зазначалося, відтінки вживань різних маркерів в межах лише КДМ не сприймаються однаково. Залежність розуміння цих відтінків від прагнення досягти бажаного ефекту комунікації, знову вказує на зв'язок

(Current issues in cognitive linguistics [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Cognitive Features of Contrargumentative Discourse Markers in Modern Spanish Language (in Ukrainian)

[Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvnnyh markeriv u suchasnij ispan'skij movi]

© Lomakina I. A. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

вживань КДМ з теорією розуму і потребує окремих досліджень.

Література:

1. Ломакіна, І. А. «Семантико-прагматичні особливості дискурсивних маркерів у сучасній іспанській мові.» *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* 32 (2017), 192.
2. Briz, A., Pons, S. y J., Portolés. *Diccionario de partículas discursivas del español* (2008), <http://www.dpde.es>
3. Escandell, Vidal, Leonetti, M. «On the Rigidity of Procedural Meaning.» *Procedural Meaning, Bingley, Emerald* (2011): 81-102.
4. Martí Sánchez M. «Los marcadores discursivos para estudiantes y profesores.» *Español como lengua extranjera. Actividades y claves realizadas por Sara Fernández Gómiz* (Madrid: Edinumen, 2013).
5. Portolés, J., Zorraquino, M. «Los marcadores del discurso.» (Madrid: Espasa Calpe, 1999), capítulo 63.
6. *Nueva gramática de la lengua española*, Real Academia española y asociación de academias de la lengua española (Madrid: Espasa, 2010_.
7. Schiffrin, D. *Discourse markers* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987), 364.

References:

1. Lomakina, I. A. «Semantiko-pragmatichni osoblivosti diskursivnih markeriv u suchasnij ispans'kij movi [Semantic-pragmatic features of discourse markers in modern spanish language].» *Problemi semantiki, pragmatiki ta kognitivnoi lingvistiki* [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics] 32 (2017) (In Ukr.).
2. Briz, A., Pons, S. y J., Portolés. *Diccionario de partículas discursivas del español* (2008), <http://www.dpde.es>
3. Escandell, Vidal, Leonetti, M. «On the Rigidity of Procedural Meaning.» *Procedural Meaning, Bingley, Emerald* (2011): 81-102.
4. Martí Sánchez M. «Los marcadores discursivos para estudiantes y profesores.» *Español como lengua extranjera. Actividades y claves realizadas por Sara Fernández Gómiz* (Madrid: Edinumen, 2013).
5. Portolés, J., Zorraquino, M. «Los marcadores del discurso.» (Madrid: Espasa Calpe, 1999), capítulo 63.
6. *Nueva gramática de la lengua española*, Real Academia española y asociación de academias de la lengua española (Madrid: Espasa, 2010_.
7. Schiffrin, D. *Discourse markers* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987), 364.

(Актуальні питання когнітивної лінгвістики [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Когнітивні особливості контраргументативних дискурсивних маркерів у сучасній іспанській мові
(Українською) [Kognityvni osoblyvosti kontrargumentatyvnyh dyskursyvnyh markeriv u suchasnij ispans'kij movi]

© Ломакіна І. А. [Lomakyna I. A.], lomakinairi@gmail.com

УДК 811.134.2

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 11.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 13.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98.71 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.09>

КОНЦЕПТ GUERRA В ІСПАНОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Олександра Юріївна Рибалка (м. Київ, Україна)

sasharybalka112@gmail.com

магістрантка кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено дослідженню вербальних засобів реалізації концепту. Автор, даючи визначення таким термінам, як «концепт» та «концептосфера», наголошує на їх комплексній структурі та наводить ті, що є найбільш доречними в рамках даної розвідки. Визначено, що лексико-семантичне поле концептів перебуває в константному процесі розширення, чому сприяє інтернет-дискурс, в якому найшвидше відображаються нові смисли та відтінки значень лексем і відповідних понять, когніцій. Встановлено, чому вивчення концепту ВІЙНА нині є особливо актуальним у сучасному глобалізованому світі, про що свідчить російське вторгнення в Україну. У статті досліджено мовні засоби, за допомогою яких відбувається актуалізація концепту GUERRA в дискурсі мас-медіа Іспанії.

Особистий внесок автора: у процесі вивчення вербальних засобів реалізації концепту GUERRA в текстах іспанського інтернет-видання сформовано фрейм, який ілюструє актуалізацію концепту та наголошує на його зв'язку з концептом CRIMEN.

Ключові слова: концепт, концептосфера, універсальний концепт, концепт GUERRA, лексико-семантичне поле концепту, номінативне поле концепту, інтернет-дискурс, межі концепту.

THE CONCEPT GUERRA IN SPANISH INTERNET DISCOURSE

Oleksandra Yu. Rybalka (Kyiv, Ukraine)

sasharybalka112@gmail.com

Master student at Romance Philology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article is devoted to the study of lexical means through which the concepts are verbalized. The author gives a definition of such terms as “concept” and “conceptual sphere” with an emphasis on their complex structure providing those that are most relevant in the research. It was determined that the lexical and semantic as well as nominative fields of concepts are in the constant process of expansion, which is facilitated by the Internet discourse. The last mentioned is characterized by immediate transmission of current events, thus it enables the verbalization of concepts which are of considerable interest to the members of the community in a certain period of time. It was shown that in mass media discourse new concepts are constantly appearing, but also the existing ones are acquiring new meanings and connotations. Proceeding from the fact that the language can serve to create manipulative, untrue and propaganda information, it was determined that the study of the concept “war” is particularly relevant. The article considers the lexical means, by which the actualization of the concept GUERRA takes place in mass-media discourse, which include the lexeme “guerra” itself and its use with attributive adjectives as well as the synonyms of the lexeme “guerra”. The both above mentioned are also used with the verbs that have different semantic features.

Personal contribution made by the author: in the process of researching the lexical means of realization of the concept GUERRA in the texts of Spanish online newspaper *El Español* the frame structure was created. The frame illustrates the actualization of the concept and highlights the connection of the concept GUERRA with the concept CRIMEN.

Key words: concept, conceptual sphere, universal concept, concept GUERRA, lexical and semantic field of concept, nominative field of concept, Internet-discourse, conceptual limitations.

Постановка проблеми. В сучасній лінгвістиці широко вивчаються концепти, які виникають у результаті певних суспільних та мовних процесів або існують протягом віків, набуваючи нових конотацій [10, с. 217]. Мова відіграє важливу роль у формуванні уявлень окремих особистостей про події та

феномени сучасності, а також продукує певне ставлення до них [4, с. 143]. Так, в інтернет-дискурсі як одному з найефективніших типів комунікації сьогодення відбувається актуалізація універсальних концептів, які є значущими для всього людства в аксіологічному контексті.

Для дискурсу мас-медіа, зокрема інтернет-дискурсу, характерним є безпосереднє висвітлення актуальних подій, тому в ньому стає можливою вербалізація концептів, які становлять суттєвий інтерес для представників суспільства в певний проміжок часу. З огляду на той факт, що цей тип масової комунікації користується неабиякою популярністю серед усіх вікових груп та значно впливає на їхнє сприйняття того, що відбувається у світі, дослідження реалізації концепту *GUERRA* в ньому має неабияке значення, чим і пояснюється **актуальність** дослідження.

Метою статті є дослідити особливості актуалізації концепту *GUERRA* в іспаномовному масовому дискурсі. Для досягнення мети постає необхідність вирішення таких завдань:

- 1) уточнити зміст термінів «концепт», «концептосфера»;
- 2) визначити роль інтернет-дискурсу в реалізації концептів, зокрема концепту *ВІЙНА*;
- 3) прослідкувати процес вербалізації концепту *GUERRA* в іспаномовних інтернет-джерелах.

Об'єктом дослідження є концепт *GUERRA* в іспаномовному інтернет-дискурсі.

Предметом дослідження є мовні засоби актуалізації концепту *GUERRA* в інтернет-дискурсі Іспанії.

Матеріалами для наукової розвідки слугували тексти іспаномовних інтернет-видань.

У процесі написання статті було застосовано такі **методи** дослідження: аналізу та синтезу, вибірки мовного матеріалу, компонентного аналізу.

Наукова новизна полягає в тому, що у статті проаналізовано, за допомогою яких мовних засобів забезпечується реалізація концепту *GUERRA* в іспаномовному інтернет-дискурсі на тлі розв'язаної Росією війни проти України.

Огляд наукової літератури. Дослідженню концептів присвятили наукові розвідки вітчизняні лінгвісти. О. Богомолець-Бараш описав актуальні напрями дослідження когнітивної науки в Україні [2]. Формування концептосфери стало

одним із предметів дослідження А. Приходька [5]. Вивченню особливостей актуалізації концепту *ВІЙНА* присвячені праці таких мовознавців: О. Шевченко та Л. Брославська (на матеріалі англійської мови), Л. Пасик (на матеріалі німецької мови) [3]. К. Близнюк дослідив розкриття даного концепту у свідомості української молоді [1]. У праці І. Шевченко, І. Морозової та В. Шевченко розглянуті номінації, за допомогою яких відбувається висвітлення війни Росії проти України в англомовному медійному дискурсі [6].

Основний зміст. Сучасна лінгвістика налічує низку дефініцій терміну «концепт», що є багатовимірним за своїми структурою та змістом: він пов'язаний із мовою, в якій власне відбувається об'єктивація; з культурою, в якій акумульована певна сукупність цінностей; зі свідомістю людини. Згідно з А. Приходьком, концепт доцільно розглядати з аксіологічної, етнокультурної, ментальної перспектив [5, с.15–22]. Концепт виступає уявленням про конкретний момент дійсності, на формування якого значно впливають культурні традиції, а також досвід кожного окремого суб'єкта. Таким чином, він зазнає постійних трансформацій та розширює спектр своїх значень, нерідко міфологічних, через що і потребує перманентного уточнення та дослідження [9, с.45–58]. Концептосфера ж визначається як комплекс концептів певної нації, який формується на рівні свідомості кожного носія мови.

Процес актуалізації концептів в інтернет-дискурсі є одним з найефективніших способів їх вербалізації, адже глобальна мережа дозволяє максимально швидко транслювати нові смисли, які виникають в кожній окремій мові. В дискурсі мас-медіа щодня з'являються нові концепти, а також набувають нових значень вже існуючі. Навіть універсальні концепти, такі як *ДОБРО*, *СТРАХ*, *ЛЮБОВ*, *СМЕРТЬ*, *ВІЙНА* та інші перебувають у постійному процесі розширення їхнього лексико-семантичного поля.

Наразі постає необхідність детального вивчення концепту *GUERRA*, адже мова може слугувати інструментом для появи маніпулятивної та неправдивої інформації, а в деяких випадках навіть пропаганди [8, 11]. До того ж, враховуючи стрімкі темпи документації перебігу воєнних дій, безперервно відбувається актуалізація понятійного компоненту концепту *GUERRA*, що стає можливим за допомогою мас-медійного дискурсу.

Розглядаючи реалізацію концепту *ВІЙНА* в медійному дискурсі Іспанії на тлі війни Росії проти України, слід говорити про актуалізацію концепту безпосередньо у лексемі *guerra*, а також її сполучуваність із прикметниками-

(Актуальні питання когнітивної лінгвістики [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Концепт *guerra* в іспаномовному інтернет-дискурсі (Українською) [Koncept guerra v ispanomovnomu internet-dyskursi]© Рибалка О. Ю. [Rybalka O. Ju.], sasharybalka112@gmail.com

атрибутивами на позначення жорстокості («*una guerra asesina*» (вбивча війна), «*la guerra de agresión*» (агресивна війна)), масштабності («*la guerra total*» (тотальна війна)), характеру («*la guerra imperialista*» (імперіалістична війна)) та наслідків («*una guerra destructiva*» (руйнівна війна)) [12].

Реалізація концепту *GUERRA* відбувається також за допомогою синонімічних лексем, а саме: «*la violencia*» (жорстокість), «*la barbarie*» (варварство), «*la invasión*» (вторгнення), «*la ofensiva*» (наступ), «*la escalada militar*» (ескалація воєнних дій), «*el atentado*» (напад, замах), «*el conflicto bélico*» (воєнний конфлікт), «*la agresión*» (агресія), «*la crueldad*» (жорстокість), «*el ataque*» (атака), «*el horror*» (жах), «*el crimen*» (злочин) (див. рис. 1). Лексеми-синоніми так само можуть вживатися разом з прикметниками, які конкретизують їх зміст: «*el ataque brutal*» (жорстока атака), «*el ataque con artillería*» (артилерійська атака).

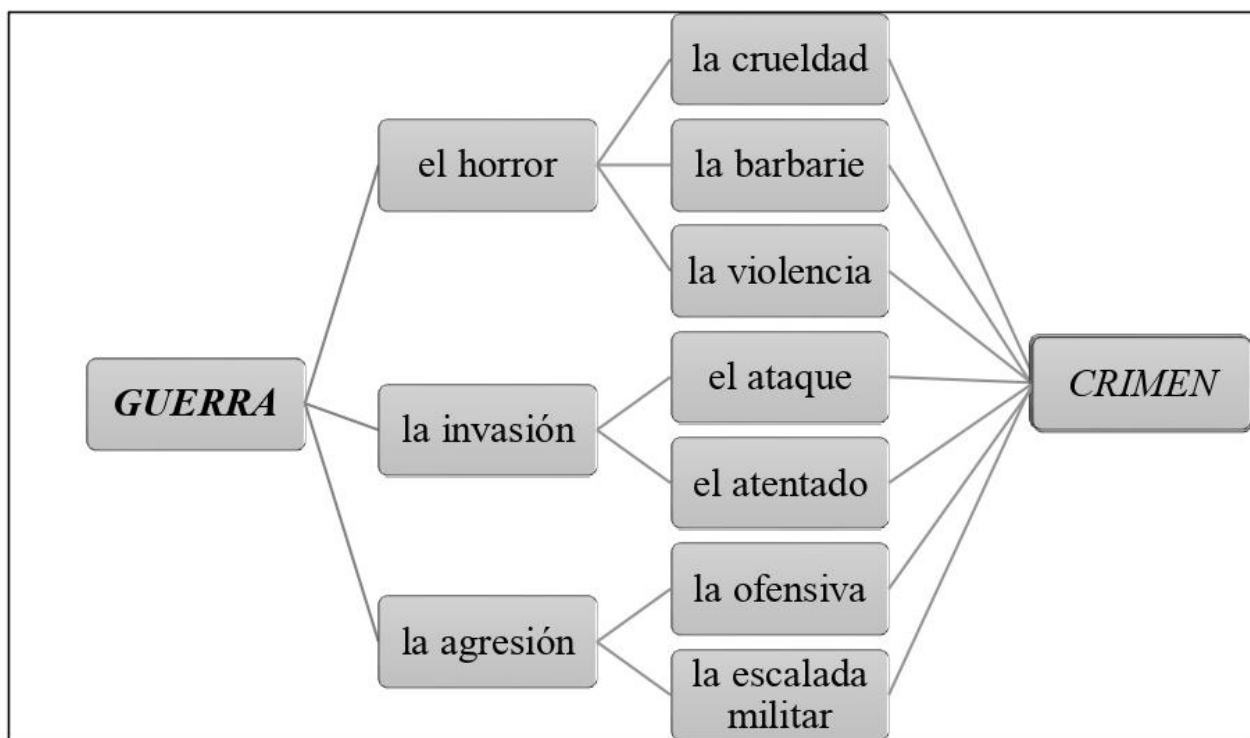

Рис. 1. Фрейм концепту *GUERRA*

Можна прослідкувати використання концепту *GUERRA* та лексем-синонімів з дієсловами з різними семантичними ознаками: на позначення початку («*lanzar una triple ofensiva*» (розгорнути наступ із трьох напрямків)),

поновлення («*Rusia ha retomado un esfuerzo ofensivo*» (Росія знову здійснила спробу наступу)) або перебігу процесу («*la guerra que está librando Rusia en Ucrania*» (війна, яку веде Росія в Україні)). Нерідко дієслова вживаються разом із прислівниками з негативною семантикою, які надають більшої емотивності висловлюванню: «*tomar territorio salvajemente en el este y el sur del país*» (по-варварськи захоплювати території на сході та півдні країни)).

Номінації концепту *GUERRA* у поєднанні з присвійними прикметниками використовуються задля вказівки на країну-агресора: «*la invasión rusa*» (російське вторгнення), «*la agresión de Putin*» (путінська агресія). Спостерігається також вживання порівнянь для надання більш вираженого негативного забарвлення: «*la invasión rusa de Ucrania como hija de los delirios de grandeza de Putin*» (російське вторгнення в Україну як наслідки манії величі Путіна). Дуже поширене використання прикметників на позначення незаконності дій агресора та порушення ним міжнародних норм: «*un uso ilegal de la fuerza armada*» (незаконне застосування збройних сил), «*una acción indefendible e inaceptable*» (невиправдана та неприпустима дія), «*la invasión del territorio internacionalmente reconocido de su país vecino*» (вторгнення на міжнародно визнану територію сусідньої країни), «*un crimen atroz del derecho penal internacional*» (жахливий злочин, що є предметом міжнародного кримінального права), «*un atentado contra la integridad territorial de Ucrania*» (замах на територіальну цілісність України).

Концепт актуалізується за допомогою вживання дієприкметникових зворотів, підрядних означальних речень, а також власних назв населених пунктів на позначення трагічних наслідків війни для народу України: «*los horrores perpetrados por las fuerzas armadas rusas en Ucrania*» (жахи, вчинені російськими збройними силами на території України), «*un conflicto bélico marcado por el desastre humanitario*» (воєнний конфлікт, що характеризується гуманітарною катастрофою), «*los crímenes contra la humanidad en Bucha*» (злочини проти людства, які були скоєні в Бучі).

Концепт *GUERRA* набуває нових відтінків значень у наступному прикладі: «*el pueblo ucraniano resiste a la fuerza secular del imperialismo ruso*» (народ України протистоїть багатовіковій силі російського імперіалізму). В даному прикладі, а саме в значенні прикметника «*secular*» втілюється повторюваний характер агресії, з якою стикається наша країна. За допомогою використання дієслова «*resistir*» (чинити опір) наголошується на

можливості України давати відсіч агресору та у перспективі досягти цілковитої перемоги.

Висновки дослідження. У процесі аналізу лексичних засобів, за допомогою яких у текстах іспаномовних інтернет-видань реалізується концепт *GUERRA*, ми дійшли таких висновків:

1. Концепт доцільно трактувати як відображення певної миті дійсності у свідомості кожного окремого мовця, яке формується під впливом власне досвіду особистості та культурних традицій. Концептосферу можна визначити як систему концептів певної нації, формування якої відбувається на рівні свідомості носіїв даної мови. Було визначено, що номінативні та лексико-семантичні поля різних концептів постійно розширюються під впливом подій, які відбуваються, що ми й простежили на прикладі інтернет-дискурсу.
2. Дискурсу мас-медіа, зокрема інтернет-дискурсу, притаманна швидка передача актуальних подій, саме тому в ньому стає можливою вербалізація концептів, які становлять значний інтерес для представників суспільства в певний момент дійсності. В роботі було встановлено, що інтернет-дискурс сприяє появі нових концептів, а також набуттю універсальними концептами нових конотацій. Було проаналізовано реалізацію концепту *GUERRA*, адже через війну Росії проти України відбувається актуалізація понятійного та номінативного компонентів концепту в різних мовах, серед яких й іспанська.
3. У результаті дослідження лексичних засобів було встановлено, що втілення концепту *GUERRA* в іспаномовних статтях відбувається за допомогою самої лексеми *guerra* та її поєднанню з прикметниками, що виступають атрибутами. Застосовуються також синонімічні лексеми окремо та в поєднанні з прикметниками, покликаними уточнити їх значення. Ми спостерігали використання вищезазначених лексем з дієсловами, для яких характерними є такі семантичні ознаки, як відображення початку, продовження або тривалості певного процесу. Нерідко дані дієслова вживалися разом із прислівниками на позначення

негативної конотації, що робило висловлювання більш емоційно навантаженим. Номінації концепту сполучалися з присвійними прикметниками та позначали країну, яка виступає агресором у війні. Було виявлено, що широко використовуються порівняння, які дозволяють отримати більшу негативну експресивність. Поширеним явищем було застосування прикметників, які вказували на протиправність дій Росії. Концепт був реалізований також за допомогою використання дієприкметників і власних назв населених пунктів, які дозволили підкреслити трагедію, яку агресор приніс в нашу країну.

Перспективи подальших наукових розвідок. Дослідження концепту *GUERRA* не має обмежуватися даною статтею, адже наразі ця тема потребує детального вивчення. Перспективами подальших досліджень може бути аналіз актуалізації концепту *VICTORIA UCRANIANA* в медійному просторі Іспанії.

Література:

1. Близнюк, К. Р., Скідченко, Р. О. «Асоціативне поле концепту війна у свідомості української молоді.» *Закарпатські філологічні студії* 23 (1) (2022): 18–23.
2. Богомолець-Бараш, О. М. *Напрями когнітивних досліджень в Україні*: реферат (Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2022), 13.
3. Брославська, Л. Я. «Концепт війна в англомовній картині світу: доконцептуальні основи.» *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов 1051 (73) (2013): 46–51.
4. Дацишин, Х. П. «Атрибутивна сполучуваність концепту гідність у сучасному українському Інтернет-дискурсі.» *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, Серія: Журналістські науки 3 (Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2019): 142–149.
5. Приходько, А. М. *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики* (Запоріжжя: Прем'єр, 2008), 332.
6. Шевченко, І. С., Морозова, І. І., Шевченко, В. О. «Номінації агресії Росії проти України в англомовних медіа: когнітивно-прагматичний аналіз.» *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*, Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов 95 (2022): 70–77.
7. Шевченко, О. М. «Репрезентація концепту WAR в англомовній лінгвокультурі.» *Наукові записки*, Серія: Філологічні науки 193 (2021): 133–139.

(Актуальні питання когнітивної лінгвістики [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

Концепт *guerra* в іспаномовному інтернет-дискурсі (Українською) [Koncept guerra v ispanomovnomu internet-dyskursi]

© Рибалка О. Ю. [Rybalka O. Ju.], sasharybalka112@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

8. Barnes, L. «Language, War and Peace: An Overview.» *Language Matters: Studies in the Languages of Africa* 34 (1) (2003): 3–12.
9. Lakoff, G., Johnson, M. *Metaphors we live by* (University of Chicago Press, 2003), 276.
10. Melnyk, I., Holoiukh, L., Kalishchuk, D., Levchuk, I. «Verbal Markers of the Concept of Peace: Psycholinguistic and Lexical Analyses.» *East European Journal of Psycholinguistics* 7 (2) (2020): 214–230.
11. Snyders, R. «Mechologic and ecologic: Blueprints for war and peace.» *Language Matters: Studies in the Languages of Africa* 34 (1) (2003): 80–85.

Джерела ілюстративного матеріалу:

12. *Guerra Rusia-Ucrania*, https://www.elespanol.com/temas/guerra_rusia_ucrania/

References:

1. Blyznjuk, K. R., Skidchenko, R. O. «Asociatyvne pole konceptu vijna u svidomosti ukrai'ns'koj' molodi.» *Zakarpats'ki filologichni studii* 23 (1) (2022): 18–23.
2. Bogomolec'-Barash, O. M. *Naprjamy kognityvnyh doslidzhen' v Ukrai'ni*: referat (Kyjiv: KNU im. Tarasa Shevchenka, 2022), 13.
3. Broslavs'ka, L. Ja. «Koncept vijna v anglo-movnij kartyni svitu: dokonceptual'ni osnovy.» *Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo universytetu imeni V. N. Karazina*, Serija: *Romano-germans'ka filologija. Metodyka vykladannja inozemnyh mov* 1051 (73) (2013): 46–51.
4. Dacyshyn, H. P. «Atrybutyvena spoluchuvanist' konceptu gidnist' u suchasnomu ukrai'ns'komu Internet-dyskursi.» *Visnyk Nacional'nogo universytetu «L'vivs'ka politehnika»*, Serija: *Zhurnalists'ki nauky* 3 (L'viv: Vyd-vo L'vivs'koj' politehniky, 2019): 142–149.
5. Pryhod'ko, A. M. *Koncepty i konceptosystemy v kognityvno-dyskursyvnij paradygmi lingvistyky* (Zaporizhzhja: Prem'jer, 2008), 332.
6. Shevchenko, I. S., Morozova, I. I., Shevchenko, V. O. «Nominacii' agresii' Rosii' proty Ukrai'ny v anglo-movnyh media: kognityvno-pragmatychnyj analiz.» *Visnyk HNU imeni V. N. Karazina*, Serija: *Inozemna filologija. Metodyka vykladannja inozemnyh mov* 95 (2022): 70–77.
7. Shevchenko, O. M. «Reprezentacija konceptu WAR v anglo-movnij lingvokul'turi.» *Naukovi zapysky*, Serija: *Filologichni nauky* 193 (2021): 133–139.
8. Barnes, L. «Language, War and Peace: An Overview.» *Language Matters: Studies in the Languages of Africa* 34 (1) (2003): 3–12.
9. Lakoff, G., Johnson, M. *Metaphors we live by* (University of Chicago Press, 2003), 276.
10. Melnyk, I., Holoiukh, L., Kalishchuk, D., Levchuk, I. «Verbal Markers of the Concept of Peace: Psycholinguistic and Lexical Analyses.» *East European Journal of Psycholinguistics* 7 (2) (2020): 214–230.
11. Snyders, R. «Mechologic and ecologic: Blueprints for war and peace.» *Language Matters: Studies in the Languages of Africa* 34 (1) (2003): 80–85.
12. *Guerra Rusia-Ucrania*, https://www.elespanol.com/temas/guerra_rusia_ucrania/

(Current issues in cognitive linguistics [Aktual'ni pytannja kognityvnoi' lingvistyky])

The Concept Guerra in Spanish Internet Discourse (in Ukrainian) [Koncept guerra v ispanomovnomu internet-dyskursi]© Rybalka O. Yu. [Rybalka O. Ju.], sasharybalka112@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ [CURRENT ISSUES IN LINGUOCULTURAL STUDIES]

УДК 811.134.2'27:808.5

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 18.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 21.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 100 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.10>

ПРО ДИСКУРСИ ПІДРУЧНИКІВ З ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Олена Юріївна Сайфутдінова (Львів, Україна)

olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

кандидат філологічних наук кафедри французької філології

Львівський національний університет імені Івана Франка

(Міністерство освіти і науки України)

79005, м. Львів, вул. Університетська, 1

Стаття зосереджує увагу на дискурсах, присутніх у сучасних підручниках з іспанської мови. У дослідженні визначено та проілюстровано, що підручник відображає країну мовно, культурно та ментально. Розглянуто присутність різних тем залежно від спрямування і текстового наповнення підручників, яке також відображене в стилі комунікації та в пропонуваному до виконання вправах. Доведено, що текстові матеріали, розміщені в підручнику, традиційно репрезентують стереотипи та ціннісні орієнтири іспанців. Описано дискурс іспанського підручника з погляду комунікативної, емотивної та метамовної функцій мови. Запропоновано вивчати підручники як цінний ілюстративний матеріал для дослідження історії, мови та лінгвокраїнознавства.

Ключові слова: дискурс, вправа, текст, тема, завдання.

ON THE DISCOURSES OF SPANISH LANGUAGE TEXTBOOKS

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Про дискурси підручників з іспанської мови (Українською) [Pro dyskursy pidruchnykiv z ispans'koj' movy]

© Сайфутдінова О. Ю. [Sayfutdinova O. Ju.], olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

Olena Yu. Saifutdinova (Lviv, Ukraine)

olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

PhD (Philology), associate professor at French Philology Department

Ivan Franko National University of Lviv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

1 Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79005

This article is devoted to the topics that appear in the textbooks of the Spanish language written by Spanish authors. Special attention to the traditional discourses is paid. The textbooks are studied considering its didactic orientation, and it is observed that the topics represented in the textbooks change depending on its components: the texts and the tasks offered. It is shown that the text, the tasks and the exercises of the Spanish textbooks represent the cultural and mental characteristics of the Spanish nation along with the language. It is discovered that Spanish textbooks of Spanish language reflect traditional stereotypes and axiological points of the Spanish nation. It is especially characteristic of grammar books that, at first sight, seem to be far from the topics of Spanish day-to-day life, civilization, culture, and history. The discourse of the textbooks is described from the focus on the communicative, emotive, and metalinguistic functions of the language. The research has revealed that, in some cases, Spanish textbooks represent valuable sources for studying civilization and culture or even the history of Spain. As far as further research is concerned it is recommended to use the methods of the corpus linguistics. Free and directed associative experiments would be useful too as well as quantitative and statistical methods for their procession.

Key words: discourse, exercise, text, topic, task.

Вступ: Традиційно підручник з іноземної мови вважають одним із головних ресурсів для досягнення результатів навчання. Навіть у добу цифрових технологій навчання іноземної мови спирається на письмо і друкований підручник, адже екранні засоби не завжди дають змогу досягти ефективного запам'ятовування, а також потребують електропостачання та безперебійного доступу до інтернет-мережі. До слова, останнє стало не завжди можливим в Україні в цей воєнний час; до того ж здобувачі освіти легко відволікаються від роботи з екраном через раптові мережеві повідомлення та роботу додаткових функцій на пристрої. Так, цифрові ресурси для навчання будуть дієвими лише за умови їхнього системного, послідовного та повторюваного використання, позаяк зорове запам'ятовування, як і будь-яке інше, потребує фіксованого тексту; і корисно буде, якщо вивчуване слово, граматичну форму або синтаксичну конструкцію здобувачі освіти

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

On the Discourses of Spanish Language Textbooks (in Ukrainian) [Pro dyskursy pidruchnykiv z ispans'koi' movy]

© Saifutdinova O. Yu. [Saifutdinova O. Ju.], olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

пропускати через пам'ять за допомогою скоропису. Як свідчить практика, експерименти та інші вагомні розмаїті дослідження, зокрема сучасна наукова розвідка японських учених [10], скоропис – це неоціненна інструментальна опція, якої нас позбавляють електронний курс, відео, електронна версія підручника або тестів. Варто нагадати, що виконання письмових вправ запускає механізм “пригадування” [3], який і забезпечує навчання.

Змісту і наповнення підручників з іспанської мови торкаються переважно наукові праці з лінгводидактики і методології. Франсіско Хіменес Кальдерон та Анна Руфат, розмірковуючи про дискурсову спрямованість інструментів для навчання, стверджують, що “вибір завдання і визначення теми залежатимуть головним чином від потреб, зацікавлень і характеру аудиторії” (тут і далі переклад мій. – О. Сайфутдінова) [8, с. 32]. На думку більшості дослідників, універсальною і непомильною темою навчальних матеріалів – дискурсом – є сократівська спроба пізнати себе, а відтак і познайомитися з іншими учасниками навчального процесу. Іспанські дидакти, розмірковуючи про зміст навчання, надають найбільшого значення комунікації як соціальної взаємодії, позначеній особистісними силами та емоціями: “Злиття мовного, соціального та освітнього контекстів надають другим мовам таких особливих властивостей, що їх слід брати до уваги під час навчання різномірної учнівської аудиторії” [9, с. 149]. Дискурсовому навантаженню надають значення навіть під час вивчення граматики. До прикладу, доктор Патрісія Гільєн Солано з Університету Коста Рики зазначає: “Дискурс є простором, в якому застосовують граматику, і в цьому контексті ми можемо об'єднати вивчення граматики з концептами, що впливають із прагматики та соціолінгвістики” [6]. Хосе Мануель Бустос Хісберт, професор Університету Саламанки, розмірковуючи про навчання граматики, ставить питання про різницю дискурсів: “Одним із питань, яке нам видається головним щодо навчання граматичного компоненту на уроках іспанської мови як іноземної, – це дистанція між дискурсом аудиторії та реальним дискурсом” [5, с. 62]. Науковець здійснює корпусне дослідження вживаності певних граматичних явищ і ставить під сумнів доцільність вивчення усіх граматичних явищ, перелічених в “Описовій граматиці іспанської мови” (“La Gramática descriptiva de la lengua española”), виданій Іспанською Королівською Академією та в “Новій граматиці іспанської мови” (“Nueva gramática de la lengua española”).

Основний зміст: Метою цього дослідження є виявити присутню в підручниках з іспанської мови дискурсивну спрямованість, позаяк створення тексту

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Про дискурси підручників з іспанської мови (Українською) [Pro dyskursy pidruchnykiv z ispans'koi' movy]

© Сайфутдінова О. Ю. [Sajfutdinova O. Ju.], olena.sajfutdinova@lnu.edu.ua

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

вправи вважають креативним процесом, який пов'язаний із породженням мовлення, і розглядати його можна в координатах психолінгвістики. Спостереження за колегами і самоспостереження за розробкою навчальних завдань дає підстави виокремити в них елементи автобіографічності, зв'язок з особистим досвідом, зокрема з відображенням у ньому навколишніх реалій. Так, створені викладачем вправи, їхній набір чи й підручник загалом нагадують зреалізовану методику проєктивного психологічного тесту.

Під терміном “дискурс” маємо на увазі “індивідуальний, особистісний смисл” [1, с. 147], яким наповнюється “текст внаслідок інтерпретаційної діяльності адресата” [Там само]. Цей смисл витворює автор під час генерування тексту і відновлює реципієнт під час сприйняття. Логічно, що цікавими для дослідження є лише оригінальні дискурси підручника, тобто дискурс має постати з тексту, написаного автором. Проте часто автори підручників компілюють навчальні матеріали з інших підручників, художніх творів, газетних матеріалів, інтернет-сторінок тощо. Текст підручників формують різноманітні завдання і вправи. Під терміном “завдання” ми вбачаємо власне завдання – “tarea” – вказівку учневі до виконання дій, які спричиняють формування в учні певних знань чи умінь. Терміном “вправа” – “ejercicio” – ми позначаємо таке завдання, яке передбачає вправляння, себто повторюване виконання навчальних дій. Завдання і вправи можливі до виконання на різних рівнях мови: фонологічному, морфологічному, морфологічному, словотвірному, лексико-семантичному, синтаксичному тощо. Завдання і вправи підручника, особливо вправи, нерідко є продуктом авторського вимислу, сформовані з правдивих, пригаданих або уявних ситуацій, які пропонує автор. Здавалося би, що тут доцільно було би говорити не про “дискурси”, а про різні “контексти”, якими оперує підручник іспанської мови; а проте спостереження вказують на те, що багато повідомлень насправді відірвані від контексту:

Les he dicho que me ayuden a encontrar una solución [с. 10].

No creo que tengas razón en lo que dices [Там само, с. 12].

Ojalá pudiera volver atrás. Actuaría de otra manera [Там само, с. 32].

Матеріалом нашого поверхового емпіричного дослідження ми обрали підручник із граматики Марії Пілар Ернандес Мерседес “Час практикувати індикатив і субхунтив” (“Tiempo para practicar el indicativo y el subjuntivo”). Позаяк цей підручник містить велику кількість тренувальних вправ і мінімальну кількість текстів (адже тематичне планування розділів підручника представлене

граматичними й аж ніяк не розмовними темами), ми маємо змогу поцікавитися присутніми в граматиці авторськими дискурсами. Попри всі очікування в усіх матеріалах підручника М. П. Ернандес Мерседес ми відзначаємо гостру присутність соціолінгвістичного компонента і яскраву комунікативність, про яку так дбають іспанські автори. Цей підручник з граматики реалізовує переважно такі дискурси:

- 1) взаємини між друзями: *No me gustaría que se creyera lo que le contamos ayer* [Там само, с. 23].
- 2) взаємини між колегами: *Es cierto que nos van a subir el sueldo* [Там само, с. 64].
- 3) робота і успіхи та труднощі на роботі: *Era necesario que lleguemos al trabajo antes de las ocho* [Там само, с. 23].
- 4) їжа: *No te olvides del bocadillo para el viaje, porque igual te entra hambre* [Там само, с. 39].
- 5) свята, канікули, дозвілля: *Ojalá hubiera salido la semana pasada con Luis* [Там само, с. 32].
- 6) успіхи та труднощі навчання: *El profesor me dijo que le entregara los ejercicios* [Там само, с. 20].
- 7) подорожі: *A lo mejor me voy de vacaciones Extremo Oriente* [Там само, с. 39].
- 8) турбота про екологію: *Está demostrado que, en los próximos años, tendrá lugar un cambio climático* [Там само, с. 64].
- 9) турбота про соціально-економічне майбутнє: *No veo que la ciudad esté cambiando como dicen* [Там само, с. 47].
- 10) турбота про здоров'я: *Matilde espera que su madre se recupere pronto* [Там само, с. 56].

Є всі підстави стверджувати, що граматика М. П. Ернандес Мерседес відображає типові мовлення, поведінку, культуру, національні цінності та ментальність іспанців.

Як уже зазначалося, іспанським авторам властивий комунікативний підхід, тож комунікативна функція мови зреалізована в підручнику М. П. Ернандес Мерседес найповніше: авторка звертається до здобувача освіти на “ти”, граматика має багато діалогів, діалогічними є більшість вправ і завдань: вони передбачають мовленнєво-емоційну реакцію-відповідь. Багато граматичних та синтаксичних явищ, які пояснила авторка і пропонує до вправлення, мають емоційну природу: описуючи їх М. П. Ернандес Мерседес зреалізувала емоційну та метамовну функції

мови. Присутність у підручнику реалізованих функцій мови вказує на його цілісність і вітальність.

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок: Тематичне дослідження підручників з іспанської мови для дорослих різних рівнів виявило, що на дискурсове забарвлення їхніх текстів впливає насамперед спеціалізація і тематичне орієнтування, в той час як граматика відображають незалежний авторський дискурс за умови, що граматика не була компіляцією матеріалів попередніх граматик чи інших посібників. Порівняння відображеного в граматичних вправах дискурсового матеріалу дало змогу виявити, що в підручнику переважає дискурс взаємин між друзями, позаяк його репрезентовано найчастіше і найемоційніше.

Для ефективного вивчення дискурсового наповнення іспанських граматик доречними будуть інструменти корпусної лінгвістики: пошук у корпусах відбуватиметься через попередньо підібрані лема [4, с. 14], які символізуватимуть ті чи інші дискурси. Також варто залучити кількісні методи, які би дали змогу унаочнити результати за допомогою діаграм.

Із подальших досліджень текстового матеріалу іспанських підручників можна виокремлювати історичні пласти поступу ІТ-революції, популярність відомих персоналій та впливовців, моду на літературні твори або сучасні твори кінематографу тощо. Цікаві наукові результати можна отримати, якщо залучитися інструментарієм психолінгвістики і використовувати текстові матеріали підручників як стимул під час асоціативних експериментів – і вільних, і спрямованих. Цінним матеріалом для етнопсихолінгвістики та лінгвокультурології будуть результати таких експериментів із представниками різних народів: іспанського, аргентинського, мексиканського, литовського, українського тощо. Безперечно, якісній науковій розвідці має передувати експертна думка щодо доцільності розвивати цей напрям дослідження, коли завбачливо залучені практичні категорії: “можна” і “повинен” [2, с. 40].

Література:

1. Бацевич, Ф. С. *Основи комунікативної лінгвістики* (Київ: Академія, 2004), 344.
2. Кресвелл, Джон В. та Кресвелл, Дж. Девід. *Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів*, перекл. Ігор Кобель, Тарас Кобель. (Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2022), 284.
3. Оклі, Барбара. *Люзія компетентності*, https://youtu.be/Nk5Fgg_JhQQ?t=393
4. Фокін, С. Б. *Комп'ютерні інноваційні технології в перекладацькій та перекладознавчій діяльності* (Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019), 254.

(Current issues in linguocultural studies [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii])

On the Discourses of Spanish Language Textbooks (in Ukrainian) [Pro dyskursy pidruchnykiv z ispan's'koi' movy]

© Saifutdinova O. Yu. [Sajfutdinova O. Ju.], olena.sayfutdinova@lnu.edu.ua

5. Bustos Gisbert, José Manuel. "Enseñanza-aprendizaje del componente gramatical." En *Teoría y metodología para la enseñanza de ELE*, supervisor editorial Ernesto Puertas Moya, 43–53. EnClave-ELE, 2018.
6. Guillen Solano, P. "De la gramática oracional a la gramática discursiva en el aula de español como lengua extranjera," *Filología y lingüística* 35 (2) (2009): 161-176
7. Hernández Mercedes, María Pilar. *Tiempo para practicar el indicativo y el subjuntivo* (Madrid: Edelsa, 2005), 168.
8. Jiménez Calderón, Francisco y Rufat, Ana. "Diseño de unidades didácticas." En *Teoría y metodología para la enseñanza de ELE*, supervisor editorial Ernesto Puertas Moya, 17–48. EnClave-ELE, 2018.
9. Rosal Nadas, María. "Estrategias en la enseñanza-aprendizaje de la lengua y la literatura en ELE: el componente afectivo." En *Teoría y metodología para la enseñanza de ELE*, supervisor editorial Ernesto Puertas Moya, 141–163. EnClave-ELE, 2018.
10. Umejima, Keita, Takuya Ibaraki, Takahiro Yamazaki, and Kuniyoshi L. Sakai. "Paper Notebooks vs. Mobile Devices: Brain Activation Differences during Memory Retrieval." *Frontiers in Behavioral Neuroscience* 15 (2021), <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnbeh.2021.634158/full>

References:

1. Bacevich, F. S. *Osnovi komunikativnoi lingvistiki* (Kiiv: Akademija, 2004), 344.
2. Kresvell, Dzhan V. ta Kresvell, Dzhan. Devid. *Dizajn doslidzhennja: pidhodi na osnovi jakisnih, kil'kisnih i zmishanij metodiv*, Perekl. Igor Kobel', Taras Kobel'. (L'viv: Vidavnistvo Ukraïns'kogo katolic'kogo universitetu, 2022), 284.
3. Okli, Barbara. *Iljuzija kompetentnosti*, https://youtu.be/Nk5Fgq_JhQQ?t=393
4. Fokin, S. B. *Komp'juterni innovacijni tehnologii v perekladac'kij ta perekladoznavchij dijat'nosti* (Kiiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka, 2019), 254.
5. Bustos Gisbert, José Manuel. "Enseñanza-aprendizaje del componente gramatical." En *Teoría y metodología para la enseñanza de ELE*, supervisor editorial Ernesto Puertas Moya, 43–53. EnClave-ELE, 2018.
6. Guillen Solano, P. "De la gramática oracional a la gramática discursiva en el aula de español como lengua extranjera," *Filología y lingüística* 35 (2) (2009): 161-176.
7. Hernández Mercedes, María Pilar. *Tiempo para practicar el indicativo y el subjuntivo* (Madrid: Edelsa, 2005), 168.
8. Jiménez Calderón, Francisco y Rufat, Ana. "Diseño de unidades didácticas." En *Teoría y metodología para la enseñanza de ELE*, supervisor editorial Ernesto Puertas Moya, 17–48. EnClave-ELE, 2018.
9. Rosal Nadas, María. "Estrategias en la enseñanza-aprendizaje de la lengua y la literatura en ELE: el componente afectivo." En *Teoría y metodología para la enseñanza de ELE*, supervisor editorial Ernesto Puertas Moya, 141–163. EnClave-ELE, 2018.
10. Umejima, Keita, Takuya Ibaraki, Takahiro Yamazaki, and Kuniyoshi L. Sakai. "Paper Notebooks vs. Mobile Devices: Brain Activation Differences during Memory Retrieval." *Frontiers in Behavioral Neuroscience* 15 (2021), <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnbeh.2021.634158/full>

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Про дискурси підручників з іспанської мови (Українською) [Pro dyskursy pidruchnykiv z ispans'koi movy]

© Сайфутдінова О. Ю. [Sajfutdinova O. Ju.], olena.sajfutdinova@lnu.edu.ua

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОДИДАКТИКИ
[CURRENT ISSUES IN LINGUODIDACTICS]

УДК 811.133.1

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 12.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 15.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 87.92 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.11>

DE LA MÉTHODOLOGIE TRADITIONNELLE À L'APPROCHE
ACTIONNELLE : APERÇU CRITIQUE DES MÉTHODES
D'ENSEIGNEMENT DES LANGUES VIVANTES

Olha A. Labenko (Kyiv, Ukraine)

olgalabenko@ukr.net

docteur ès lettres, maître de conférences du département des langues romanes de
l'université nationale Taras Chevtchenko de Kyiv
(Ministère de l'éducation et de la science d'Ukraine)
01601, Kiev, bd Taras Chevtchenko, 14

L'article vise à analyser les avantages et les inconvénients des différentes méthodologies d'enseignement des langues : traditionnelle, directe, audio-orale, audiovisuelle, communicative et l'approche actionnelle. Les conditions d'émergence de ces méthodologies et leurs principes méthodologiques sont décrits. Le développement et le perfectionnement des méthodes d'enseignement des langues étrangères sont liés à la recherche dans le domaine de la linguistique, chaque nouvelle méthode se développait sur la base d'une certaine théorie linguistique, en tenant compte des inconvénients des méthodes d'enseignement précédentes. Les particularités de l'utilisation des méthodes et des techniques de ces méthodes dans le processus éducatif sont également étudiées et les possibilités de leur mise en œuvre dans le contexte actuel de l'apprentissage des langues étrangères sont envisagées. La combinaison de diverses techniques et des meilleures acquisitions de ces méthodes en fonction de l'objectif et du contexte d'apprentissage assurera une maîtrise

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

From Traditional Method to Task-based Approach: a Critical Analysis of Foreign Language Teaching Methods (in French) [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivantes]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], olgalabenko@ukr.net

réussie d'une langue étrangère à différents niveaux.

Mots clés: *méthodologie d'enseignement, méthode traditionnelle, méthode directe, méthode audio-linguale, méthode audio-visuelle, méthode communicative, approche actionnelle.*

ВІД ТРАДИЦІЙНОЇ МЕТОДИКИ ДО ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ: КРИТИЧНИЙ ОГЛЯД МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ольга Андріївна Лабенко (м. Київ, Україна)

olgalabenko@ukr.net

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри романської філології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті аналізуються переваги та недоліки основних методик викладання іноземних мов: традиційної, прямої, аудіолінгвальної, аудіовізуальної, комунікативної та діяльнісного підходу. Розглядаються передумови виникнення цих методик, описуються їх методологічні принципи. Розвиток та удосконалення методик викладання іноземних мов пов'язується із дослідженнями у галузі лінгвістики, кожна нова методика розвивалася на основі певної лінгвістичної теорії, враховуючи недоліки попередніх методик викладання. Досліджуються також особливості використання прийомів та технік цих методик у навчальному процесі та розглядаються можливості їх впровадження у сучасному контексті вивчення іноземних мов. Поєднання найоптимальніших прийомів та елементів цих методик залежно від мети та контексту навчання дозволить забезпечити успішне оволодіння іноземною мовою на різних рівнях.

Ключові слова: *методика викладання, традиційна методика, пряма методика, аудіолінгвальна методика, аудіовізуальна методика, комунікативна методика, діяльнісний підхід.*

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Від традиційної методики до діяльнісного підходу: критичний огляд методів викладання іноземних мов (Французькою) [Vid tradycijnoi' metodyky do dijal'nisnogo pidhodu: krytychnyj ogljad metodiv vykladannja inozemnyh mov]

© Лабенко О. А. [Labenko O. A.], olgalabenko@ukr.net

FROM TRADITIONAL METHOD TO TASK-BASED APPROACH: A CRITICAL ANALYSIS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODS

Olha A. Labenko (Kyiv, Ukraine)

olgalabenko@ukr.net

PhD (Philology), Associate Professor,
Associate Professor at Romance Philology Department
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The new challenges prompt researchers to search for such approaches to teaching foreign languages that would ensure effective and rapid acquisition of a foreign language, contribute to the formation of a linguistic personality capable not only of communicating in all spheres, but also of successfully integrating into the society whose language is being studied. Successful mastering of foreign languages largely depends on the implementation of effective methods of teaching foreign languages, developed on the basis of modern linguistic theories.

The article analyzes the advantages and disadvantages of the main methods of teaching foreign languages: traditional, direct, audio-lingual, audio-visual, communicative and task-based approach. The prerequisites for the emergence of these methods are considered, and their methodological principles are described. The development and improvement of foreign language teaching methods is associated with research in the field of linguistics, each new method was developed on the basis of a certain linguistic theory, taking into account the shortcomings of previous teaching methods.

The traditional method focused mainly on the thorough study of grammar, vocabulary and processing of texts, but was not aimed at the development of communicative competence. Direct, audio-lingual, audio-visual and communicative methods focused mainly on the acquisition of oral speech. The task-based approach aims to form the skills necessary to perform certain actions using a foreign language.

The peculiarities of the use of methods and techniques of these methods in the educational process are also investigated, and the possibilities of their implementation in the modern context of foreign language learning are considered. The combination of various optimal techniques and elements of these methods, depending on the purpose and context of learning, will ensure successful mastery of a foreign language at various levels.

Key words: teaching method, traditional method, direct method, audio-lingual

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

From Traditional Method to Task-based Approach: a Critical Analysis of Foreign Language Teaching Methods (in French) [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivantes]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], olgalabenko@ukr.net

method, audio-visual method, communicative method, task-based approach.

Introduction

Dans le monde actuel, caractérisé par les processus continus d'intensification des échanges, d'ouverture culturelle croissante, d'interaction des nations et des pays, la langue étrangère n'est plus perçue comme un simple instrument de communication, c'est un moyen de découvrir de nouvelles cultures, de s'enrichir intellectuellement, d'élargir sa vision du monde et son esprit. La connaissance des langues étrangères ouvre d'énormes possibilités, permet de comprendre d'autres façons de faire, d'acquérir la compétence culturelle pour pouvoir établir un contact positif avec un étranger et interagir dans la société multiculturelle. La maîtrise des langues étrangères est aussi une compétence indispensable pour la meilleure intégration au marché du travail.

Les recherches en didactique des langues permettent de mieux comprendre le processus de l'apprentissage, d'analyser les avantages et inconvénients des différentes méthodologies d'enseignement afin de favoriser l'apprentissage réussi d'une langue étrangère. **L'objectif** du présent article est de faire l'analyse des théories de l'apprentissage, des méthodes et des approches pédagogiques, pour choisir une méthode, des techniques et des outils d'apprentissage qui soient les plus adaptés au contexte actuel de l'enseignement-apprentissage des langues étrangères.

La méthode traditionnelle

La première méthodologie d'enseignement des langues modernes s'est développée sur la base de la méthodologie d'enseignement des langues anciennes, du latin et du grec, c'était une méthodologie d'enseignement classique [6]. Cette méthodologie nommée « traditionnelle », ou encore « grammaire-traduction », a été utilisée pendant plusieurs siècles et a constitué le fondement pour les recherches didactiques qui ont abouti à l'apparition d'autres méthodologies.

Le but essentiel de cette méthodologie était la lecture et la traduction des textes littéraires en langue étrangère, ce qui plaçait l'oral au second plan. La langue était conçue comme un ensemble de règles et d'exceptions que l'on retrouvait et l'on étudiait dans des textes et qui pouvaient être rapprochées de la langue maternelle [8].

Les professeurs partaient du principe que l'essentiel résidait dans la grammaire et le dictionnaire de la langue, il faut les apprendre pour parler la langue. La grammaire et le lexique étaient étudiés séparément. Les textes littéraires constituaient le principal support de la méthode traditionnelle. La grammaire était enseignée de façon explicite, les professeurs utilisaient les explications métalinguistiques en langue étrangère ou en langue

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Від традиційної методики до діяльнісного підходу: критичний огляд методів викладання іноземних мов (Французькою) [Vid tradycijnoi' metodyky do dijal'nisnogo pidhodu: krytychnyj ogljad metodiv vykladannja inozemnyh mov]

© Лабенко О. А. [Labenko O. A.], olgalabenko@ukr.net

maternelle et après ils donnaient des listes d'exercices typiques pour pratiquer tel ou tel point de grammaire. Le lexique était enseigné sous forme de listes de mots présentés généralement hors contexte et que l'apprenant devait connaître par cœur, le sens des mots était appris à travers sa traduction.

La méthodologie traditionnelle proposait principalement un modèle d'enseignement imitatif et ne supposait la créativité des élèves [8]. Cette méthode a été beaucoup critiquée, pourtant beaucoup de professeurs l'utilisent encore largement dans leur pratique enseignante.

Donc, la méthode traditionnelle se focalisait sur la grammaire explicite, l'apprentissage séparée de la grammaire et du lexique. Les enseignants préconisaient qu'il suffit de combiner les règles et les mots pour parler une langue étrangère. Tandis que les compétences, nécessaires pour parler une langue étrangère sont beaucoup plus variées et complexes et la connaissance parfaite de la grammaire et du lexique ne peut pas assurer l'acquisition des compétences nécessaires à communiquer. Savoir expliquer le fonctionnement de la langue, connaître les listes de lexique et communiquer ou s'exprimer ce sont des compétences différentes.

La méthodologie directe

La méthodologie directe s'est développée au début du XXe siècle pour répondre aux nouveaux besoins de la société. Les pays s'ouvrent plus vers l'étranger, les échanges économiques, politiques, culturels s'intensifient et les langues étrangères sont perçues comme un outil de communication qui sert à favoriser le développement de ces échanges. Ces changements ont provoqué l'émergence de nouveaux objectifs dans l'enseignement/l'apprentissage des langues vivantes.

Dans la méthodologie directe la langue vivante est perçue en tant qu'instrument de communication et pour apprendre une langue étrangère il faut la pratiquer. En effet, comme le remarque une chercheuse cette méthodologie « a pour objectif principal la pratique de la langue et vise à développer chez les apprenants une compétence de communication réelle et non une connaissance empirique et culturelle de la langue » [7, p. 134].

La méthodologie directe est considérée par les chercheurs-méthodologues comme la première méthodologie spécifique à l'enseignement des langues vivantes étrangères [6]. La méthodologie directe est désignée comme « l'ensemble des procédés et des

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

From Traditional Method to Task-based Approach: a Critical Analysis of Foreign Language Teaching Methods (in French) [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivantes]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], olgababenko@ukr.net

techniques permettant d'éviter le recours à l'intermédiaire de la langue de départ dans le processus d'enseignement/apprentissage » [6, p.82].

Enseigner les langues étrangères sans utiliser la traduction en langue maternelle était un vrai défi pour les pédagogues. La traduction en langue maternelle pendant les cours était indésirable parce que selon les principes de cette nouvelle méthodologie la langue étrangère devrait être enseignée dans cette langue. Mais la plupart des enseignants gardent ce procédé de la traduction en langue maternelle pour contrôler la compréhension.

A la différence de la méthodologie traditionnelle dont l'objectif principal était l'acquisition des règles de grammaire, des listes des mots, l'étude des textes littéraires, la méthodologie directe vise à former chez les apprenants la compétence communicative en langue cible. Les méthodologues deviennent conscients que l'enseignement-apprentissage des langues doit développer avant tout l'expression orale en langue cible. Donc, la priorité est donnée à l'expression orale.

La méthodologie active combine l'emploi de procédés et de techniques qui constituent les méthodes suivantes : interrogative, intuitive, imitative, répétitive. Le but de la méthode interrogative est de solliciter constamment l'attention et les réponses des élèves. La méthode intuitive proposait les procédés intuitifs d'explication pour inciter l'élève à un effort personnel de divination à partir d'images et d'objets. Cette technique se basait sur l'emploi des capacités d'intuition des élèves. La méthode imitative s'appliquait à l'apprentissage de la phonétique et s'est basée sur la répétition intensive et mécanique des mots. La répétition est nécessaire pour la mémorisation du matériel, dans une stratégie d'enseignement il faut pratiquer et combiner différents types de répétition. Ces principes peuvent être résumés par la citation de Puren : « Pour les méthodologues directs, on comprend en devinant, on apprend en imitant, on retient en répétant [6, p. 85].

Pour enseigner la grammaire les méthodologues utilisaient la méthode intuitive : tout d'abord les élèves découvrent la règle, après l'assimilent à partir des exemples donnés et la mémorisent par le réemploi d'exemples. Cette méthode est largement utilisée de nos jours dans les manuels différents.

En conclusion, l'objectif essentiel de cette méthodologie était de développer la compétence de l'expression orale, ce qui présentait un avantage indéniable de cette approche. Les méthodologues ont compris que l'expression orale constituait une compétence nécessaire pour l'acquisition de la langue, par conséquent ils se concentraient plus sur l'élaboration et la mise en place des techniques et procédés pour développer

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Від традиційної методики до діяльнісного підходу: критичний огляд методів викладання іноземних мов (Французькою) [Vid tradycijnoi' metodyky do dijal'nisnogo pidhodu: krytychnyj ogljad metodiv vykladannja inozemnyh mov]

© Лабенко О. А. [Labenko O. A.], olgalabenko@ukr.net

l'expression orale. D'un côté c'était un acquis très positif, mais de l'autre côté comme toutes les recherches étaient centrées sur la compétence de communication, autres compétences, comme l'expression écrite, étaient négligées.

La méthodologie audio-orale

La méthodologie audio-orale est apparue au cours de la deuxième guerre mondiale et avait comme but de former rapidement des militaires américains afin de parler d'autres langues que l'anglais. Créée par le linguiste Leonard Bloomfield, cette méthodologie audio-orale constituait un mélange de la psychologie behavioriste et du structuralisme linguistique qui a largement influencé l'enseignement de la grammaire et visait en effet à affaiblir le rôle des méthodes active et intuitive. Le langage, selon cette théorie, n'était qu'un type de comportement humain observable et son schéma de base était le réflexe conditionné : stimulus-réponse-renforcement. Les réponses déclenchées par les stimulus étaient supposées devenir des réflexes, c'est-à-dire des acquis définitifs [6]. Donc, les principes basaient sur le behaviorisme, la répétition doit créer des automatismes.

Cette méthodologie était basée principalement sur des activités d'écoute et de répétition et nécessitait une large utilisation d'enregistrements magnétiques. La grammaire était enseignée d'une manière inductive et les exercices structuraux (pattern drills, tables de substitutions, tables de transformations) constituaient l'élément de base de cette méthode. Les exercices structuraux combinaient des méthodes orale, imitative et répétitive à l'enseignement/apprentissage grammatical. Les exercices de manipulation proposaient la substitution des unités de la phrase ou la transformation d'une structure à une autre.

En ce qui concerne le matériel pédagogique, les didacticiens remarquent que les supports oraux utilisés pendant les cours se multiplient : « Le développement de nouveaux moyens techniques, les habitudes des apprenants face aux supports modernes d'écoute autorisent à envisager l'exploitation pédagogique de nouveaux matériaux. Les besoins de la méthode invitent également à la faire » [7].

Dans la méthodologie audio-orale l'essentiel du travail d'apprentissage consistait en répétitions orales intensives aux fins de mémorisation des phrases-modèles qui introduisaient des formes linguistiques (pattern sentences) et en manipulations orales intensives aux fins d'automatisation des structures dans les exercices structuraux [6]. Donc c'est la répétition intensive et l'automatisation qui sont à la base de l'apprentissage des langues étrangères ce qui constitue un défaut considérable dans l'acquisition des

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

From Traditional Method to Task-based Approach: a Critical Analysis of Foreign Language Teaching Methods (in French) [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivantes]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], olgalabenko@ukr.net

compétences de communication spontanée dans une langue étrangère. Le contexte d'apprentissage était artificiel pas naturel.

Cette méthodologie a été fortement critiquée par les linguistes et didacticiens [7]. En effet, les compétences de la compréhension et de l'expression écrites n'étaient pas prises en compte, pour les niveaux avancés cette méthodologie ne proposait pas de techniques ni de supports, ne développait guère la créativité des apprenants, les documents authentiques ni les textes littéraires n'étaient pas utilisés. En plus, les exercices structuraux étaient monotones et ennuyaient les élèves. Mais, quand même, il faut souligner un grand impact positif que cette méthodologie a eu sur l'apprentissage des langues étrangères en introduisant l'utilisation des moyens techniques dans les classes des langues.

La méthodologie audiovisuelle

La méthodologie audio-visuelle est aussi appelée la méthodologie SGAV (structuro-globale-audio-visuelle) est apparue en France. A partir des années 1940 l'anglais devient la langue de la communication internationale et pour faire face à cette expansion et renforcer la position de la langue française, la nouvelle politique linguistique est mise en place par l'État français. Comme le note le didacticien Christian Puren : « La nécessité de renforcer l'implantation de la France dans ses colonies, de restaurer son prestige à l'étranger et de lutter contre l'essor de l'anglais comme unique langue de communication internationale va faire de l'enseignement du FLE une affaire d'État » [6].

Les fondements de cette méthodologie audiovisuelle, construite autour de l'utilisation conjointe de l'image et du son, ont été élaborées par le linguiste G. Gougenheim et le pédagogue P. Rivenc. Cette méthodologie restera dominante en France dans les années 1960-1970.

Les méthodologues reprennent les principes des méthodes active, interrogative, intuitive, imitative et répétitive en les remaniant selon leurs besoins pour construire les principes méthodologiques. Le document déclencheur de base est un texte dialogué, qui est utilisé pour introduire le vocabulaire et des structures à étudier. Les dialogues de base reproduisaient les situations très proches des préoccupations et des activités des élèves et étaient censés motiver et intéresser les apprenants.

Pour enseigner la grammaire les méthodologues utilisent les méthodes imitative et répétitive dans les exercices de mémorisation ou de dramatisation du dialogue de base et dans les exercices structuraux, qui pouvaient être réalisés à partir de stimuli oraux ou écrits [6].

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Від традиційної методики до діяльнісного підходу: критичний огляд методів викладання іноземних мов (Французькою) [Vid tradycijnoi' metodyky do dijal'nisnogo pidhodu: krytychnyj ogljad metodiv vykladannja inozemnyh mov]

© Лабенко О. А. [Labenko O. A.], olgalabenko@ukr.net

Comme dans la méthodologie audio-orale les méthodologues audiovisualistes recourent à la répétition intensive pour assurer l'acquisition des mécanismes, mais ils proposent trois types d'activités : activités de réemploi très dirigé (répétition des dialogues), activités de réemploi semi-dirigé (commentaires des images et des dialogues) et activités de réemploi libre (expression libre).

Un grand avantage de la méthodologie audiovisuelle c'est l'intégration dans les cours de langue du support audiovisuel qui permet au professeur de varier les activités en classe en utilisant des descriptions d'images, des dramatisations des dialogues ou des narrations. Les principes de la méthodologie audiovisuelle ont considérablement influencé l'enseignement des langues étrangères au cours des années suivantes.

L'approche communicative

Les premières réflexions sur l'approche communicative surgissent vers le début des années 1970. A cette époque dominaient les théories structuralistes basant sur le principe que toute langue constitue un système de structures complexes au sein duquel les signes se combinent et évoluent selon des lois qui ne dépendent pas de l'utilisateur de la langue. L'apprentissage se basait sur des exercices structuraux comprenant des structures toutes faites que les apprenants répétaient et consolidaient. Les idées de la psychologie cognitive de Noam Chomsky ont changé cette pratique d'apprentissage des langues étrangères. Selon Noam Chomsky la capacité à apprendre la langue est innée. Il introduit la notion de « grammaire universelle » et explique que c'est le système des principes, des conditions et des règles qui sont des éléments ou des propriétés de toutes les langues humaines, donc, toutes les langues humaines se conforment à la grammaire universelle [2]. Il a formulé ces conclusions en observant comment les enfants maîtrisent leur langue maternelle en moins de quatre ans et arrivent à formuler correctement la phrase sans connaître les règles de grammaire. D'après Chomsky l'acquisition de la langue étrangère va de la même façon, les mêmes processus sont impliqués pour apprendre la langue étrangère.

Selon l'un des principes fondamentaux de l'approche communicative la langue étrangère peut être apprise intuitivement sans apprendre les règles de grammaire. Donc, la grammaire est étudiée de façon implicite, les règles sont assimilées en communiquant dans cette langue. Les chercheurs soulignent que dans l'approche communicative il ne faut pas se concentrer sur des structures grammaticales à apprendre par cœur, mais avant tout sur le sens de la communication [4; 5]. En étudiant la langue les apprenants doivent

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

From Traditional Method to Task-based Approach: a Critical Analysis of Foreign Language Teaching Methods (in French) [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivantes]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], olgalabenko@ukr.net

se concentrer sur le sens et non pas sur les structures grammaticales ou syntaxiques. Les cours de langue deviennent plus interactifs et centrés sur la communication.

Les supports que les enseignants utilisent pendant les cours ne sont plus créés artificiellement pour la classe avec le nombre exact de structures à assimiler mais ils sont choisis parmi une source vaste de documents authentiques : extraits littéraires, articles de journaux, émissions de radio, clips vidéo [1].

Les modalités de travail en classe changent. Les cours deviennent plus interactifs, les apprenants sont encouragés à s'exprimer à l'oral, les interactions en groupe ou par paires sont favorisées. Ces pratiques entraînent le changement du rôle du professeur en classe de langue. Le professeur est un animateur, qui doit réguler les échanges entre les élèves et surveiller le déroulement des activités. Les documents authentiques requièrent à la fois de la réactivité, de la souplesse, de la créativité lors des interactions avec les apprenants.

Il nous paraît évident que le défaut principal de cette approche consiste en ce que l'enseignement-apprentissage est plus concentré sur le langage oral, la compétence d'expression orale est développée au détriment des autres compétences. Le processus de l'acquisition de la langue étrangère est très complexe et nécessite la prise en compte de beaucoup de facteurs. Par exemple, l'acquisition de la grammaire requiert de la mémorisation et de l'entraînement, certains points grammaticaux ne peuvent pas être étudiés intuitivement.

L'approche actionnelle

L'approche actionnelle, qui apparaît vers la fin des années 90 – début des années 2000, a considérablement changé l'enseignement-apprentissage des langues vivantes. C'est une approche entièrement nouvelle qui a pour but de reconsidérer les objectifs et les méthodes d'enseignement des langues afin d'harmoniser le processus de l'enseignement-apprentissage en soutenant les idées de plurilinguisme et de pluriculturalisme. Les principes méthodologiques de cette approche sont définis dans **Le Cadre européen commun de référence pour les langues (CECRL)**, publié en 2001 [3]. C'est le premier document officiel réglementaire dans le domaine de l'éducation qui a été élaboré des experts des États membres du Conseil de l'Europe.

Le Cadre européen commun de référence pour les langues est résultat de plusieurs années de recherche linguistique menée par des experts des États membres du Conseil de l'Europe. Les recommandations européennes ont eu une influence significative sur la formation de la politique linguistique dans de nombreux pays. Ce document a été élaboré

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Від традиційної методики до діяльнісного підходу: критичний огляд методів викладання іноземних мов (Французькою) [Vid tradycijnoi' metodyky do dijal'nisnogo pidhodu: krytychnyj ogljad metodiv vykladannja inozemnyh mov]

© Лабенко О. А. [Labenko O. A.], olgalabenko@ukr.net

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

pour surmonter les difficultés de communication entre les professionnels des langues vivantes des différents pays dues à la différence entre les systèmes éducatifs et pour favoriser la mobilité éducative et professionnelle.

Les principes énumérés dans ce document sont à la base des programmes d'enseignement des langues vivantes dans plusieurs pays européens. Les enseignants et les chercheurs proposent même de considérer ce document comme un document réglementaire unique commun à tous les pays dans le domaine de l'enseignement des langues étrangères.

Les auteurs définissent la nouvelle approche de façon suivante : « La perspective privilégiée ici est de type actionnel en ce qu'elle considère avant tout l'utilisateur et l'apprenant d'une langue comme des acteurs sociaux ayant à accomplir des tâches (qui ne sont pas seulement langagières) dans des circonstances et un environnement donnés, à l'intérieur d'un domaine d'action particulier. Si les actes de parole se réalisent dans des activités langagières, celles-ci s'inscrivent elles-mêmes à l'intérieur d'actions en contexte social qui seules leur donnent leur pleine signification » [3]. Donc l'apprenant est considéré comme un acteur social qui agit à travers la langue qui doit réaliser des « tâches ».

L'attitude envers l'apprenant change, désormais il est considéré comme un acteur social qui agit à travers la langue, la langue doit être abordée en usage, en contexte. Par conséquent, les situations d'apprentissage sont toujours des interactions sociales et les enseignants choisissent les supports qui correspondent à cet objectif : remplir une fiche, écrire une lettre, faire une commande.

L'approche actionnelle se base sur la méthodologie de l'approche communicative en reprenant les principaux éléments de cette approche et en rajoutant l'étape suivante – la réalisation des actions concrètes. Du point de vue des méthodologues la langue est un instrument de l'interaction sociale et la communication est considérée comme une activité sociale destinée à accomplir des tâches spécifiques.

Dans une certaine mesure cette approche simplifie l'étude de la langue, il ne faut pas enseigner le lexique, la grammaire, la syntaxe les apprenants s'approprient la langue au travers des tâches qui répondent à des besoins immédiats des apprenants. Cette approche se justifie et donne de bons résultats immédiats si les apprenants se trouvent dans le pays dont la langue ils apprennent. Mais si les apprenants sont dans le milieu où ils ne peuvent pas réaliser tout de suite ses tâches ils perdent très vite leur motivation.

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

From Traditional Method to Task-based Approach: a Critical Analysis of Foreign Language Teaching Methods (in French) [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivantes]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], olgalabenko@ukr.net

Conclusions

Les méthodologies analysées ci-dessus se développaient en tenant compte des acquis des approches précédentes et s'appuyaient sur la base théorique solide. Les recherches dans la linguistique et les domaines liés à la linguistique ont largement contribué à l'évolution de la didactique des langues vivantes. Les didacticiens utilisaient les apports des recherches pluridisciplinaires pour assurer le développement de la didactique des langues vivantes.

La maîtrise de l'évolution des méthodologies et des approches d'enseignement des langues permettra d'en utiliser les meilleures acquisitions et d'assurer l'apprentissage réussi à tous les niveaux. La recherche menée a montré que chaque méthodologie possède ses avantages et les éléments de chaque méthodologie sont présents dans l'enseignement des langues étrangères. Les méthodes et les approches analysées proposent des outils efficaces pour enseigner les langues. Leurs éléments et pratiques peuvent être utilisés dans de différents contextes et donner de bons résultats. Il est nécessaire de savoir choisir les stratégies pertinentes de chacune d'entre elles. Par exemple, les stratégies de la méthode traditionnelle donnent de bons résultats dans les cursus des traducteurs. L'approche actionnelle permet d'apprendre vite la langue pour se débrouiller dans les situations différentes du pays d'accueil.

References:

1. Bailly, N., Cohen, M. *L'approche communicative*, <http://flenet.rediris.es/tourdetoile/NBailMCOhen>
2. Chomsky, N. *Reflexions sur le langage: traduit de l'anglais* (Flammarion, 1999), 49.
3. *Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)*, Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
4. Germain, C. *Le point sur l'approche communicative en didactique des langues // Centre éducatif et culturel (CEC)*, (Québec: Anjou, 1993), 129.
5. Moirand, S. *Enseigner à communiquer en langue étrangère* (Paris: Hachette, 1982), 192.
6. Puren, C. *Histoire des méthodologies d'enseignement des langues vivantes* (Paris: Nathan-CLE international, 1988), 448.
7. Riquois, E. *Evolutions méthodologiques des manuels et matériels didactiques complémentaires en FLE*, <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01066557>
8. Rodriguez Seara, A. *L'évolution des méthodologies dans l'enseignement du français langue étrangère depuis la méthodologie traditionnelle jusqu'à nos jours*, http://www.uned.es/ca-tudela/revista/n001/art_8.htm

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Від традиційної методики до діяльнісного підходу: критичний огляд методів викладання іноземних мов (Французькою) [Vid tradycijnoi' metodyky do dijal'nisnogo pidhodu: krytychnyj ogljad metodiv vykladannja inozemnyh mov]

© Лабенко О. А. [Labenko O. A.], olgalabenko@ukr.net

УДК 811.112

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 22.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 25.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 100 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.12>

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-МЕМА ЯК ФРАГМЕНТА СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Любов Василівна Наконечна (м. Київ, Україна)

liubov.nakonechnaya@gmail.com

асистент кафедри германської філології та перекладу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено ролі інтернет-мемів у вивченні німецької мови, особливостям їх функціонування та способів їх використання як фрагментів сучасної культури, що застосовуються в якості ефективного інструменту та мотивації у навчанні. Особливу увагу приділено відомим мемам німецькомовного інтернет-простору та використанню їх у різних контекстах. Проаналізовано вплив мемів на розвиток лексики та граматики німецької мови, а також на розуміння культурних аспектів мови.

Особистий внесок: дослідження ролі інтернет-мемів у вивченні мов може бути корисним для студентів та викладачів, які прагнуть розширити свій кругозір та розуміння сучасних мовних практик.

Ключові слова: інтернет-мем, вивчення німецької мови, культура, лексика, граMATика.

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

The Role of Internet Memes as a Fragment of Modern Culture in the Study of the German Language (in Ukrainian) [Rol' internet-mema yak frahmenta suchasnoi kultury pry vyvchenni nimetskoï movy]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

THE ROLE OF INTERNET MEMES AS A FRAGMENT OF MODERN CULTURE IN THE STUDY OF THE GERMAN LANGUAGE

Lyubov V. Nakonechna (Kyiv, Ukraine)

liubov.nakonechnaya@gmail.com

lecturer at Department of Department of German Philology and Translation

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article is dedicated to the role of internet memes in the study of the German language, their functioning features, and ways of using them as fragments of contemporary culture, which are applied as effective tools and motivation in education. Special attention is given to well-known German-language memes in the internet space and their usage in various contexts. The influence of memes on the development of German vocabulary and grammar, as well as on the understanding of cultural aspects of the language, is analyzed.

Personal contribution: *researching the role of internet memes in language learning can be useful for students and teachers who seek to expand their knowledge and understanding of modern language practices.*

Keywords: *internet meme, German language learning, culture, vocabulary, grammar.*

Вступ. У сучасному світі інтернет-меми набувають всі більшого значення у формуванні сучасної мовної картини світу, тому використання їх у навчанні є дуже **актуальним**, оскільки вони дають змогу краще осягнути культурні та мовні цінності та є захопливим і цікавим підходом до вивчення мови, тому, **метою** нашої статті є дослідження ролі інтернет-мемів у вивченні німецької мови та їх впливу на формування культурної компетентності.

Основний зміст. Інтернет-меми – це невеликі фрагменти мемтичного контенту, які використовуються в Інтернеті з метою розваги, комунікації та спілкування між користувачами, що містять у собі елементи будь-якої сфери життя та використовуються віртуальними спільнотами як спосіб вираження своїх почуттів та емоцій. Вплив інтернет-мемів на культуру та мову не можна не дооцінювати, оскільки будь-яка мова, як відомо, розвивається в залежності від соціокультурних змін, де інтернет-меми є важливим їх фрагментом, оскільки використовуються в Інтернеті мільйонами людей, що значно позначається на мові та культурі в цілому.

У німецькомовному середовищі інтернет-меми стали вже невід'ємною

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Роль інтернет-мема як фрагмента сучасної культури при вивченні німецької мови (Українською) [Rol' internet-mema yak frahmenta suchasnoi kultury pry vyvchenni nimetskoï movy]

© Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

частиною комунікації у повсякденному житті. Так, наприклад, один із найвідоміших мемів в Німеччині «Ich bin ein Berliner» («Я – берлінець») походить від відомої фрази Джона Кеннеді, промовленої ним під час свого візиту до Західного Берліна у 1963 році використовується німцями для вираження патріотизму та гордості за своє місто [1, р. 313-329], а інший відомий мем «Angela Merkel Raute» – жест, який часто робить канцлерка Ангела Меркель на публічних заходах, для вираження як позитивних, так і негативних емоцій [2, р. 131–155].

Інтернет-меми в Німеччині, також часто слугують одним із прийомів політичної агітації та протестних акцій, так, наприклад, під час виборів у 2017 році в Німеччині з'явилося багато мемів, які використовувалися для критики та підтримки політичних партій, серед яких одним із найвідоміших був «Merkel-Raute gegen Rechts», що виражав підтримку канцлерки Меркель та її боротьби проти правих націоналістичних сил [2, р. 131–155].

Важливість мемів у мові та культурі підтверджують дані опитування, проведеного німецьким агентством для цифрових досліджень Infratest dimap у 2019 році, які показали, що понад половини німців (52 %) використовує інтернет-меми для комунікації в Інтернеті. Крім того, 63 % опитаних відповіли, що інтернет-меми допомагають їм зрозуміти культурні різноманітності та звичаї інших країн [3].

Інтернет-меми можуть мати різні формати, включаючи фотомеми, відеомеми та аудіомеми тощо [1, р. 313-329]. Фотомеми, як правило, використовують фотографії з певним виразом обличчя або ситуацією, що можуть використовуватися для вираження різних емоцій або ідей. Наприклад, у німецькомовному інтернет-середовищі досить відомим є мем «Hide the Pain Harold», який зображує чоловіка зі зболеним обличчям [1, р. 313-329].

В свою чергу, відеомеми послуговуються відео з фільмів, телешоу, новин і т. п. Як приклад можна навести відомий в німецькомовному інтернет-просторі мем «Hitler React», який використовує фрагмент з фільму «Падіння» про останні дні Адольфа Гітлера [1, р. 313-329], на зображення якого насунуто англійські субтитри, які описують вигадану ситуацію, що викликає реакцію «Гітлера».

Взяті з фільмів, телешоу, музичних відео тощо звукозаписи є джерелом для аудіомемів, так, наприклад, серед німців досить поширеним є мем «Kommt wir essen Opa», який використовує відсутність паузи в реченні «Ком ми йдемо їсти Опа!» [1, р. 313-329] як граматичну помилку.

Іншим типом мемів, який часто використовується в німецькомовному

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

The Role of Internet Memes as a Fragment of Modern Culture in the Study of the German Language (in Ukrainian) [Rol' internet-mema yak frahmenta suchasnoi kultury pry vyvchenni nimetskoï movy]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

інтернет-середовищі є текстові меми, що представлена короткими фразами або реченнями із кумедним або іронічним забарвлення [1, р. 313-329]. Одним з найпопулярніших серед молоді текстових мемів в Німеччині є «I bims» (який перекладається як «Я є»).

Крім текстових мемів, в Німеччині побутують також анімаційні меми, які складаються з коротких анімаційних відео, та меми з використанням графіки, що використовують графічні зображення, діаграми або ілюстрації для вираження іронії або гумору. Так, наприклад, мем «Berliner Schnauze» (берлінський нахабство), який використовується для опису стереотипного берлінця є яскравим прикладом графічного мема, в свою чергу, найпоширеніший в Інтернеті у 2006 році «Gartenzwerg-Attacke» (атака гномів на сад) – анімаційним.

Як видно, інтернет-меми є не тільки часто використовуваними у повсякденному спілкуванні у Німеччині, але через свою поширеність у Інтернет-просторі несуть значний вплив на іншомовне культурне середовище, саме тому Інтернет-меми можуть стати чудовим допоміжним матеріалом для навчання німецької мови, оскільки відображають сучасний інформаційний контекст і різні аспекти німецької культури, розвивають навички розуміння та використання мови в неформальних ситуаціях, а також допомагають засвоювати нові слова та вирази.

Так, наприклад, відомий мем «Ich bin ein Berliner» (Я – берлінець) допоможе засвоїти нові фрази, оскільки використовується у багатьох контекстах для вираження почуття належності до місця або ідеї [4].

Мем «Rabenmutter» (дослівно – «мати-ворона») може стати відмінним прикладом лексичної одиниці, яка має значення «бездушна мати, що не приділяє достатньо уваги своїм дітям» [5] і може допомогти при засвоєнні нових лексичних одиниць і дієслів, а також при дослідженні їх контексту [6].

Мем «Der hat nicht alle Tassen im Schrank» (дослівно – «у нього не всі чашки в шафі») може допомогти у вивченні нової фразеологічної одиниці, що вживається для позначення нездорової психіки людини [7].

Мем «Oma geht's gut, sie strickt» (Бабуся почувається добре, вона в'яже) відображає німецьке уявлення про традиції та важливість сімейних зв'язків, що допоможе зрозуміти культурні особливості німецької мови та нюанси мовлення, які важко зрозуміти з текстів та звичайних діалогів.

Інтернет-меми також можуть бути корисними для розвитку

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Роль інтернет-мема як фрагмента сучасної культури при вивченні німецької мови (Українською) [Rol' internet-mema yak frahmenta suchasnoi kultury pry vuvchenni nimetskoï movy]

© Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

комунікативних навичок шляхом їх використання у різних комунікативних ситуаціях, наприклад, мем «Ist halt so» (Так воно є) може використовуватися для вираження прийняття деякої ситуації, або відмови від обговорення деяких тем, а також допоможуть осягнути важливі елементи мовленнєвої культури в німецькій мові та вивчити навички комунікації в неформальних ситуаціях.

Отже, використання мемів в процесі навчання не тільки значно поглиблює знання про німецьку мову, але й сприяє розвитку різних аспектів комунікативних навичок та мовленнєвої культури, відбиваючи сучасні тренди та нюанси мовлення носіїв мови. Окрім того, інтернет-меми забезпечують захопливий та цікавий підхід до навчання, збільшуючи мотивацію для засвоєння матеріалу, що може бути вигідним та ефективним методом для підвищення якості освіти. Проте важливо пам'ятати, що інтернет-меми можуть містити неадекватний або образливий контент, тому використання їх у навчальних цілях має бути обмежене та ретельно відібране, а саме використання інтернет-мемів у навчанні не повинно замінювати традиційні методи вивчення мови, а має бути лише додатковим методом для сприяння навчанню.

Висновок. Інтернет-меми мають великий потенціал у вивченні іноземних мов, зокрема німецької мови. Вони можуть сприяти розвитку різних аспектів мовленнєвих навичок та культури, забезпечуючи більш захопливий та цікавий підхід до навчання, однак, потребують ретельного відбору для навчальних цілей.

References:

1. Schmidt, J. «Memes in Germany: Politicized Humor in a Digital Age.» *Journal of Folklore Research* 53 (3) (2016): 313-329.
2. Kavemann, B. «Merkel-Raute» im Netz – zur Visualisierung von Macht.» In B. Kavemann, F. Stuppert, & J. Peil (Eds.). *Visuelle Politik: Theoretische und methodische Innovationen in der Politikwissenschaft* (2019): 131-155.
3. Infratest dimap. *Digitale Kommunikation 2019: Nutzungsverhalten und Trends* [Digital Communication 2019: Usage and Trends], https://www.infratest-dimap.de/fileadmin/offset-Dimap-Studien/Digitale_Kommunikation_2019.pdf.
4. The Local Germany. *The German phrases you need to know when living in Germany* (2018), <https://www.thelocal.de/20180829/the-german-phrases-you-need-to-know-when-living-in-germany/>
5. *The World of German Memes*, FluentU.com
6. *Using Internet Memes in the ESL Classroom*, BusyTeacher.org
7. *Understanding German Idioms Using Memes*, GermanPod101.com

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

The Role of Internet Memes as a Fragment of Modern Culture in the Study of the German Language (in Ukrainian) [Rol' internet-mema yak frahmenta suchasnoi kultury pry vyvchenni nimetskoï movy]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА
[CURRENT ISSUES IN TRANSLATION STUDIES]

УДК 811.111'255.4'373.44=161.2

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 22.12.2022 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 25.12.2022 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 99.27 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2023.43.13>

EFFICIENCY OF USING DIRECT LEXICAL EQUIVALENTS IN
TRANSLATING HISTORICISMS

Tatiana A. Lasinska (Kyiv, Ukraine)

lasinskat@ukr.net

PhD (Philology), lecturer at

Department of Theories and Practices of Translation from the English Language

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article investigates the effectiveness of using direct lexical equivalents in translating historicisms. The peculiarities of translating historicisms are examined and the factors that influence the choice of lexical equivalents are identified. The problems that arise when using direct lexical equivalents, such as inappropriate associations and connotations due to cultural differences, are explored. Various methods of reproducing connotations and associative fields of English historicisms in Ukrainian, such as the use of synonyms and descriptive translation, are proposed. Based on the analysis of examples from English and Ukrainian literature, conclusions are drawn about the effectiveness of different approaches to reproducing historicisms.

Personal contribution: *analysis of literature and examples of translating historicisms, as well as formulated conclusions regarding the effectiveness of using different methods of translating historicisms.*

Keywords: *historicisms, translation, lexical equivalent, connotations, associative field, synonyms.*

(Актуальні питання перекладознавства [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])

Ефективність використання прямих лексичних еквівалентів при перекладі історизмів (Англійською)

[Efektyvnist vykorystannia priamykh leksychnykh ekvivalentiv pry perekladi istoryzmiv]

© Ласінська Т. А. [Lasins'ka T. A.], lasinskat@ukr.net

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРЯМИХ ЛЕКСИЧНИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ІСТОРИЗМІВ

Тетяна Анатоліївна Ласінська (м. Київ, Україна)

lasinskat@ukr.net

кандидат філологічних наук, асистент
кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено дослідженню ефективності використання прямих лексичних еквівалентів при перекладі історизмів, розглянуто особливості перекладу історизмів та визначено фактори, що впливають на вибір лексичного еквівалента. Досліджено проблеми, що виникають при використанні прямих лексичних еквівалентів, зокрема недоречність асоціацій та конотацій, які можуть бути спричинені культурними розбіжностями. Запропоновано різні способи відтворення конотацій та асоціативного ряду англійських історизмів українською мовою, зокрема за допомогою використання синонімів та описового перекладу. На основі аналізу прикладів з англійської та української літератури, зроблено висновок про ефективність використання різних підходів у відтворенні історизмів.

***Особистий внесок:** аналіз літератури та прикладів перекладу історизмів, а також сформульовані висновки щодо ефективності використання різних методів перекладу історизмів.*

***Ключові слова:** історизми, переклад, лексичний еквівалент, конотації, асоціативний ряд, синоніми.*

Introduction. Translators often face the problem of translating historical expressions that may contain connotations that do not correspond to the general tone of the text and lead to unwanted associations in readers. Therefore, the **relevance** of our work lies in researching ways of translation and the effectiveness of using equivalents in translation texts from English to Ukrainian. The **object** of the article is English historical expressions in literary texts, and the **subject** is the effectiveness of using lexical equivalents in their translation into Ukrainian.

Main content. One of the questions that arises when translating texts containing historicisms is the use of direct lexical equivalents. However, this

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])

Efficiency of Using Direct Lexical Equivalents in Translating Historicisms (in English) [Efektyvnist vykorystannia priamykh leksychnykh ekvivalentiv pry perekladi istoryzmiv]

© Lasinska T. A. [Lasins'ka], lasinskat@ukr.net

approach is not always effective, as historicisms can have differences in usage and meaning in different cultures and historical periods. Therefore, the appropriateness of using direct lexical equivalents should be considered in the context and cultural environment in which the translation will be used. In most cases, it is necessary to consult additional sources, such as dictionaries and encyclopedias, to understand the true meaning of historicisms and their contextual usage. It is also important to note that historicisms may have nuances that cannot be accurately conveyed through lexical equivalents, so sometimes it is necessary to use similar terms or explanatory decipherments, for example: «*Feudal history a young man of noble birth, who attended upon a knight ...*» «*Your squire Jocelyn knows him well ...*» [1], In his translations, I. Davidenko renders the historicism "squire" with a direct lexical equivalent *зброносець* [2], However, Y. Lisnyak decided in favor of a functional equivalent *джура* [3] (squire-cadet in the Cossack leadership in Ukraine in the 16th-18th centuries [4]), which is more accurate as it has similar associative links and meanings to the English historicism *squire*, which is usually associated with noble origin and youthfulness, and also more closely corresponds to the historical context of the translation.

Based on our observations, the difference in translations by Yu. Lisnyak and I. Davydenko may be explained by the choice between clarity and accuracy in reproducing historical information using a rare word. In any case, both options contribute to the overall archaization of the text and do not affect its meaning. In the first translation, the translator avoids a direct lexical equivalent *squire*, using another historical term instead *джура*, while the second option already uses lexical replacement with the help of another historicism – *зброносець* [2].

It can be assumed that different translation options can cause different subjective associations in readers. For example, a word *зброносець* can be associated with the classic chivalric novel of the time of Don Quixote, and the word *джура* can create the impression of something oriental and unfamiliar, with a reduced stylistic connotation. These associations can affect both the perception of the text and the mood of the readers. However, the choice of a specific translation option depends on the goals of the translation, the audience and the context in which the translated text is used.

In our opinion, the following translation options are also interesting in the context of prioritizing between conveying the meaning and historical accuracy, as well as avoiding direct lexical equivalents: «*The Templar and Prior were shortly after*

(Актуальні питання перекладознавства [Aktual'ni pytannja perekladознаvstva])

Ефективність використання прямих лексичних еквівалентів при перекладі історизмів (Англійською)
[Efektyvnist vykorystannia priamykh leksychnykh ekvivalentiv pry perekladi istoryzmiv]

© Ласінська Т. А. [Lasins'ka T. A.], lasinskat@ukr.net

marshalled to their sleeping apartments by the steward and the cupbearer» [1], where *templar* is translated as *храмовник* [3] or *тамплієр* [2]. The translation of the historical term *templar* as *храмовник* focuses on describing the activities of a person, which is important for conveying information. This version is easily understood and readily grasped by the reader. On the other hand, the direct equivalent of *тамплієр* as an historical term *templar* may require some knowledge of history, but is also a good option as it conveys the historical characteristics of a person. The choice between these options depends on the priority of conveying information about a person's activities or conveying their historical characteristics.

In the case of the term *prior*, as seen, Y. Lisnyak used transliteration of *npior* [3], which is a method of bringing the historical term closer to the original, thus contributing to an accurate representation of historical information, rather than being reduced to a simple lexical equivalent (unlike *настоятель*), in I. Davidenko's translation, the lexeme *abbot* [2], which has a similar meaning, is used to convey information about the person's holy order.

The translation of the historical term *steward* as *доморядник* (according to the dictionary – *управитель*) [3] makes the text apprehensible, while the option *дворецький* [2] archaizes the text and does not convey the full information about the person's functions.

Translators use different approaches in reproducing historical words because excessive emphasis on clarity and accurate reproduction of semantics can spoil the general historical context of the work. Translations for children usually focus on using clear lexical equivalents of the native language, even if it means losing some historical information.

Descriptive translation can help create a stylized text that evokes images in readers that are not conveyed by direct lexical equivalents, for example: «... *each attended by two torchbearers and two servants carrying refreshments ...*» [1] – «... *кожного супроводили двоє слуг зі смолоскипами, а ще двоє (withdrawal) несли на тацях перекуси ...*» [3], as can be seen in Y. Lisniak's translation, the historicism of *servants* is removed, while in the descriptive translation, *torchbearer* is added. On the other hand, in I. Davidenko's translation «... *при кожному з них йшло по два служники зі смолоскипами, а ще двоє несли на тацях прохолодні напої ...*» [2], the use of the term *servants* is not accidental, as it is more authentic and reproduces the historical context of the work. It should be noted that Ukrainian

(Current issues in translation studies [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])

Efficiency of Using Direct Lexical Equivalents in Translating Historicisms (in English) [Efektyvnist vykorystannia priamykh leksychnykh ekvivalentiv pry perekladi istoryzmiv]

© Lasinska T. A. [Lasins'ka], lasinskat@ukr.net

translators usually avoid outdated variants, such as *факельник* which archaizes the text and evokes connotations of a funeral procession or a torch igniter, according to Ukrainian language lexicographic sources [193].

The lexeme *налий* has an associative range that is associated with rebellion and incitement, so it is not always an appropriate direct equivalent for translating historicisms.

In the following example «... indicated to their retinue and to the other guests their respective places of repose ...» [1], the equivalent *ночем* chosen by I. Davidenko and Y. Lisniak for the translation of the archaism *retinue* seems more appropriate to us, as it better conveys the meaning and evokes more relevant associations for Ukrainian-speaking readers than the historicism *кортеж*, which contains connotations of a formal and possibly inappropriate domestic scene.

The ironic nuances accompanying the use of historicisms in translations may be undesirable, as such reproduction does not always correspond to the overall mood of the text and may lead to a change in the character of the work, evoking unnecessary associations in the reader.

Conclusion. Information about the temporal context and certain associations can be preserved in a descriptive translation by using explanations of individual words in footnotes and rare synonyms. The choice of a translator depends on how well they match the semantic consistency of the messages and their knowledge of the readers. To reproduce the connotations and associative range of English archaisms, synonymous counterparts in Ukrainian can be used. However, a direct lexical equivalent is not always appropriate, as the associative range has national specificity and may not correspond to the author's goals. In addition, ironic connotations that may evoke unwanted associations in the reader can be undesirable.

Література:

1. Scott, W. *Ivanhoe* (Ware, Wordsworth Edition Ltd, 1995), 390.
2. Скотт, В. *Айвенго*, пер. з англ. І. Давиденко (Київ, Країна Мрій, 2014), 400.
3. Скотт, В. *Айвенго*, пер. з англ. Ю. Лісняка та Г. Лозинської (Київ, Школа, 2007), 494.
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Джура>.

References:

1. Scott, W. *Ivanhoe* (Ware, Wordsworth Edition Ltd, 1995), 390.
2. Skott, V. *Ajvengo*, per. z angl. I. Davydenko (Kyiv, Krai'na Mrij, 2014), 400.
3. Skott, V. *Ajvengo*, per. z angl. Ju. Lisnjaka ta G. Lozyns'koi' (Kyiv, Shkola, 2007), 494.
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Dzhura>.

(Актуальні питання перекладознавства [Aktual'ni pytannja perekladoznavstva])

Ефективність використання прямих лексичних еквівалентів при перекладі історизмів (Англійською)
[Efektyvnist vykorystannia priamykh leksychnykh ekvivalentiv pry perekladi istoryzmiv]

© Ласінська Т. А. [Lasins'ka T. A.], lasinskat@ukr.net

МАЙСТЕРНЯ МОЛОДОГО ПЕРЕКЛАДАЧА
[YOUNG TRANSLATOR'S WORKSHOP]

«Чому являєшся мені у сні?...»

(Іван Франко)

Чого являєшся мені
У сні?
Чого звертаєш ти до мене
Чудові очі ті ясні,
Сумні,
Немов криниці дно студене?
Чому уста твої німі?
Який докір, яке страждання,
Яке несповнене бажання
На них, мов зарево червоне,
Займається і знову тоне
У тьмі?

Чого являєшся мені
У сні?
В житті ти мною згордувала,
Моє ти серце надірвала,
Із нього визвала одні
Оті ридання голосні —
Пісні.
В житті мене ти й знать не знаєш,
Ідеш по вулиці — минаєш,
Вклонюся — навіть не зирнеш
І головою не кивнеш,
Хоч знаєш, знаєш, добре знаєш,
Як я люблю тебе без тями,
Як мучусь довгими ночами
І як літа вже за літами

Свій біль, свій жаль, свої пісні
У серці здавлюю на дні.

О ні!
Являйся, зіронько, мені!
Хоч в сні!
В житті мені весь вік тужити —
Не жити.
Так най те серце, що в турботі,
Неначе перла у болоті,
Марніє, в'яне, засиха, —
Хоч в сні на вид твій оживає,
Хоч в жалощах живіше грає,
По-людськи вільно віддиха,
І того дива золотого
Зазнає, щастя молодого,
Бажаного, страшного того
Гріха!

«¿Por qué vienes a verme en mis sueños?»

(Ivan Francó)

¿Por qué vienes a verme en mis sueños?
¿Por qué me miras a mí con ojos tus
tan claros y tan tristes?
¿Como el fondo de un pozo?
¿Por qué tus labios silenciosos?
Qué aflicción, qué sufrimiento,
Y qué deseo insatisfecho
En ellos, como llama roja,
Se enciende y se ahoga
¿En la penumbra?

¿Por qué vienes a verme en mis sueños?

En vida me has despreciado,

Mi corazón has arrancado,

De él gritó algunos

Sollozos ruidosos -

Canciones.

No me conoces en la vida

Andando por la calle, pasas

Me inclino y tú ni miras

Ni con cabeza moverás

Pero tú sabes, muy bien sabes,

Cómo te amo increíble,

Cómo sufro las noches largas

Y cómo años después

Dolor, canciones y mis tristezas

En corazón me oprimo.

¡Oh, no!

¡Mi estrellita, ven a mí!

¡Al menos en mis sueños!

Llevo toda mi vida anhelando –

No viviendo.

Así que el corazón que se ocupe

Como en un pantano una perla

Marchita, seca y arrugada,

Aunque en sueños cobra vida,

Aunque en la tristeza juega,

Y con libertad respire libre,

Y ese milagro de oro

Conocerá, felicidad nueva,

El deseado y el pavoroso

¡Pecado!

(переклад іспанською Ірина Асаєвич)

«Orillas del Duero»

(Antonio Machado)

Se ha asomado una cigüeña a lo alto del campanario.
Girando en torno a la torre y al caserón solitario,
ya las golondrinas chillan. Pasaron del blanco invierno,
de nevascas y ventiscas los crudos soplos de infierno.

Es una tibia mañana.
El sol calienta un poquito la pobre tierra soriana.

Pasados los verdes pinos,
casi azules, primavera
se ve brotar en los finos
chopos de la carretera
y del río. El Duero corre, terso y mudo, mansamente.
El campo parece, más que joven, adolescente.

Entre las hierbas alguna humilde flor ha nacido,
azul o blanca. ¡Belleza del campo apenas florido,
y mística primavera!

¡Chopos del camino blanco, álamos de la ribera,
espuma de la montaña
ante la azul lejanía,
sol del día, claro día!
¡Hermosa tierra de España!

«Береги Дуеро»

(Антоніо Мачадо)

Лелека заглянув на вершину дзвіниці,
Кружляючи навколо єдиного будинку й темниці,
вже й пищать ластівки. Втікали від білої зими,
заметіль і хуртовин, сирих подихів пільми.

Цього теплого ранку.
Бідну сорійську землю пригріває перший промінь на світанку.

Повз зелені сосни,
синюваті, вздовж дороги
проростають провесни
й омивають річкові пороги
юні тополі. Біжить Дуеро, будучи плавним, тихим та покірним.
Здається поле не лиш молодим – цнотливим.

Поміж трав видніє боязко крихітна квітка,
блакитні чи то білі пелюстки. Яке ж красиве поле, мов лелітка,
і чарівна весна!

Білих тополь вздовж доріг і річок сповна,
гірські хребти піною окриля,
попереду блакитна далечінь,
денне сонце, ясна широчінь!
Прекрасна іспанська земля!

(переклад іспанською Дарії Крутяк)

ВИМОГИ ДО ПУБЛІКАЦІЙ:

Надсилати матеріали для публікації на електронну скриньку журналу **zbirnykninako@ukr.net**:

- статтю у форматі А4 (Microsoft Word);
- назву статті та відомості про автора (*прізвище, ім'я, по батькові, назва статті, місце роботи, науковий ступінь і вчене звання / навчання в аспірантурі, докторантурі, адреса для листування, телефон, e-mail, факс* (за наявності) трьома мовами;
- дві відскановані рецензії на статтю.

Усі три файли повинні бути прикріплені до одного листа. Назви файлів пишуться тільки латиницею. Наприклад: **Ivanenko_article** для статті, **Ivanenko_details** для відомостей про автора, **Ivanenko_reviews** для рецензій.

Мови публікації – українська, англійська, німецька, іспанська, італійська, новогрецька, французька. Обсяг статті – від 8 сторінок

Згідно з вимогами до фахових видань, текст статті повинен містити: «постановку проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановку завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку».

У статті обов'язковими є розділи, назви яких подаються напівжирним шрифтом:

Вступ, який охоплює постановку проблеми, короткий огляд найновіших публікацій з теми дослідження, актуальність, мету, об'єкт та предмет дослідження, наукову новизну, матеріали та методи дослідження.

Огляд наукової літератури.

Основний зміст.

Отримані результати, їх обговорення.

Висновки дослідження.

Перспективи подальших наукових розвідок.

Література та джерельна база дослідження (мовою оригіналу).

References.

Структура статті:

- номер УДК (верхній лівий кут);
- поряд з УДК – зазначається розділ, в якому має бути розміщено статтю:
Актуальні питання ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА;
Актуальні питання ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І
ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА;
Актуальні питання ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА;
Актуальні питання СОЦІОЛІНГВІСТИКИ;
Актуальні питання ПСИХОЛІНГВІСТИКИ;
Актуальні питання ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ;
Актуальні питання ПРАГМАЛІНГВІСТИКИ;
Актуальні питання КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ;
Актуальні питання КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ;
Актуальні питання ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ;
Актуальні питання ЕТНОЛІНГВІСТИКИ;
Актуальні питання ЛІНГВОДИДАКТИКИ;
Актуальні питання ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА;
МАЙСТЕРНЯ МОЛОДОГО ПЕРЕКЛАДАЧА.
- назва статті, прізвище, ім'я та по батькові двома мовами: українською, англійською (вирівнювання по центру, великими літерами, напівжирним шрифтом Times New Roman 14 пт);
- анотації та ключові слова двома мовами: українською (до 100 слів), англійською (200–250 слів). Якщо стаття написана іншою мовою, то анотація наводиться також мовою статті. Вирівнювання за шириною, курсив, Times New Roman 14 пт;

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

- основний текст статті (міжрядковий інтервал – мінімум 12 пт, вирівнювання за шириною, відступ першого рядка – 1 см., шрифт – Times New Roman: основний текст – 14 пт; поля: верхнє – 1,9 см., нижнє – 1,9 см., ліве – 1,7 см., праве – 1,7 см). Формат графічних файлів: рисунки повинні бути збережені у форматі jpeg із роздільною здатністю 300 точок на дюйм. Їх необхідно додатково надіслати в окремому файлі.
- Література (Chicago Style: Notes and Bibliography): Література у списку повинна бути розташована в алфавітному порядку (Times New Roman 12 пт). Назви джерел подаються мовою оригіналу.
- Джерела ілюстративного матеріалу: За нумерацією цей список продовжує список літератури.
- References (Chicago Style: Notes and Bibliography): Список оформлений згідно вимог (Chicago Style: Notes and Bibliography) з транслітерованими кириличними назвами (система транслітерації BGN (Board of Geographic Names). Можна використовувати автоматичні конвертори: <http://translit.net/ua/> – для української мови. У квадратних дужках подається переклад назви англійською.

У тексті слід **чітко розрізняти дефіс (-) і тире (–)**.

Приклади у тексті друкуються курсивом, для виділення окремих елементів у прикладах використовується підкреслення.

Посилання в тексті подаються у квадратних дужках, наприклад, [11, с. 8], де номер збігається з порядковим номером джерела у списку літератури; якщо необхідно зазначити кілька джерел, їхні номери відокремлюються крапкою з комою, наприклад, [1; 5; 9].

Під рисунками спочатку повинен бути загальний підпис, а потім пояснення усіх наявних на них цифрових та буквених позначень.

Положення про конфіденційність

Імена та електронні адреси, які вказують користувачі сайту цього журналу, використовуються виключно для виконання внутрішніх технічних завдань цього журналу і не передаються стороннім особам.

PUBLISHING REQUIREMENTS:

Submit your materials to the journal's email **zbirnykninako@ukr.net**:

- manuscript in A4 format Microsoft Word;
- title of the article and the author's details (first name, patronymic, last name, title of the article, affiliation, academic degree, academic rank, doing a postgraduate course, working for a DSc's degree, address, telephone, email, fax (if available) in three languages;
- two reviews of the article (scanned copies).

All three files should be attached to one letter. Names of the files are Romanized.

E.g. **Ivanenko_article** for the article, **Ivanenko_details** for the author's details, **Ivanenko_reviews** for reviews.

Manuscripts are accepted in Ukrainian, English, German, Spanish, Italian, Greek, French.

Minimum length of paper – 8 pages.

In accordance with requirements for specialized journals, each paper should have such essential elements as introduction of the issue and its link to current research issues and practical tasks, overview of recent findings and publications that have initiated the issue and influenced the study, indicating the gap in the previous research and outlining the purpose of the present research, the body, discussing the research findings, the conclusions and recommendations for future implementation or future research in the area.

The paper should have such sections as:

Introduction (introducing the issue, giving overview of recent research, stating topicality, purpose, subject matter and object of the research, its novelty, materials used and methods applied);

Findings and Their Discussion;

Literature review Conclusions;

Prospects for Further Research;

References and Illustrative Materials (in the original language);

References.

The section headings in the text of the article are given in bold.

Paper structure:

Margins: top – 1.9 cm., bottom – 1.9 cm., left – 1.7 cm., right – 1.7 cm.

- UDC number (top left corner);
- near UDC number it is desirable to indicate the section, to which the article belongs:

Current issues IN GENERAL LINGUISTICS;

Current issues IN COMPARATIVE AND HISTORICAL

LINGUISTICS AND LINGUISTIC TYPOLOGY;

Current issues IN LITERARY STUDIES;

Current issues IN SOCIOLINGUISTICS;

Current issues IN PSYCHOLINGUISTICS;

Current issues IN LINGUISTIC SEMANTICS;

Current issues IN PRAGMALINGUISTICS;

Current issues IN COGNITIVE LINGUISTICS;

Current issues IN COMMUNICATIVE LINGUISTICS;

Current issues IN LINGUOCULTURAL STUDIES;

Current issues IN ETHNOLINGUISTICS;

Current issues IN LINGUODIDACTICS;

Current issues IN TRANSLATION STUDIES;

YOUNG TRANSLATOR'S WORKSHOP.

- title of the article, name and first name in two languages: Ukrainian, English (Times New Roman 14 pt, capitalized, bold, center justified);
- abstracts and key words in two languages: Ukrainian (up to 100 words) and English (200–250 words). If the paper is in any other language, the abstract in the original language is provided as well. The text of the abstract is in Times New Roman 14 pt, italicized, fully justified.
- body of the article (Times New Roman 14 pt, spaced – at least 12 pt, fully justified, a 1 cm first line indent,). Figures (graphs, charts, diagrams) and pictures are saved in the jpeg format with 300 dpi resolution and are additionally sent in a separate file.
- References (Chicago Style: Notes and Bibliography): References are given in alphabetical order, with items in Cyrillic script (Times New Roman 12 pt). Titles are provided in the original language.
- Sources of Illustrative Material. The counter continues from the reference list.
- References (Chicago Style: Notes and Bibliography): References in Cyrillic script are transliterated using BGN (Board of Geographic Names) transliteration system <http://translit.net/ua/> for Ukrainian and followed by the English translation in square brackets.
- Hyphens (-) and dashes (–) are to be **consistently differentiated**.
- Text fragments provided as illustrations should be given in italics, with underlining used to distinguish certain elements from the text.
- In-text citations are provided in square brackets with the first figure indicating the number of the source in the reference list, for example [11, p. 8]; if it is necessary to mention several sources, their numbers are separated with a semicolon, for example [1; 5; 9].

All tables and pictures should have their titles or labels.

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

Охріменко В. І. Маніпулятивні стратегії «газлайтинг» та «постійне розчарування» у комунікації негативних персонажів роману а.мандзоні «заручені» 7

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І
ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА

Корбозерова Н. М. Лінгвістична типологія як особливий вид систематизації мов 30

Король С. І. Новітні підходи до визначення мовленнєвих жанрів 35

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

Лахтіонова К. М. Українська мова та історичні паралелі в контексті подій 2022-2023 років 48

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ

Ткаченко Н. Д. Психолінгвістичний аналіз комунікації 53

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАГМАЛІНГВІСТИКИ

Павлів О. Ю. Лінгвопрагматичні аспекти маніпулятивних стратегій у мовленні персонажів А. Мандзоні «Заручені» 65

Селіверстова А. О. Лінгвопрагматичні особливості функціонування афіксальних дериватів у літературі веризму (на прикладі роману Л. Капуани “Il marchese di roccaverdina”) 81

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Ломакіна І. А. Когнітивні особливості контраргументативних дискурсивних маркерів у сучасній іспанській мові 92

<i>Рибалка О. Ю.</i> Концепт guerra в іспаномовному інтернет-дискурсі	100
---	-----

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

<i>Сайфутдінова О. Ю.</i> Про дискурси підручників з іспанської мови	109
--	-----

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

<i>Лабенко О. А.</i> Від традиційної методики до діяльнісного підходу: критичний огляд методів викладання іноземних мов [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivante]	116
--	-----

<i>Наконечна Л. В.</i> Роль інтернет-мема як фрагмента сучасної культури при вивченні німецької мови	128
--	-----

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

<i>Ласинська Т. А.</i> Ефективність використання прямих лексичних еквівалентів при перекладі історизмів	133
---	-----

МАЙСТЕРНЯ МОЛОДОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

<i>Асаєвич І.</i> Переклади іспанською поезії Іван Франко	138
---	-----

<i>Крутяк Д.</i> Переклади українською поезії Антоніо Мачадо	141
--	-----

<i>Вимоги до публікацій</i>	143
-----------------------------------	-----

<i>Publishing requirements</i>	146
--------------------------------------	-----

ЗМІСТ	148
--------------------	-----

CONTENTS	150
-----------------------	-----

CONTENTS

CURRENT ISSUES IN LINGUISTIC SEMANTICS

<i>Okhrimenko V. I.</i> Manipulative Strategies of Gaslighting and Constant Disappointment in the Communication of Negative Characters in the Novel of A. Manzoni “Betrothed”	7
---	---

CURRENT ISSUES IN COMPARATIVE AND HISTORICAL LINGUISTICS AND LINGUISTIC TYPOLOGY

<i>Korbozerova N. M.</i> Linguistic Typology as a Special Type of Language Systematization	30
<i>Korol S. I.</i> Modern Approaches to Defining Speech Genres	35

CURRENT ISSUES IN SOCIOLINGUISTICS

<i>Lahtionova K. M.</i> Ukrainian Language and Historical Parallels in the Context of 2022-2023	48
---	----

CURRENT ISSUES IN PSYCHOLINGUISTICS

<i>Tkachenko N. D.</i> Psycholinguistic Analysis of Communication	53
---	----

CURRENT ISSUES IN PRAGMALINGUISTICS

<i>Pavliv O. Yu.</i> Linguopragmatic Aspects of Manipulative Strategies in the Speech of the Characters of A. Manzoni “Betrothed”	65
---	----

Seliverstova A. O. Linguopragmatic Features of the Functioning of Affixal Derivatives in Verismo Literature (on the Example of L. Capuana's Novel "Il Marchese di Roccaverdina")	81
---	----

CURRENT ISSUES IN COGNITIVE LINGUISTICS

Lomakina I. A. Cognitive Features of Contrargumentative Discourse Markers in Modern Spanish Language	92
---	----

Rybalka O. Yu. The Concept Guerra in Spanish Internet Discourse	100
--	-----

CURRENT ISSUES IN LINGUOCULTURAL STUDIES

10Saifutdinova O. Yu. On the Discourses of Spanish Language Textbooks	109
---	-----

CURRENT ISSUES IN LINGUODIDACTICS

Labenko O. A. From Traditional Method to Task-based Approach: a Critical Analysis of Foreign Language Teaching Methods [De la méthodologie traditionnelle à l'approche actionnelle : aperçu critique des méthodes d'enseignement des langues vivantes]	116
---	-----

Nakonechna L. V. The Role of Internet Memes as a Fragment of Modern Culture in the Study of the German Language	128
--	-----

CURRENT ISSUES IN TRANSLATION STUDIES

13Lasinska T. A. Efficiency of Using Direct Lexical Equivalents in Translating Historicisms	133
--	-----

YOUNG TRANSLATOR'S WORKSHOP

Asayevich I. Translations of Ivan Franko's poetry into Spanish 138

Krutyak D. Translations of Ukrainian poetry by Antonio Machado 141

Вимоги до публікації 143

Publishing requirements 146

ЗМІСТ 148

CONTENTS 150

Підп. до друку 05.03.2023. Формат 60×84¹/₁₆. Папір. офс. Гарнітура “Таймс”. Друк. офс.

Ум. друк. арк. 9,5. Обл.-вид. арк. 7,22. Наклад 300 прим. Зам.

Віддруковано у ТОВ “Видавництво “Юстон” із оригіналів автора.

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія дк No 4973 від 09.09.2015 р. 01034, м. Київ, вул. О. Гончара, 36-а тел.: (044) 360-22-66, www.yuston.com.ua

Збірник наукових праць вміщує статті, в яких досліджуються сучасні проблеми мовознавства, проблеми порівняльно-історичного і типологічного мовознавства, лінгвосемантики, лінгвопрагматики, лінгвокогнітології, лінгвокомунікації та перекладознавства, лінгвокультурології. Розраховано на широке коло філологів, викладачів, перекладачів, докторантів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

The collection of scholarly articles includes articles on current issues in general linguistics, comparative and historical linguistics, linguistic typology, literary studies, linguistic semantics, pragmalinguistics, cognitive linguistics, communicative linguistics, translation studies, linguocultural studies. It is intended for linguists, translators, interpreters, teachers, lecturers, postgraduate students, persons pursuing a doctor's degree, and university students.

semantics.knu.ua